

BK

147

Handwritten signature or initials, possibly reading "ΑΔ", rendered in a stylized, cursive script.

Αριθ. εισ. 131528

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΩΝ

ΣΦΑΓΩΝ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

(ΚΑΤΑ ΤΟ 1860).

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΝ ΓΑΛΛΙΣΤΙ

ΥΠΟ

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΛΕΝΟΡΜΑΝ

ΚΑΙ ΤΥΠΟΙΣ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΤΟ 1861 ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,

ΝΥΝ ΔΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑΝ

ΥΠΟ Α. Α. Θ.

(1862 ΚΑΤΑ ΜΑΙΟΝ)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΠΑΡΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

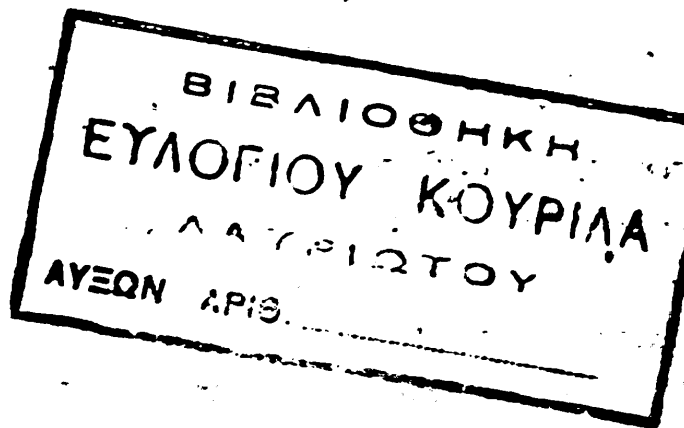
ΑΥΕΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΦΩΤΟΣ» ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΚΑΡΥΔΗ.

(Ὅδε Βορρά παρα τῆ Αἰολικῆ)

1864.

ΠΑΡΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

Φιλόμορσι ὁμογενεῖς!

Ἐραστὴς καὶ σπουδαστὴς τῆς Γαλιλικῆς γλώσσης, ἐπιθυμῶν
ἵνα μεταφράσω γαλιλικὸν βιβλίον, τοῦτο μὲν πρὸς πλείω γύ-
μνασίῳ μόν, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς ἀπόκτησιν νεώτερον γλώσσεω,
ἀλλ' οὐδέποτε καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα δημοσιεύσω τὴν μετάφρα-
σιν, πρὸ δύο περίπου ἐτῶν εἶχον παρακαλέσει φίλον μου τινὰ
εἰδήμορα τῆς γλώσσης ταύτης ὅπως μοι προμηθεύσῃ ἐν τοιοῦτον
ἐκ τῶν καλλιτέρων. Ὁ φίλος μου οὗτος ἐκλέξας μεταξὺ ἀπάν-
των μοι ἐπρομήθευσε τὴν ἀνὰ χεῖρας ἱστορίαν τῶν Σφαγῶν τῆς
Συρίας, τῆς ὁποίας καὶ μοι ἐλήτησεν ἔκτοτε ἵνα ἴδῃ τὴν μετά-
φρασιν μου ἅμα περαιωθεῖσαν. Οὕτως ἡ μετάφρασις αὕτη ἀπὸ
χεῖρος εἰς χεῖρα μεταξὺ πολλῶν φίλων περιελθοῦσα, ἐκρίθη παρ'
αὐτῶν ἀξία τῆς δημοσιεύσεως· διὸ καὶ ἐζητήθη ἡ ἐπὶ τούτῳ
συνγκατάθεσις μου. Τὸ κατ' ἐμὲ, εἰς πᾶν ἄλλο ἐνυσοχολούμετος
ἢ εἰς μεταφράσεις καὶ ἡκιστα παντὸς τοῦτο φαρταζόμενος, δὲν
ἔχρινα ἐν τούτοις ἄλογον καὶ ἂν παρεμβάλω εἰς τοῦτο τὴν δρι-
στησίῳ μου πρόσοχον· ἀφοῦ τοιοῦτοι καὶ τοιοῦτοι φίλοι ἔχριναν
τοῦτο καλὸν καὶ ἀρεδέχον· οὐ μάλιστα πᾶν ὅ,τι ἀφώρα τὴν ἐκ-
δοσιν αὐτῆς. Οὕτω λοιπὸν δημοσιεύεται σήμερον ἡ περὶ ἧς ὁ
λόγος μετάφρασις μου. Ἄν αὕτη παρέχη τι καλόν, ἡ χάρις
ὀφείλεται εἰς τοὺς φίλους μου ἐκείνους ὅστινες καὶ ἐπέχρισαν καλὴν
ἀνάληθον τὴν ἐκδοσὶν τῆς. Διὰ δὲ τὰς περὶ τὴν μετάφρασιν
τυχόν ἐλλείψεις, ὀφείλει ἂν ἔχη τὴν συγγνώμην τοῦ σεβαστοῦ

Κοινῶς ὁ Μεταφραστὴς ὅστις παύων μάλιστα ἢ σπονδαίων ποιήσας τῆς μεταφράσεως οὐδέποτε εἶχε φαντασθῆ, ὡς εἴρηται, τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς. Γλῶσσαν δὲ μεταχειρισθεὶς ἀπ' ἀρχῆς ὅσον ἔρεστι μὲν καθαρὰν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἀπλοῦν καταληπτοτέρων, ἔχρινα καὶ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς δημοσιεύσεώς της τὰ μείρη εἰς αὐτὴν εἰς τὴν ὅποιαν τυχαίως, οὕτως εἶπεν, εἶχε μεταφρασθῆ χάριν τῶν ἀπλουστέρων ἀναγνωστῶν αὐτῆς.

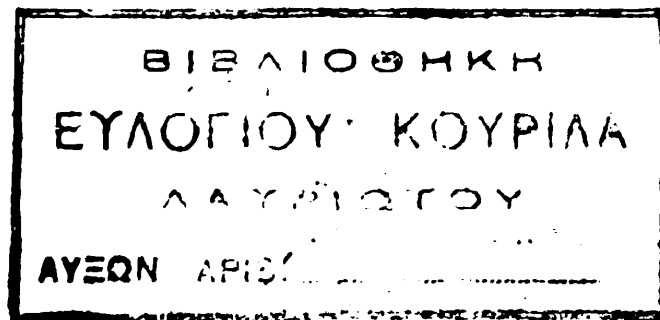
Ἐγγραφοὶ ἐν Σμύρῃ, 1864 κατὰ μῆνα

Ὁ Μεταφραστὴς

Α. Α. Θ.

Τὸ δ' ἄρ. μὲν ἀλλοῦ ἐνδοκίμου, ἀλλ' ἔτι
μολύβδου εἰς τὸν πύθωνα ἀνεγόντος
ἡ περὶ τῆς κίβδου πύθωνος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τὸν Ἰούνιον μῆνα τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰρισκόμην εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκπληρῶν ἀρχαιολογικὴν τινα ἀποστολὴν τὴν ὁποίαν μοι εἶχεν ἐμπιστευθῆ ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις.

Αἱ ὑπερβολικαὶ καύσεις τοῦ θέρους μὲ εἶχον βιάσει νὰ διακόψω τὰς ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφάς μου, ὅτε ἐπῆλθεν εἰς Ἀθήνας ἡ εἰδησις τῶν πρώτων σφαγῶν τῆς Συρίας. Ἡμὴν ἐλεύθερος ὡς ἐκ τοῦ καιροῦ μου, ἐν γαλλικὸν πλοῖον σταθμεῦον εἰς Πειραιᾶ ἠτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ ὅπως ἐνταμωθῆ ἐκ νέου εἰς Βυρῆτον μετὰ τοῦ Κ. δὲ λὰ Ῥονσιέρ Νουρῆ καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ σταθμοῦ ἡμῶν. Ὡραία λοιπὸν εὐκαιρία μοὶ παρουσιάζετο ὅπως ἴδω ἐκ τοῦ πλησίον συμβάντα τὰ ὁποῖα συνεκίνουν βαθέως τὴν ψυχὴν μου ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ὄλων τῶν χριστιανῶν καὶ ὅλων τῶν φίλων τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ περιτρέξω μέρη τινὰ γῆς διαπαντός ἐνδύξου ἐνθα αἱ τῆς Γαλλίας ἀναμνήσεις τῶν Σταυροφόρων συννοῦνται μετὰ τῶν τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἐκτός τούτου ἐγνώριζον ὅτι εἰς περιστάσεις ἰσπουδαίας ἄνθρωπος νέος καὶ εὐτολμος δύναται πάντοτε νὰ ἀποδώσῃ ὑπηρεσίας τινάς. Ἐζητησάμην λοιπὸν καὶ ἐπεβιβάσθην ἐπὶ τοῦ πλοίου Ἐρωδιός, καὶ ἀγεχώρησα συνεπαγόμενος τὰ κεφάλαια μιᾶς συνδρομῆς ὀργανισθείσης ἐν Ἀθήναις μετὰ θαυμαστῆς ὀρμῆς φιλελευθυσύνης, ἐπὶ τῇ διηγῆσει τῶν δειῶν τοῦ Λιβάνου.

Μετὰ τετραήμερον διάπλουν, ἐρθίσαμεν εἰς Βυζάντιον τὴν ἐπιχώριον τῆς σφαιρῆς τῆς Δεῖρ-ἑλ-Καμάρ, καὶ ἔσχον τὸ ἐπίσημον εὐτύχημα, ὅτι ὑπῆρξα πρῶτος ὁ διανεύμας ἐκαὶ τὰς βοηθείας τῶν χριστιανῶν τῆς Βυρώπης πρὸς τοὺς καταδιωκομένους χριστιανούς τῆς Συρίας, ὁ πρῶτος μνηστής τῆς διαπύρου συμπαθείας ὅλης τῆς Δύσεως. Δὲν διέμεινα πολλὰς ἐβδομάδας ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ αἱ περιστάσεις δὲν μοὶ επέτρεξαν νὰ κάμω ἐν αὐτῷ μακρὰς ἐκδρομὰς. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον εἶδον ἰδίαις ὀφθαλμοῖς τὴν ἔκτασιν τῶν δεινῶν, ὑπῆγον εἰς τὴν ἀγραυλίαν τῆς Δλευνίης, καὶ ἔσσιγγα τὴν εὐγενῆ χεῖρα τοῦ Χαράμ, τοῦ ὑπερχριστοῦ τοῦ Κεσραουάν, διέτρεξα τὰ νοσοκομεία καὶ ἠδυνήθην νὰ διασπείρω λόγους τινὰς παρηγορίας καὶ συμπαθείας. Συγχρότως συνέλεξα εἴτε διὰ τῶν προσωπικῶν μου παρατηρήσεων εἴτε ἐκ τοῦ στόματος μαρτύρων καὶ αὐτοπτῶν τὰς πρώτας ὀπωσοῦν πλήρεις συναθροισθείσας πληροφορίας περὶ τῶν συμβάντων τῶν ὁποίων ἡ Συρία ὑπῆρξε τὸ θέατρον.

Τὰς πληροφορίας ταύτας, διαδιδασθείσας τὸ πρῶτον δι' ἐπιτολῶν τινῶν εἰς μίαν ἐφημερίδα τῶν Παρισίων, συνήνωτα αὐτὰς ὅλης εἰς ἓν φυλλάδιον γραφὸν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐπιστροφὴν μου, φυλλάδιον ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχον δηλωθεῖν, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ αὐταὶ αἱ καταθέσεις αἱ ἐπιδοθεῖσαι εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ προξενεῖα ὑπὸ τῶν σπανίων ἐπιζητούντων Χασπείας, τῆς Ῥαταίας καὶ τῆς Δεῖρ-ἑλ-Καμάρ. Ἀλλ' ἡ διήγησις ἐκείνη περιεῖχε λάθη καὶ χάσματά τινα, ἀναπόδραστα εἰς γράφοντα κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν τῶν συμβάντων, ὅτε αἱ ἐξακριβώσεις δὲν ἦσαν τοσοῦτον εὐχολοί.

Ἀπὸ τῆς ταχείας ἐν Συρίᾳ περιοδείας μου, πολυάριθμοι περιηγηταὶ Γάλλοι διέτρεξαν τὴν ἐρημωθείσαν ταύτην γῆν. Ἐκτὸς τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν ἡμέτερον ἀνδρείον στρατόν, δύο πρὸ πάντων εἰσὶν ἀξιοὶ εἰδικῆς μνείας. Ὁ πρῶτος ὑπάρχει ὁ Κ. Ἀβέᾶ δὲ Ἀλεξιγέριος, ἀπεσταλμένος ὅπως διανεύη τὰ συναχθέντα ἐλέγ, ὑπὸ τῶν Παγκαρίων τῶν τῆς Ἀνατολῆς Σχολείων, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα κατέστησεν ἡ φιλελευθεροσύνη του δημῶδες ἐν ὅλη τῇ Εὐρώπῃ. Ὁ δεύτερος, ὁ Κ. Εκαπιστίνος Πουζουλᾶτος, στρατιώτης περσῆς, Vétéran

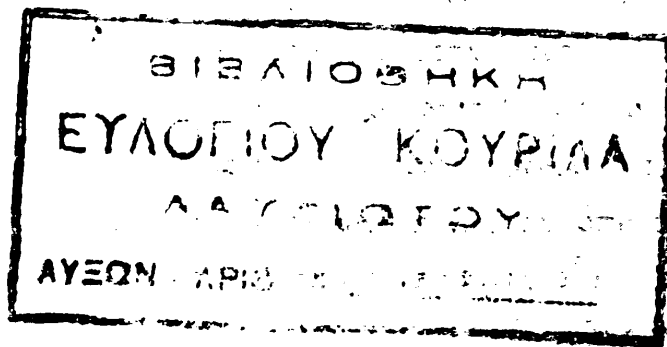
τῶν ἐν τῷ Λιβάνῳ περιηγήσεων, διαμείνας πέντε μῆνας ἐν τῷ Λιβάνῳ καὶ τῇ Δαμασκῷ ἐνήργησε μίαν ἀληθῆ ἔρευναν ἐκ τῆς ὁποίας παρήχθη ὡς ἀποτέλεσμα ἐν ὀγκῶδες βιβλίον πλήρες πληροφοριῶν καὶ πράξεων ὑψηλῆς σπουδαιότητος, ἐπιγραφόμενον : « *Ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς Συρίας καὶ ἡ γαλλικὴ ἐκστρατεία.* »

Ὅτε, διὰ προσφάτου ἀποφάσεως, ἡ ἐν Παρισίοις σχηματισθεῖσα ἐπιτροπὴ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν τῆς Συρίας, μοὶ ἔκαμε τὴν τιμὴν καὶ μοὶ ἐνεπιστεύθη τὴν ἐντολὴν τοῦ νὰ συντάξω μίαν διήγησιν τοῦ συνόλου τῶν σφαγῶν δυναμένην νὰ ἀναγνωσθῇ παρ' ὅλων, καὶ νὰ καταστήσω εὐκρινὲς ἐκ τοῦ παρελθόντος τὸ μέλλον ὑπερ ἀναμένει τοὺς ἡμετέρους ἀδελφοὺς τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς ἁγίας γῆς, ἂν ἡ εὐρωπαϊκὴ προστασία παύσῃ τοῦ νὰ προσπίλῃ αὐτοὺς, εἶδον ὅτι ἔπρεπεν, ἵνα φθάσω εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, νὰ ἐκπληρώσω διπλὴν ἐργασίαν. Νὰ ἐπαναλάβω τὴν πρώτην μου διήγησιν, ἔπειτα νὰ διορθώσω αὐτὴν καὶ τὴν συμπληρώσω διὰ τῶν καλλιτέρων πληροφοριῶν τῶν συλλεγθέντων ὑπὸ τῶν μετ' ἐμὲ ἐλθόντων, ἰδίως διὰ τῶν τοῦ Κ. Β. Πουζουλάτου, πρὸς ὃν ὑφείλεται τὸ ὅτι ὁ πρῶτος ἀνεκάλυψε τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῆς σφαγῆς τῆς Δαμασκοῦ.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἐγέννησε τὸν μικρὸν τοῦτον τόμον τὸν ἠποῖον παραδίδω σήμερον εἰς τὸ δημόσιον. Πολλοὶ ἀναγνώτται θέλουσιν ἴσως εὔρει, ὅτι τὰ ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ ἐξιστορηθέντα ἐγκλήματά εἰσι τοσοῦτον ἀγανακτικὰ ὥστε μὴ εἰσι πιστευτά. Ἐντοσοῦτοι, ὀφείλω νὰ τὸ γνωστοποιήσω ἐνταῦθα, διηγήθητι καθαράν καὶ ἀπλήν τὴν ἱστορίαν ἐν τῇ θλιβερᾷ αὐτῆς ἀληθείᾳ· δὲν χθέλιχα νὰ ἐνδώσω οὐδὲν μέρος εἰς τὴν φαντασίαν, οὐδὲ μάλιστα νὰ προσβῶ εἰς λεπτομερείας τινὰς αἵτινες ὄχ' ἠδύναντο νὰ ὦσιν ὑποπτοι. Δὲν ὑπάρχει ἐκ τῶν ἐν τῇ διηγήσει ταύτῃ περιεχομένων πράξεων οὐδεμίαν ἧτις νὰ μὴ ὑπάρχῃ βεβαία, καὶ τὴν ὁποίαν νὰ μὴ δύναμαι ἐν ἀνάγκῃ, ἢ ἢ μισοβητεῖτο, νὰ ἀποδείξω δι' αὐθεντικῶν ἐγγράφων ἀποδείξεων.

Παρίσιον, τὴν 4 Μαΐου 1864.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Γεωγραφικαὶ καὶ στατιστικαὶ τινες γνώσεις εἰσὶν ἀναγκαῖαι, πρὶν ἀρχίσωμεν τὴν ἐκθεσιν. τῶν πράξεων αἵτινες ἑκατὰ τὸ 1860 κατέστησαν αἰμοσταγῆ τὴν Συρίαν.

Ἐκτὸς τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν μουσουλμάνων ἀράβων σουνοὶ ἢ ὀρθοδόξων, περὶ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, νομίζω, νὰ δοθῆ οὐδεμίαν ἐξήγησιν, θέλει ἴδει τις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διηγήσει συγχάκις ἐπαναλαμβανόμενον τὸ ὄνομα τῶν δύο γενῶν τῶν συμπληρούντων τὸν μὴ χριστιανικὸν λαὸν τῆς Συρίας, τοὺς Δρούσους καὶ τοὺς Μετουαλίδας.

Οὐδεὶς βεβαίως ὑπάρχει ὁ μὴ ἀκούσας νὰ ὑμιλῶσι περὶ Δρούσων. Ὁ λαὸς οὗτος δὲν ὑπάρχει μουσουλμάνος, ἀλλ' οὕτως εἶπεν εἰδωλολάτρης, πρεσβέυων θρησκείαν ὅλως ἰδιαιτέραν καὶ σκοτεινοτάτην, τὴν ὁποίαν οὐδ' αὐτὸ τὸ ἑραῖον βιβλίον τοῦ Σιλβέστρου Σακῆ κατέστησεν ἐντελῶς φωτεινὴν. Φαίνεται, ὅτι αὕτη ὑπάρχει λείψανον τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων τῆς ἀνατολικῆς εἰδωλολατρίας μεταρρυθμισθεῖσα καὶ συγκραθεῖσα μετὰ τινων στοιχείων τοῦ μαμαθανισμοῦ ὑπὸ τοῦ καλίφη Χακίμη (Hakem) εἶδος μωροῦ μανιῶλους ὅστις ἐβασίλευεν εἰς Κάϊρον (Caire) κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰ-

ἵνα τῆς ἡμετέρας χροнологίας καὶ τὸν ὅποιον οἱ ὀπαδοὶ τῆς θρησκείας ταύτης θεωροῦσιν ὡς θεμελιωτὴν των.

Οἱ Δροῦσοι λατρεύουσι Θεὸν μοναδικὸν ἀρκούντως ἀνάλογον πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ Ἐπιζούρου, τοῦ ὁποίου δὲν δύναται οὔτε τὴν οὐσίαν οὔτε τὴν δύναμιν νὰ ἐρευνήσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὅστις ἐφάνη ἐνίοτε ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπινην καὶ τοῦ ὁποίου ἡ τελευταία ἐνσαρκωσις ἔλαβε χώραν ἐν τῷ ἀτόμῳ τοῦ Χακίμη. Λατρεύουσι τὴν μορφὴν μόσχου, ὅτις ὑπάρχει δι' αὐτοὺς τὸ σύμβολον τῆς ἐνσαρκώσεως ταύτης. Τέλος ἡ παλαιὰ θεοξασία τῆς μετεμψυχώσεως πρεσβεύεται ὑπὸ τῶν ἀλλοκλήτων τούτων θεησκομιῶν.

Ἄλλως τε, τὰ πάντα πράττουσιν ἵνα φυλάξωσι τὴν θρησκείαν των ὅσον ἐνεστὶ μυστικῆν. Μία τῶν ἐντολῶν τῶν ἱερῶν των βιβλίων λέγει ὅτι τῆς θρησκείας ταύτης οὔσης ὑψηλῆς καὶ ἀκαταλήπτου εἰς τοὺς ἀπίστους, οἱ Δροῦσοι, ἵνα κάλλιον κρύψωσι τὰ μυστήρια αὐτῆς, ὁρεῖλουσι νὰ πρεσβεύωσιν ἐξωτερικῶς τὴν ἐπιζούρουσαν θρησκείαν τοῦ τόπου, ἐνθα εὐρίσκονται. Ὅθεν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Ἐμίρη Βεσίρ, καθ' ὃν τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον ἦτο τὸ ὑπερισχόνον εἰς τὸ ἔθνος, ἔβλεπέ τις αὐτοὺς πᾶσιν δι' ὑπερχειρομένους παρὰ τοῖς καθολικῶς ἱεραποστόλοις καὶ δεχομένους τὸ βάπτισμα ἐν δὲ τῷ παρόντι, ὅτε ἐπιζούρουσιν οἱ μουσουλμάνοι, αὐτοὶ οὗτοι πάλιν συγχίζουσι τακτικῶς τὰ τεμένη (τζαμιά) εἰς τινὰ δὲ μέρη τοῦ Λιβάνου, ὀλόκληρα χωρία Δροῦσων, ἵνα ἀποκτήσωσι τὸ ὑποστήριγμα τῆς Ἀγγλίας, ἐπρέσβευσιν τὸ δόγμα τῶν διακηρυγμένων μετὰ εἰκοσιτέσσαρς ὄρας ἀπὸ τῆς ἀρίξεως τοῦ ἱεραποστόλου, πρὶν μάλιστα ἀρχίσῃ οὗτος τὰς διδασχάς του. Ἄλλ' ἂν καὶ φαίνονται κατ' ἐπιφάνειαν καθολικοὶ, διακηρυγόμενοι ἢ μουσουλμάνοι κατὰ τῆς περιστάσεως, οὐχ' ἦτοτον ὅμως μένουσι Δροῦσοι, καὶ τελοῦσι μετὰ τῶν τὰς τελευταίας τῆς ὑπὸ τοῦ Χακίμη συγγραθείσης θρησκείας.

Μετὰ τὸ τῶν Δροῦσων αὐτῶν, ὅλοι δὲν ὑπάρχουσι μεμνημένοι ἐν τῷ ἔθνῳ τὰ μυστήρια τῆς θρησκείας των. Τὸ ἔθνος διαίρεται εἰς δύο τάξεις, τοῦ ἀκχάι ἢ πεπαιδευμένου καὶ τοῦ δζαρέι ἢ ἀμα-

θεῖς. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀκκάλ, ὑπέρτατος ἱεράρχης τῶν Δρούσων, ἐδρεύει ἐν τῷ χωρίῳ Ἐλ-Μουτνᾶ.

Ὁ λαὸς οὗτος δὲν περιορίζεται ἐν τῷ Λιβάνῳ, ὑπάρχουσι Δρούσοι καὶ εἰς τὰ τμήματα τῆς Κοίλης Συρίας, ἰδίως εἰς τὰ τῆς Χασπεΐας καὶ τῆς Ῥασεΐας. Ἀπωτέρω εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τὸ ἔθνος τοῦτο κατοικεῖ, πολυάριθμον, ὅλον τὸ ὄγκωδες τοῦ Δ'ζεβέλ-Χαουρᾶν, τὴν Αὐφανίτιδα τῶν ἀρχαίων. Οἱ Δρούσοι τοῦ Χαουρᾶν ἐμποιοῦσι τρόχον εἰς ὅλον τὸν περίξ τόπον διὰ τὴν Θηριωδίαν των καὶ τὴν πρὸς λεηλασίαν κλίσει των.

Ἄλλοτε οἱ Δρούσοι ἔζον ἐν μεγάλῃ ὁμονοίᾳ μετὰ τῶν γειτόνων των, τῶν Μαρωνιτῶν χριστιανῶν, καὶ ἐμάχοντο πλησίον αὐτῶν κατὰ τῆς μουσουλμανικῆς τυραννίης. Ὀλίγον πλέον πρὸ τῶν εἰκοσινέτων, αἱ ῥαδιουργίαι τῶν Τούρκων κατώρθησαν νὰ φέρωσι κατὰστυιν ὅλως ἐναντίαν καὶ ν' ἀνάψωσι παρὰ τοῖς Δρούσοις ἄσβεστον μῖσος κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ἐκτοτε οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χακίμη ἐγένοντο οἱ σταθεροὶ σύμμαχοι τῶν μωαμεθανῶν, οὔτινες κολακεύουσι καὶ ὑπερπληροῦσιν αὐτοὺς ἀπὸ χάριτας, ἐν ᾧ, κατὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Κορανίου, ὤρειλον νὰ ἐμπνέωσιν ὡς εἰδωλολάτραι πρὸς τοὺς θεοράποντας τοῦ Ἰσλάμη πολὺ μεγαλητέραν ἀπέχθειαν ἢ οἱ χριστιανοὶ οὔτινες κατατάττονται ὑπὸ τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν λαῶν τῆς ἀγίας γραφῆς, ἡ λαῶν ἐχόντων μερικτὴν καὶ ἀτελῆ ἀποκάλυψιν, τούτέστιν ἐν τάξει μεσαζούσῃ μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν ἀληθῶν πιστῶν.

Οἱ Μετουαλίδες εἰσὶν ὀλιγώτερον γνωστοὶ ἐν Εὐρώπῃ ἢ οἱ Δρούσοι. Ἀποτελοῦσιν ἐν τοσοῦτῳ τὸ τρίτον σκεδὸν τοῦ λαοῦ τοῦ κάτω Λιβάνου. Εἰσὶ δὲ οὔτοι ὡς οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Τόσχαι τῆς Ἀλβανίας, μουσουλμάνοι Σιΐται ἢ τῆς αἰρέσεως τοῦ Ἀλῆ, ἀποχωρισθέντες ἀπὸ τῶν σουννι ἢ ὀρθοδόξων ἀπὸ τοῦ 36 ἔτους τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Σιΐται οὔτοι καταρῶνται τὸν Ὁμάρ ὡς ἄρπαγα τοῦ καλιφάτου ὁ Χουσεΐνης καὶ ὁ Ἀλῆς εἰσὶν οἱ ἅγιοι των.

Κετὰ τὸν δέκατον ἔκτον αἰῶνα, οἱ Μετουαλίδες ἦσαν κύριοι τῆς Βαλχένης (Ἰλιουπόλεως) ἡ φιλικῆ τῶν, κίχνημένη, ἐξηπλώθη ἐπὶ

τῶν κλιτύων τοῦ Ἀντι-Λιβάνου καὶ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Βεκκάνης ἢ Κοίλης Συρίας. Βραδύτερον διέβησαν τὴν ράχιν τοῦ Λιβάνου, καὶ κατέβησαν ἐν τῇ περὶ τῆς Σούρ καὶ τῆς Σαΐδας χώρα. Ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐπολέμησαν πλειστάκις μετὰ τῶν Δρούσων καὶ τῶν Τούρκων πασσάδων τῶν παρακτιῶν πόλεων. Κατὰ τὸ 1777, ὁ περίφημος Δ'εζζάρ πασσάς ἤρπαισε σχεδὸν αὐτοῦς ἐξ ὀλοκλήρου· καὶ μόνον κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος, τῆς φυλῆς των πλήθυσμένης ἐκ νέου, ἠδυνήθη μέρος αὐτῶν νὰ καταβῆ πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν πατρίδα Βααλέεκην. Σήμερον, ἀριθμὸς τις Μετουαλίδων κατοικοῦσι τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὰ περὶ αὐτῆς, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν ἐμύρων τῆς οἰκογενείας Χαρφούση, ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔθνους καταμένει ἐπὶ τῶν κατωφερειῶν καὶ εἰς τὰ κοιλάδα τοῦ Λιβάνου, πλησίον τῆς Σαΐδας καὶ τῆς Σούρ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης χωρία τινὰ Μετουαλίδων πρὸς τὸ ὑψηλὸν μέρος τοῦ τμήματος τοῦ Κερσουάν, πλησίον τοῦ Δζεβέλ-Σαννίνου, μιᾶς τῶν ὑψηλοτάτων κορυφῶν τοῦ ὄρους.

Ἴδου ὅσον ἀφορᾷ τὸν μὴ χριστιανικὸν λαόν. Οἱ δὲ χρηστικνοὶ τῆς Συρίας διακρίονται εἰς δύο θρησκευτικὰς κοινότητες (communities) καὶ τρεῖς ἱεροτελεστίας. Δύο τῶν ἱεροτελεστιῶν τούτων εἰσὶ καθολικοὶ, οἱ Μαρωνῖται καὶ οἱ Γραικο-Οὐνῖται ἢ Μελχίται· μία ὑπάρχει ἑτερόδοξος, οἱ λεγόμενοι ὀρθόδοξοι Γραικοί.

Οὐδὲν ἔχομεν νὰ μάθωμεν περὶ τῶν τελευταίων τούτων, οἵτινες εἰσὶν εἰς τὴν αὐτὴν περίπτωσιν εἰς ἣν καὶ οἱ τῆς λοιπῆς Ἀνατολῆς Γραικοί, καὶ ἐδέχθησαν ὡς ἐκεῖνοι τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, τελειοποιηθέντα ὑπὸ Φωτίου καὶ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου (α). Οἱ δὲ Γραικο-Οὐνῖται ἀκολουθοῦσι τὴν γραικικὴν ἱεροτελεσίαν, ποιοῦσι χρῆσιν τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἄνευ τῆς γρηγοριανῆς διορθώσεως, ἔχουσιν ἰδιαιτέρον πατριάρχην, ἀλλ' ἀκολουθοῦσι.

(α) Σ. Μ. Ἔνεκα τῶν ἀγνώστων τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ δεσποτικῶν ὡς μοναρχικῶν ἀντιποιήσεων τῶν ῥωμαίων παπῶν.

τὰ δόγματα τῆς ἐνώσεως, τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου, καὶ ἀναγνωρίζουσι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πάπα.

Οἱ δὲ Μαρωνῖται, οὗτοι εἰσὶν ἐξ ὅλων τούτων τῶν χριστιανῶν ἐκείνοι τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶνε ὁ σημαντικώτερος. Ἀνήκουσι δὲ εἰς τὴν συριακὴν ἱεροτελεστίαν. Τὸ δὲ ὄνομά των προέρχεται ἀπὸ ἐρημίτην τινὰ ἁγιον ὀνομαζόμενον Μαρῶν, ὅστις ἔζη περι τὸ 400 ἔτος τῆς ἡμετέρας χρονολογίας. Ὁ Μαρῶν κατῴκει τὴν ἔρημον, καὶ οἱ μθηταὶ του, ὄντες διεσκορπισμένοι εἰς τὰς διαφόρους χῶρας τῆς Συρίας, ἔκτισαν ἐκεῖ πολλὰ μοναστήρια· τὸ δὲ πρῶτιστον ἦτον εἰς τὰ περίξ τῆς Ἀπαμείας, ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ὀρόντου. Ὅσοι οὖν Σύροι χριστιανοὶ, ὅσοι δὲν εἶχον τότε μολυνθῆ ἐκ τῆς αἱρέσεως τῶν μονοθελητῶν, κατέφυγον περίξ τῶν μοναστηρίων τούτων, καὶ, κατὰ συνέπειαν τῶν περιστάσεων τούτων, ἔλαβον τὸ ὄνομα Μαριονῖται. Βραδύτερον, καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν μωχμεθικῶν, ἀπεσύρθησαν ἐπὶ τῶν ἀποκρήμων κλιτύων τοῦ Λιβάνου ἵνα ἐξασχῶσιν ἐκεῖ ἐν εἰρήνῃ τὴν θρησκείαν των.

Οἱ Μαρωνῖται κατέχουσι τὰς ὑψηλοτάτας κοιλάδας τοῦ Λιβάνου, εἰς ὅλον τὸ βόρειον μέρος τῆς σειρᾶς ταύτης, ἀπὸ Βηρυτοῦ μέχρι Τριπόλεως. Ἐν ὅλῃ τῇ χώρᾳ ταύτῃ εἰσὶ μόνοι· ἀλλ' εἰς τὸ ἐπέκεινα εὐρίσκονται ἀνάμικτοι μετὰ Δρούσων καὶ Μουσουλμάνων ἐν τῇ μεσημβρινῇ μερίδι τοῦ ὄρους, καὶ μέχρι τῶν περίξ τῆς Ἀκκῆς (Faint-jean- d' Acce).

Καὶ τοὶ συριακῆς καταγωγῆς, οἱ Μαρωνῖται μόνον εἰς τὰς ἀκολουθείας τῆς ἐκκλησίας ποιοῦσι χρῆσιν τῆς συριακῆς γλώσσης. Τὸ δὲ σύνθημα αὐτῶν ἰδίωμα εἶνε τὸ ἀραβικόν· μόνον, ὡς σημεῖον τῆς καταγωγῆς των, τὸ γράφουσι πολλάκις μετὰ συριακῶν σοιχείων. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ περιπτώσει, ἡ γλῶσσα αὕτη λαμβάνει τὸ ὄνομα Καρσουνί.

Αἱ ἰθιμοταξίαι τῆς μαρωνιτικῆς ἐκκλησίας εἰσὶν αἱ αὐταὶ τὰς ὁποίας ἔχουσι ὅλαι αἱ ἀνατολικαὶ ἱεροτελεστίαι. Ὁ κοσμικὸς κληρὸς τοῦ ὑποδεστέρου θάθμου νυμφεύεται, τὸ δὲ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα στρατολογεῖται ἐν τοῖς μοναστηρίοις. Οἱ Μαρωνῖται ἔχουσι πατριάρχην τοῦ ὁποίου ἡ ἐδρὰ κεῖται εἰς τὸ τμήμα τοῦ Κρετρακούδ, καὶ

και τα ὅπλα ἐδόθησαν δικαίως εἰς πληροῦσιν, ἐπίτροπος τοῦ Πάπα.

Μεταξὺ οὖν τῶν τῆς Ἀνγκολῆς λαῶν, οὐδείς ὑπάρχει εἰς τὸν ὅποιον ἡ γαλλικὴ ἐπιπέδη γὰ ὑπάρχει τοσούτοι ἰσχυρὰ ὅσοι παρὰ τοὺς Μαρεσιταί. Οὗτοι εἰσὶν ἀληθῆς Γάλλοι κατὰ τὴν καρδίαν. Ἰὰ δεσφί ταῦτα μετὰ τοῦ ἡμετέρου τόπου ἀνατρέχουσι πολὺ μακρὰν γρηγορησύντη ἀπὸ τοῦ λαοῦ τῶν σταχυοφόρων, καθ' ὃν παρὸν οἱ χριστιανοὶ τοῦ Λιόβου ἀνέθεσαν τὰ ὅπλα τῶν εἰς ὑπερσίαν τοῦ ἀγίου Λουδοβίκου, καὶ συνεσφίχθησαν ἐτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς βασιλείας τοῦ δ' Ἡρρίκου καὶ τοῦ ἰδ' Λουδοβίκου. Τὰ δὲ ἐργαία καταστήματα τὰ ὅποια ὁ ἡμετέρος κληρὸς διακιάχει εἰς τῷ τόπῳ τῶν Μαρεσιτῶν, συσταλοῦσιν ἰσχυρῶς εἰς τὸ γὰ διακιάσει τὴν ἐνέργειαν τούτην τῆς γαλλικῆς ἐπιπέδης. Χάρις δὲ εἰς τὰ ἐκτεταμένα σφύρα τῶν Ἀνγκολῆ καὶ τοῦ Γαλλί, διατηρούμενα τὸ μὲν ὑπὸ τῶν βαλαιοσῶν τὸ δὲ ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν, ἡ Γαλλικὴ γλώσσα ὑπάρχει οὐκ εἰς ὄλου, ἐκείνου, τοῦ χριστιανῶ, τοῦ Λιόβου οἰσινες τὴν ἀποσύν παρθεύας.

Υπάρχει ἀδύνατον ἵνα δόσῃ τις ἀριθμῶς ἀπολύτως ἀκριβῆς διὰ τὸν λαὸν τούτον ἔθνα ἢ στατιστικῆ ὑπάρχει πῆγμα ἀγνωστον. Δὲν δύναται τις γὰ ἐλθεῖν εἰμὴ προσεγγίζουσα ποσότηας, καλῶς μὲν ὅπως δόσῃσιν ἰδέσθαι τὴν ἀριθμητικῆς ἀναλογίας τῶν διαφόρων λαῶν, τῶν ὁποίους ἀπρηθμίστημεν σχετικῶς πρὸς ἀλλήλους αὐτοῦ.

Οἱ ἔχοντες τὴν ἐπισημειώσαν ἀκρίβειαν ἀριθμοὶ εἰσὶν οἱ ἑξῆς:

Διὰ μὲν τοῦ χριστιανῶ:

Μαρεσιτῶν	250,000
Γρηκοὶ ὀρθόδοξοι	400,000
Γαλλικὴ καθολικὴ	50,000
Σύροι καθολικοὶ	5,000
Σύροι Ἰησουϊτῶν	5,000
Τὸ ὅλον	410,000

Διὰ δὲ τοὺς μὴ χριστιανούς:

Μουσουλμάνοι	1,200,000
Μετούαλίδες	50,000
Δρῦτοι	75,000
	<hr/>
Τὸ ὅλον	1,325,000

Πρέπει προσέτι νὰ προστεθῇ εἰς τοὺς τελευταίους τούτους καὶ ὁ λαὸς τῶν Ἀνσαριέ(Νοσαίρων) ὅστις κατοικεῖ πρὸς βορρᾶν τῆς Τριπόλεως, λαὸς ἐξ ὀλοκλήρου εἰδωλολάτρης, ὅστις δὲν ἀφίνει τοὺς ξένους νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὰ μυστήρια τῆς θρησκείας του καὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἀριθμὸς ὑπάρχει ἀγνωστος.

Ἐν τῇ διηγήσει τὴν ὁποίαν ἐπιχειροῦμεν, θέλομεν ἶδει ἡμᾶς αὐτοὺς ἠναγκασμένους νὰ διηγηθῶμεν πολλὰ ὀνόματα τόπων. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν προηγουμένως τοὺς ὅτι θέλουσι λάβει τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσῃσι τὸν μικρὸν τοῦτὸν τόμον, ἵνα εὐαρεστηθῶσι νὰ ρίψωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ ἐνὸς γάστρου τῆς Συρίας. Μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου θέλουσι δυνήθῃ νὰ γλῶσσι (serondre) ἀκριβῆ λογαριασμὸν τῶν πράξεων τὰς ὑποίας διεγράφομεν.

Μέλλομεν, ἄλλως τε, νὰ προσχεδιάσωμεν διὰ τινων κυριωτέρων γεωγραφικῶν τὸ σύνολον τοῦ γεωγραφικοῦ ἐκτύπου τῆς Συρίας, ἰδίως τοῦ μέρους τῆς χώρας ἐκείνης ἣτις ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῶν τελευταίων συμβάντων.

Ἀνευρίσκει τις εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Συρίας, ὁμοίμορφόν τινα διάταξιν· παραλλήλως δὲ πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Θαλάσσης, δύο σειρὰς ὀρέων διατρεχούσας ἀπ' ἀρκτου πρὸς μεσημβρίαν καὶ χωρίζομένας ὑπὸ ἐνὸς τῶν πρωτίστων ποταμῶν τοῦ τόπου. Πρὸς ἀρκτον, ὁ Ὀρόντης ῥέει μεταξὺ τῆς σειρᾶς τοῦ Δ'εβέλ-Σαφιλά καὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἀνυσαριέ πρὸς δυσμᾶς, καὶ τῶν κορυφῶν ἐνὸς μικροτέρου ὄρους, ὅστις χωρίζει αὐτὸν πρὸς ἀνατολὰς ἐκ τῶν πεδιάδων τοῦ Χαλεπίου καὶ τῆς Χαμάχης.

Ἐν δὲ τῇ κέντρῳ τοῦ τόπου, ὁ Δίβανος καὶ ὁ Ἀντι-Δίβανος χωρίζομενοι ὑπὸ τῆς ἐκτεταμένης καὶ βαθείας πεδιάδος τῆς Βεκ-

κάτης τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Κοιλὴν Συρίαν, ἀποτελοῦσι τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς δεξαμενῆς τοῦ Ὀρόντου καὶ τὴν δεξαμενὴν τοῦ Λάϊτανυ. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ ὅλου τοῦ συστήματος τούτου εἰσὶν αἱ πεδιάδες τῆς Δαμασκοῦ, καὶ ἐξόπισθεν ἡ μεγάλη ἔρημος τῆς Συρίας κατοικουμένη μόνον ὑπὸ νομάδων φυλῶν Ἀράβων Βεδουίνων.

Τὸ δὲ μεσημβρινὸν τῆς Συρίας, τοῦτο συνιστᾷ τὴν δεξαμενὴν τοῦ Ἰορδάνου ὅστις λαμβάνει ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Δζεβέλ-Ἐσχ-Σεῖχ, τοῦ ὑψηλοτάτου σημείου ὅλου τοῦ λιβανίου συστήματος, διέρχεται τὰς λίμνας τοῦ Χουλέ καὶ τῆς Τιβεριάδος, καὶ τέλος ἔρχεται καὶ σχηματίζει τὴν Νεκρὰν θάλασσαν εἰς τὴν πυθμένα ἐνὸς κοιλοφυοῦς πλέον τῶν 407 μέτρων κάτωθεν τοῦ ὑδροστάτου (niveau) τῆς Μεσογείου. Ἡ δὲ δυτικὴ πλευρὰ τῆς δεξαμενῆς τοῦ Ἰορδάνου σχηματίζεται ἐκ τοῦ Βελὰδ-Βετχαράχ, τῶν ὄρεων τῶν τόπων τοῦ Σαρὲδ καὶ τῆς Ἀκκῆς (ἄνω καὶ κάτω Γαλιλαίας), τῶν ὄρεων τῆς Ναπλοῦζ (Νεαπόλεως) καὶ τῶν τῆς Ἱερουσαλήμ· ἡ δὲ ἀνατολικὴ πλευρὰ ἐκ τοῦ Δζεδδαοῦρ καὶ τοῦ Δζαλάν τῆς τελευταίας παρεκτάσεως τοῦ Δζεβέλ Ἐσχ-Σεῖχ, τῶν ὄρεων τοῦ Ἀδζούν καὶ τοῦ Ἰζάλτ, τέλος τοῦ Δζεβέλ-Βελχᾶ.

Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τοῦ ἄνω Ἰορδάνου εὐρίσκεται ἐκτεταμένη τις πυριγενῆς (ὑφαισιείου ὄρους) ἀνωμαλία (aueident) παραχθεῖσα ὑπὸ γλίνοῦ τινὸς σπασμοῦ πιθανῶς ἀρκούντως προσφάτου. Εἶναι δὲ τοῦτο τὸ Δζεβέλ-Χαουράν, τοῦ ὁποῖου αἱ λάβαι ἐσχημάτισαν ἐν λίαν δυσπρόσιτον ὄροπέδιον, 32 περίπου λευγῶν περιφερείας, τὸ Δεδζάχ.

Μεταξὺ δὲ τῶν πηγῶν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῶν τοῦ Ὀρόντου, ἐκ τοῦ κέντρου τῆς Βεκκάης καταβαίνει ποταμὸς τις δευτέρας τάξεως, ὁ Λάϊτανυς, σχηματιζόμενος ἐκ πολλῶν ρυάκων, καταβαίνοντων ἐκ τῆς δυτικῆς κλιτύος τοῦ Ἀντιλιβάνου καὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τοῦ Λιβάνου. Ὁ Λάϊτανυς καταβρέχει τὸ μεσημβρινὸν τῆς Βεκκάης, εἰσέρχεται ἐντὸς ἐκτεταμένης καὶ βαθείας τινὸς διασφάγος κεκλιωμένης εἰς τὸ μεσημβρινο-δυτικὸν ὀγκῶδες τοῦ Δζεβέλ-Ἐσχ-Σεῖχ, καὶ ἔρχεται καὶ πίπτει εἰς τὴν Μεσόγειον μεταξὺ Σαίδας καὶ Σοῦρ, τὰς ἀρχαίας πόλεις τῆς Σιδῶνος καὶ τῆς Ἰύρου· εἰς δὲ τὰς

ἐκβολάς του λαμβάνει τὸ ὄνομα Κασμιγέχ. Οὗτος εἶναι ὁ λέων (Leontés) τῶν ἀρχαίων γεωγράφων.

Ἀνατρέχοντες δὲ τὴν περαλίαν (εἰς) πρὸς ἄρκτον, συναντῶμεν ἐπι καὶ ἄλλα πολλὰ ποτάμια τὰ ὅποια, καταβαίνοντα ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῆς σειρᾶς τοῦ Λιβάνου, πίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἀφοῦ ἀκολούθησαν ῥοῦν κατὰ κάθετον εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀρέων. Ἐν πρώτοις δὲ εἶναι, ἵνα ὀνομάσωμεν μόνον τὸν ἔχοντα ἐπισημότητά τινα, ὁ Δαμουρ σχηματιζόμενος ἐκ πολλῶν ρυάκων τῶν ὁποίων ὁ εἰς διέρχεται εἰς τοὺς πρόποδας (au pier) τῆς Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ, ἔπειτα ὁ Ναχάρ-ἐλ-Κέλβ ὅστις καταβαίνει ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ Δζεβέλ.—Σαννίνου καὶ εἰς τὰς ἐκβολάς του ἄνωθεν τῆς Βυρητοῦ, ὁ Ναχάρ—Ἰμεραχίμ ὅστις πίπτει εἰς τὴν Μεσόγειον πλησίον τῆς Δζεβαίλ, τῆς ἀρχαίας Βύβλου, τέλος ὁ Καθίσχας ἐρχόμενος ἐκ τοῦ ὄρους τῶν Κέδρων καὶ ἀποπερατούμενος εἰς Τρίπολιν. Οἱ διάφοροι οὗτοι ποταμοὶ σχηματίζουσιν ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος τοῦ Λιβάνου σειρὰν φυσικῶν διαιρέσεων καὶ ὅλον στρατηγικὰς γραμμάς.

Εἰς δὲ τὸ ὄγκωδες τοῦ Λιβάνου, ὁ χριστιανικὸς λαὸς ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον μέρος. Τῷ ὄντι, αὐτόθι κατοικεῖ σχεδὸν τὸ ὅλον τῶν διακοσίων καὶ πενήκοντα χιλιάδων Μαρωνιτῶν περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν ἄνωτέρω, ἐν ᾧ Δροῦσοι μόνον περὶ τὰς ἐξήκοντα χιλιάδας εἰσὶν ἐκεῖ, καὶ Μετουλίδες ἴσως τριάκοντα χιλιάδες τὸ πολὺ.

Ἡ ἀρκτικὴ χώρα τῆς περιφήμου ταύτης σειρᾶς ὑπάρχει ἐξ ὀλοκλήρου χριστιανικὴ, ἀπὸ Τριπόλειος μέχρι τοῦ Ναχάρ-ἐλ Κέλβ. Αὐτόθι εἰσὶν, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ποταμοῦ, εἰς τὸ τμήμα τοῦ Κεσρκουάν, ἡ ἔδρα τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ πληρεξουσίου, τὰ σχολεῖα τοῦ Ἄντουρᾶ καὶ τοῦ Γαζιρ, τὰ πρώτιστα μαρωνιτικὰ μοναστήρια. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὅλα τὰ μεγάλα καθολικὰ καταστήματα τῆς χώρας.

Ἐκεῖθεν δὲ τοῦ Ναχάρ-ἐλ-Κέλβ, καὶ περικύκλω τῆς Βυρητοῦ, ἐκτείνεται ἄλλη τις χώρα τῆς ὁποίας ὁ λαὸς ὑπάρχει ἀρκούντως ἐξ ἴσου μεμερισμένος μεταξὺ Μαρωνιτῶν καὶ Δροῦσων. Τὸ δὲ κέντρον τῆς δυνάμεως τῶν τελευταίων τούτων ὑπάρχει εἰς τὰ τμήματα τοῦ

Μέτνου καὶ τῆς Ἀρκούρης· αἱ δὲ κυριώτεραι πόλεις τῶν εἰσὶ τὸ Ῥάσ-ἐλ-Μέτνον καὶ τὸ Ἐλ-Μουκταράχ. Ἐν τοσοῦτῳ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν ἡρουμεικῶν τούτων τριπλάτων, ὑψοῦτο πρὸ τῶν τελευταίων συμβάντων, μεμονωμένη ἀπὸ τῶν ἄλλων μαρωνιτικῶν χωρῶν, ἡ χριστιανικὴ πόλις Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ Ἐμίρη Βεσίρ, ἣτις ἠρίθμει περὶ τὰς ἑξ. χιλ. κατοίκων.

Τὸ δὲ μεσημβρινὸν μέρος τοῦ Λιβάνου, καὶ πρὸ πάντων ἡ παραλία πρὸς τὴν Σαΐδαν καὶ τὴν Σούρ, καλύπτονται ὑπὸ ἐκτάκτου ποικιλίας λαῶν ἐπιμίκτων πρὸς ἀλλήλους: Δροῦτοι, Μετουαλίδες, Μουσουλμάνοι ὀρθόδοξοι, Μαρωνίται, Γραικο-Οὐνῖται καὶ Γραικοὶ ὀρθόδοξοι. Τυῦρκοι δὲ μόνον εἰς τὰς παρακτίους πόλεις εὐρίσκονται, ὡς εἰς Τρίπολιν, εἰς Βυρηττόν, εἰς Σαΐδαν καὶ εἰς Σούρ· εἰς αὐτὰς τὰς πόλεις, ἄλλως τε, οἱ μὴ χριστιανοὶ εἰσὶν εἰς μέγαν ἀριθμὸν (majorité), ἐκτὸς τῆς Βυρητοῦ, ἐνθι μόνον εἰς μουσουλμάνος ἀριθμεῖται ἀπέναντι δύο χριστιανῶν.

Κατὰ τὸν διοργανισμὸν τοῦ Λιβάνου, τὸν ὑπογραφέντα κατὰ τὸ 1840 ὑπὸ τῶν πέντε μεγάλων δυνάμεων, τὸ ὄρος, σχεδὸν ἀνεξάρτητον, ἦτον αὐτοδιοίκητον, καὶ ἐπλήροσε μόνον ἑλαφρὸν τίνα φόρον πρὸς τὴν Πύλην, ἣτις διόριζε τοὺς καϊμακάμας, ἡ τοποτηρητὰς οἵτινες διώκουν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀποβάθρας, καὶ οἵτινες ὤφειλον νὰ ἐκλεχθῶσι μεταξὺ τῶν ἐντοπίων. Ἡ δὲ ἀρκτική χώρα, μέχρις ὀλίγον ἐπέκεινα τοῦ Ναχάρ-Ἐλ-Κέλβ, ὑπέκειτο εἰς Μαρωνίτην καϊμακάμην, ἡ δὲ μεσημβρινὴ χώρα, εἰς Δροῦσον καϊμακάμην, ἐκτὸς τῶν δύο πόλεων τῆς Ζάχλης καὶ τῆς Δεῖρ-Ἐλ-Καμάρ, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἦτον αὐτοδιοίκητος, καὶ ἡ δευτέρα ὑπήκουεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Πύλιν.

Ἴδου ὅσον ἀφορᾷ τὸν Λιβάνον. Βίς δὲ τὸν ἐπίλοιπον τόπον οἱ χριστιανοὶ εἰσὶν οἷον εἰ ἀφανεῖς ἐν μέσῳ τοῦ συνόλου τῶν κατοίκων τῶν πρεσβευόντων τὸν νόμον τοῦ Μωάμεθ. Ἀρκεῖ, ἵνα πεισθῇ τις περὶ τούτου, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ὁποίους ἐδώκαμεν ἄνωτέρω, καὶ νὰ ἴδῃ ὅπόσοι χριστιανοὶ ὑπολείπονται, ἀφαιρῶν τοὺς Μαρωνίτας, εἰς σύγκρισιν τῶν μουσουλμάνων.

Τὸ δὲ μέγιστον μέρος τῶν χριστιανῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ σύγκειται ἐκ Γραικῶν τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης θρησκευτικῆς κοινότητος. Εἰσὶ δὲ διεσχορπισμένοι εἰς τὴν Κοίλιν Συρίαν καὶ περίξ τῆς Δαμασκοῦ, σύμμικτοι μετὰ τινῶν Δρούσων καὶ Μετουλίδων, ἐκτὸς ἐκείνων ἐκ τῶν γειτόνων τῶν οἵτινες πρὸςθεύουσι τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν σουννί. Ἐν τῇ πόλει αὐτῇ τῆς Δαμασκοῦ, ἣς ὑπῆρχε τὸ σημεῖον ἐνθα ἠριθμεῖτο ὁ μεγαλύτερος αὐτῶν ἀριθμὸς πρὶν τῆς σφαγῆς, μόλις ὑπῆρχον εἴκοσι πέντε ἕως τριάκοντα χιλιάδων, ἐν ᾧ οἱ μουσουλμάοι ἦσαν πλέον τῶν ἑκατὸν τεσσαράκοντα χιλιάδων.

Ὅστις διέτρεξεν, εἰ καὶ εἰς λίαν περιωρισμένην ἕκτασιν, τὴν Συρίαν, καὶ πρὸ πάντων τὴν σειρὰν τοῦ Λιβάνου, δὲν ἤθελε δυνηθῆ ποτε νὰ λησμοήσῃ τὴν Βαυμασίαν καλλονὴν τοῦ τόπου τούτου. Δικαιότατα οἱ Μαρωνῖται ἀξιούσι νὰ δεικνύωσιν εἰς τὸν περιηγητὴν ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτῶν γῆ, ἐν τῇ κόμῃ Ἐδέμ, τὴν τερπνὴν κατοικίαν τὴν ὅποιαν οἱ πρῶτοι πατέρες ἡμῶν (οἱ πρωτόπλαστοι) κατόικουν πρὶν τῆς πτώσεώς των. Αἱ τοποθεσίαι τοῦ Λιβάνου εἰσὶν ἀξίαι τοσοῦτον ὑψηλῆς ἀξιώσεως. Πᾶν ὅτι προξενεῖ ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἰς τὴν φαντασίαν ἐν τοῖς θεάμασι τῆς φύσεως ἐκεῖ συνονοῦται: αἱ ὑψηλαὶ κορυφαὶ αἵτινες ἀποκρύπτουσιν εἰς τὰ νέφη τὸ χιονοστεφές ὑπὸ αἰώνιων χιόνων μέτωπόν των, οἱ ἀπόκρημνοι καὶ ἀλλοκότως δισχιζόμενοι ὑπὸ τῶν σπασμῶν τῆς φύσεως σκόπελοι, τὰ θάραθρα τὰ ὅποια μόλις δύναται τὸ βλέμμα νὰ μετρήσῃ, καὶ ἐνθα οἱ χειμαρροὶ ρέουσι ψιθυρίζοντες, ἡ φυτεία, σχεδὸν ἐπίσης ἰσχυρά ὡς εἰς τὰς τροπικὰς χώρας, ἡ διαύγεια τῶν ὑδάτων τὰ ὅποια αἱ πηγαὶ χύνουσιν ὡς ἀργυροειδεῖς ταινίας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ὄλων τῶν ὀρέων καὶ ἐντὸς ὄλων τῶν καμπῶν, τοῦ γηπέδου, καὶ τὸ ἐπίμετρον τούτων ἀπάντων, ἡ ἀσύγκριτος μαγεία τοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἡλίου, ὅστις περικαλύπτει ἕκαστον ἀντικείμενον διὰ χρυσοῦ τινος πέπλου.

Ἡ θεὰ τοῦ ὄρμου τῆς Βυρητοῦ, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, ἀξίζει τὴν περιήγησιν τῆς Συρίας. Εἰ καὶ περιεγράφῃ ἢ μᾶλλον ὑμνήθῃ παρ' ἐνός τῶν μεγαλύτερων ἡμῶν ποιητῶν, δὲν ἀπολαύει εἰσέτι ἐν τῇ

Δύσει τὴν φήμην τῆς ὁποίας θὰ ἦτον ἀξία· θὰ ἦτο δίκαιον νὰ τὴν ἀναφέρωσι (citer) πλησίον τῶν τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ποσάκις συνέβη εἰς ἡμᾶς, καθημένους εἰς τὴν αἰχμὴν τῆς Κάτω Βυρητοῦ, νὰ μείνωμεν ὀλοκλήρους ὥρας βεβουλισμένοι ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ἐξόχου σκηπῆς ἧτις ἐξετελίσσεται ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν!

Εἰς τοὺς πόδας ἡμῶν, ἡ θάλασσα ἐκτεινομένη εἰς τὸ ἀχανές ἔως εἰς τὰς τελευταίας ὀμίχλας τοῦ ὀρίζοντος, λαμπρὰ μὲν εἰς τὸ πέλαγος καὶ κεχρωματισμένη ὑπὸ τοῦ κυκνοῦ ἐκείνου τὸ ὁποῖον μόνον εἰς τὴν Μεσόγειον ἀνήκει, εἰς δὲ τὸ παρθαλάτσιον κατάλευκος ὑπὸ ἀφροῦ καὶ θραύουσα τὰ κύματα (déferfant) ἐπὶ τῶν βράχων μετὰ ὀρμῆς ἐπίσης ἀγρίας ὡς ἡ τοῦ Ὀκεανοῦ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Βρετανίας. Ἐπὶ δὲ τῆς ξηρᾶς, εἰς τὴν πρώτην ἰχνογραφίαν, ἡ πόλις τῆς Βυρητοῦ μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Φάκρ-Ἐδ-Δέν κτισθέντων καὶ ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν σφαιρῶν τῷ 1840 κατερειπωθέντων ὀχυρωμάτων αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ταταβρέχουσι τοὺς πόδας των εἰς τὴν θάλασσαν, μετὰ τῶν μιναρέδων τῶν τεμενῶν (τζαμίων) τῆς, τῶν λευκῶν οἰκιῶν τῆς, τῶν προξενείων τῆς τῶν ὁποίων αἱ μεγάλαι σημαῖαι μετὰ τῶν χρωμάτων τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν ἐκυμάτιζον κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀνέμου, μετὰ τῶν κήπων τῆς οἷτινες περιδένουσι τὴν πόλιν εἰς σμαραγδίνην ζώνην καὶ κεῖνται κλιμακῆδόν ὡς ἀμφιθέατρον, ἀνάμικτοι μετὰ τερπνῶν κατοικιῶν ἐπὶ τῶν σρογγύλων πλευρῶν ἐνὸς λόφου ὀλίγον ὑψηλοῦ. Περικύκλω δὲ αἱ ῥάχεις τοῦ Διβάνου κεκαλλιεργημέναι μέχρι τῆς χώρας τῶν νεφῶν, διασπαρμέναι ὑπὸ χωρίων, σχηματίζουσιν οἷον εἰ ἀπέραντον ἱπποδρόμιον τοῦ ὁποίου ὑπέρκειται πρὸς ἄρκτον ἡ κορυφή τοῦ Σαννίνου, χιονοστεφῆς καὶ περὶ τὰ μέσα ἔτι τοῦ Ἰουλίου μηνὸς καὶ ἐκλάμπουσα, ὡς τὰ ὑψηλόρυφα καὶ ὀξυκόρυφα ἀδαμάντινα ἐκεῖνα ὄρη περὶ τῶν ὁποίων λέγουσιν αἱ Χίλιαι καὶ μίξ Νύκτες, ὑπὸ ἔντονον φῶς (intennté de lumière) τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἐν τῇ Δύσει ἤθελε δυνθῆ νὰ δώσῃ ἰδέαν τινά.

Ἄλλ' ὁποίας θλιβεράς καὶ σπαραξικαρδίους σκέψεις, ἐξυπνίζεν εἰς

ἡμᾶς τὸ θελκτικὸν αὐτὸ θέαμα, εἰς τὰς περιττάσεις καθ' ἃς τὸ ἐθεωροῦμεν. Οὐδὲν ἴσως κυριεῦει ὀδυνηρότερον τὴν ψυχὴν ὅσον ἢ ἀντιπαράθεσις μιᾶς φύσεως ἀκτινοβόλου, ἐστολισμένης ὡς δι' ἑορτὴν τινα μετὰ τῶν ἐρειπίων, τῆς σφαγῆς καὶ τῶν παντοειδῶν δεινῶν τὰ ὅποια βάρβαρος θρησκομανία ἐκεῖ διασκορπίζει.

Δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον τόπος ὠραιότερος, εὐφορώτερος ἀπὸ τὴν Συρίαν, τόπος κεκλημένος ὑπ' αὐτῆς τῆς Προνοίας εἰς πλείονα εὐημερίαν καὶ λαμπρότητα. Ὑπὸ τακτικὴν καὶ ἐκπολιτευτικὴν κυβέρνησιν, ἡ χώρα αὕτη ἤθελε καταντήσῃ πολὺ ταχέως ὅ,τι ἦτο εἰς τοὺς τῆς ἀγίας Γραφῆς αἰῶνας, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὁ κῆπος τῆς Ἀσίας. Ἀλλ' ἐπίσης ὅταν τις σκέπτεται ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἠδύνατο νὰ ᾖ μετὰ τινος ἐνεργητικότητος, δὲν πρέπει νὰ καταρῶται τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν κυβέρνησιν οἷτινες γνωρίζουσι νὰ κάμνωσι νὰ βασιλεύῃ μόνον ἡ εἰρήμητις καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖ ἐνθὺ ὄφριλον νὰ ἀκμάζωσιν ἡ ἀφθονία καὶ ἡ εἰρήνη!

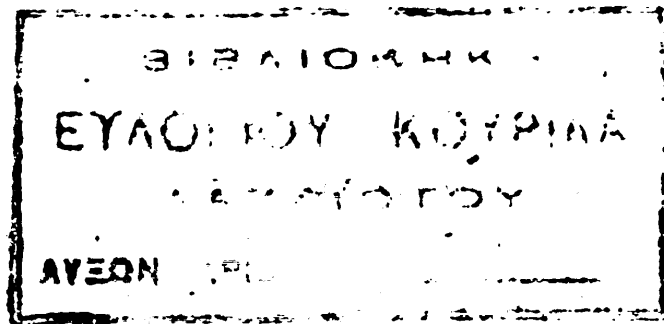

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Ο

ΛΙΒΑΝΟΣ.

A.

Τὸ οἰκτρὸν δράμα τοῦ ὁποίου ἡ Συρία ὑπῆρξε τὸ θέατρον δὲν ἐξεργάγη αἰφνιδίως.

Πρὸ πολλοῦ χρόνου οἱ μουσουλμάνοι τὸ παρεσκεύαζον. Ἴνα ἀνεύρη τις ὅλας τὰς αἰτίαις αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ γυρῶν μὲν τὸ 1840, καθ' ἣν ἐποχὴν συμβάντα ἄπερ μικροῦ δεῖν νὰ ἀνάψωσιν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἔθραυσαν τὸ σκῆπτρον τοῦ Ἰμῆρη Βεσίρ. Κατὰ δὲ τὸ 1845 καὶ 1846 πόλεμός τις ἀνάλογος πρὸς τὸν τοῦ 1860, σημανθεῖς ἐπίσης διὰ φρικτῶν σκηνῶν, ἀλλὰ τὸ ὅπερ τὰ τελευταία συμβάντα ὑπερέβησαν πολὺ κατὰ τὸ μέγεθος, κατερῆμωσαν τὸν Λιβάνον. Ἐν τούτοις ἄπαξ τοῦ πολέμου τούτου ἀποπερατωθέντος, ὁ τόπος εἶχεν εἰσέλθει εἰς σχετικὴν τινα εἰρήνην, καὶ ἐπὶ δεκαετίαν ἠδυνῆθη τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὰ μίση τῶν ὁπείων ἢ πρώτη ἐκρηξίς εἶχε λάβει τοσοῦτον θλιβερὰ ἀποτελέσματα, εἶχον ὀλίγον τι κτηπραῦνθῃ.

Ἄλλὰ μόλις ἡ γιγαντιαία πάλη μεταξὺ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας εἶχεν ἀποπερατωθῆ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων καὶ τῆς προκηρύξεως τοῦ Χάττι-Χουμαγιούν, καὶ ἡ μουσουλμανικὴ θρησκομανία, ταπεινωθεῖσα ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου συμβολαίου (acte) καθ' ὃ οἱ χριστιανοὶ εἶχον ἐμβῆ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν εἰς ἣν καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰσλάμ, ἐξηγέρθη πανταχοῦ, ἐν Συρίᾳ ὡς καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἀνατολήν. Αἱ αἱματηραὶ σκηναὶ τῆς Δζέδδας, τῆς Κρήτης, αἱ σφαγαὶ τῆς Βοσνίας, σχεδὸν ἀξιοσύγκριτοι πρὸς τὰς τοῦ Λιβάνου, ἔρριψαν ἀπαισίαν τινα ὑπόλαμψιν ἐπὶ τῆς τύχης τὴν ὁποίαν τὰ πάθη τοῦ μωαμεθανικοῦ δήμου ἐπεφύλασσαν διὰ τοῦς

χριστιανούς πανταχοῦ ἔνθα οὗτοι ἤθελον εἶσθαι οἱ ὀλιγώτερον ἰσχυροί.

Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἤρχισαν νὰ φαίνωνται ἐν Συρίᾳ συμπτώματα προτεχοῦς κρίσεως. Ἀπὸ τοῦ 1858, αἱ μουσουλμανικαὶ βραδιουργίαι ἔλαβον ἐκεῖ χαρκκτῆρα ὅπως ἰδιαιτέρως ζέσεως. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως τῆς Πύλης εἰργάζοντο δραστηρίως ὅπως ἐξεγείρωσιν ὅλας τὰς παλαιὰς ἐριδας μεταξὺ τῶν Δρούσων καὶ τῶν Μιχρωνιτῶν, ὑπεκλίνουν κρυφύως μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ἐξημμένας τινὰς κεφαλάς, αἵτινες ἐνόμιζον τὰς περιστάσεις εὐνοϊκὰς διὰ πόλεμον, ἠρέθιζον ἀφ' ἑτέρου τοὺς εἰδωλολάτρους τοὺς λατρευτὰς τοῦ νόσχου νὰ ἐπιωφεληθῶσιν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς τῶν ὑπεροχῆς ὅπως κατατροπώσωσι τοὺς θεράποντας τοῦ Χριστοῦ καὶ πλουτήσωσι δι' ὀλίγων ἐξόδων διὰ τῆς διαρπαγῆς, τέλος κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀνέτρεπον τὸν ὑπάρχοντα ὀργανισμόν, ὑποστηρίζοντες τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὰ δημοκρατικὰ πάθη, τὸν ἀρχαῖον ὀργανισμόν τοῦ χριστιανικοῦ ὄρους.

Ἵπῆρχον πολλὰ ἄδικα, καὶ ἄδικα ἀρχαῖα ἀπὸ μέρους τῶν ἐμίρων καὶ τῶν σείχων Μαρωνιτῶν ἀπέναντι τῶν χωρικῶν τῶν, διὸ ὑπῆρξεν εὐκόλον νὰ ὀπλίωσι τοὺς τελευταίους τούτους καὶ νὰ ἐνεργήσωσι νὰ ἐκτραγῆ ἐμφύλιος πόλεμος τὸν ὁποῖον ὁ κλῆρος ἔσχε τὸ ἄδικον ὅτι δὲν ἐμπόδισε.

Ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Κ. Βαπτιστίνου Πουζουλάτου θέλει εὑρεῖ τις τὴν πληρεστάτην ἐξιστόρησιν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν χωρικῶν κατὰ τὸ 1858, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἐκθεσιν τοῦ μέρους ὅπερ ἔλαβον εἰς αὐτὴν αἱ μουσουλμανικαὶ ἀρχαί, ὡς καὶ τῆς σχέσεως ἣτις ὑφίστατο μεταξὺ τοῦ πολέμου τούτου καὶ τῶν παρασκευῶν τῆς ἐξαφανίσεως τῶν Χριστιανῶν. Δὲν ἐμφανίζομεν τοῦτο ἐκ νέου ἐνταῦθα, διότι θέλομεν ἵνα ὦμεν σύντομοι, καὶ συγχρόνως ἐσμέν ἀνυπόμονοι νὰ φθάσωμεν εἰς αὐτὰς τὰς πράξεις αἵτινες ἀκριβῶς συνεκίνησαν ὅλας τὰς καρδίαις ἐν Εὐρώπῃ.

Αἱ ἀπὸ τοσοῦτον μακρᾶς χρονολογίας καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιμελείας παρασκευασθεῖσαι περιπλοκαὶ ἤλθον εἰς τὴν στιγμήν νὰ ἐκτραγῶσι ἐν ἔτος ταχύτερον ἀφ' ὅ,τι τὸ ἤθελον.

Τὴν 15 Αὐγούστου 1859 ἔρις τις περὶ ἐνὸς προβάτου ἐγένετο πρόφασις μανιώδους μάχης μεταξὺ Δρούσων καὶ Χριστιανῶν, ἧτις ἀπεπερατώθη διὰ τῆς ἐντελοῦς πυρπολήσεως τοῦ μικτοῦ χωρίου Βεϊτ-Μερί, ἔνθα εἶχον ἀναφυῆ αἱ πράξεις αὗται. Ἐπὶ μίαν στιγμήν φόβος ὑπῆρξε μὴ φανῶσιν οἱ συμμεριζόμενοι τὸν Λίβανον δύο λαοὶ, ἐγειρόμενοι πασσοῦδι κατ' ἀλλήλων, καὶ ἀνανεοῦντες τὰς μάχας τοῦ 1845· ἀλλ' ἡ ταχεία καὶ ἐνεργητικὴ μεσολάβησις τῶν προξένων ἐσταμάτησε τὰ πάντα. Ἄλλως τε, φαίνεται ὅτι οἱ Μουσουλμάνοι δὲν εὕρισκον τὰ πράγματα ἀρκούτως ἔτοιμα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου των, καὶ ἐφοβοῦντο μήπως ἀποκαλυπτόμενοι πολὺ ταχέως δὲν ἤθελον κάμει εἰμὴ τὸ ν' ἀποτύχωσι. Τῷ ὄντι ὁ Χουρσίτ πασοῦς, γενικὸς διοικητὴς τῆς Βυρητοῦ, τοῦ ὁποῦ θέλομεν ἐξιστορήσει περαιτέρω τὴν αἰσχροὴν διαγωγὴν εἰς τὰς προφάτους τραγωδίας, ἀνέπτυξε τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν μεγαλητέραν δραστηριότητα ὅπως καταπαύσῃ τὴν συναπτομένην ἤδη σύγκρουσιν. Μόνον ἡ σύγκρουσις αὕτη τῷ ἐχρησίμευσεν ὡς πρόφασις ὅπως ἐγκαταστήσῃ ἐν διαστήματι μηνῶν τινῶν στρατόπεδον ὀθωμανικῶν στρατευμάτων εἰς Δζουνίχην, εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τοῦ Κεσραουάν. Ἐπαναστατικὴ δέ τις ἐταιρία (propagande) ἐκ τῶν δραστηριωτέρων ἐζήρηχετο ἐκ τοῦ στρατοπέδου τούτου, ὑπεκίνει τοὺς χωρικοὺς Μαρωνίτας κατὰ τῶν ἐμίρων, καὶ συνεπλήρου τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν χριστιανικῶν τμημάτων ἐμπνέουσα αὐτοῖς πνεῦμα ἀταξίας.

Ὁ χειμὼν παρήλθεν ἐν τούτοις ἀνευ ἄλλου τινος εἰμὴ μεγάλης τινὸς κινήσεως εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ Λιβάνου. Ἐξ ἐκάστου μέρους παρεσκευάζοντο εἰς ἐπιχείμενον πόλεμον, καὶ τραπέζιται τινες Μαρωνίται τῆς Βυρητοῦ, οἵτινες ἐχρησίμευσον εἰς τὴν πόλιν ὡς ἐπιτροποὶ εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους των, ἠγωνίζοντο παντοιοτρόπως νὰ διαβιβάσωσιν εἰς τὸ Χριστιανικὸν μέρος τοῦ ὄρους ἀριθμὸν τινα πυροβόλων καὶ πυρίτιδος ὅπως θέσωσι τὸν λαόν, ἀφωπλισμένον σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τῶν συμβάντων τοῦ 1845, εἰς κατάστασιν νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἐαυτοὺς ἐν περιπτώσει προεπιθέσεως τῶν Δρούσων.

Τέλος τὴν ἔνοιξιν τοῦ 1860, οἱ διοργανιστὰί τῆς μάχης (affaire) Μουσουλμάνοι ἔκριναν τὴν εὐνοϊκὴν στιγμὴν ἐλθοῦσαν.

Εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου μηνός, μυστικῆ τις συνέλευσις ἔλαβε χώραν ἐν Δαμασκῶ ἐντὸς ἀποκέντρου τινός διαιτηματός τοῦ σεραίου ἢ παλατίου τοῦ διοικητοῦ, ὑπὸ τὴν προσεδρίαν τοῦ Ἀχμέτ-πασσᾶ πολιτικοῦ διοικητοῦ καὶ στρατηγοῦ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀραβιστᾶν, ἐνός τῶν λαμπροτέρων ἀξιωματικῶν τῆς Τουρκίας, ἀνατραφέντος ἐν τῇ Δύτῃ, περιφήμου ἐκ τῆς ὑπερσπίσεως τοῦ Κάρς τὴν ὁποίαν διηύθυνε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Βιλλιάμ. Τὰ δὲ μέλη τῆς συνελεύσεως ταύτης, διότι τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰσιν ἀξια καὶ δικτατηρήσιν εἰς τὸ μέλλον, ἦσαν ὁ Ἀβδαλάχ-ἐλ-Χαλεβής, σείχ-ούλ-Ἰσλάμης ἢ ἀρχηγός τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας ἐν Δαμασκῶ. Ὁ Ζαχίρ-ἐφένδης, μουφτὴς ἢ ὑπουργός τῆς θρησκείας τοῦ Μωάμεθ· ἔπειτα οἱ πρώτιστοι πρόκριτοι μουσουλμάνοι τῆς πόλεως· ὁ Ἀμάρ-ἐφένδης-Γαζής, δικαστὴς εἰς τὰ κακουροδικεῖον, ὁ Ἀχμέτ-ἐφένδης-Χασσιδῆ-Ἀπδ-ἐλ-Χαδῆ-ἐλ-Οὐμάρης, ὁ Ἀπδαλάχ-Βεῖς-Νασίφ-πασσᾶς, ὁ Μωχαμέτ-Βεῖς-Χαδμῆς, ὁ Ἀλῆ-Βεῖς, ὁ Ἀσαδ-πασσᾶς καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Ἀπδαλάχ-Βεῖς. Τέλος παρατηρήθη ἐν αὐτῷ καὶ ὁ Ἀχμέτ-ἐφένδης, κιχαγιᾶς ἢ τοποτηρητῆς τοῦ πασσᾶ τῆς Βυρρητοῦ καὶ τῆς Σαΐδας Χουρσίτη, ἐλθὼν ἐπίτηδες ἐκ Βυρρητοῦ ἵνα ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν ἀρχηγόν του ἐν τῇ παρασυναγωγῇ καὶ λάβῃ ἐκεῖθεν τὰς τελευταίας ὁδηγίας περὶ τῶν πρακτέων.

Ἡ συνδιάσκεψις ὑπῆρξε μακρὰ καὶ ζωνηρά. Ὅλα τὰ παράποννα (grief) τῶν πιστῶν κατὰ τῶν ἀπίστων ἐξετέθησαν ἐκεῖ ἐκ νέου· πρίοδοι αὐξάνοντες τὰ πλούτη τῶν Χριστιανῶν· ὑπεροχὴ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεγάλη τῶν εὐρωπαϊκῶν προξένων ἐν Τουρκίᾳ· διάταξις τοῦ Χάττ-Χουμαγιούν ἐναντίου εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸ γράμμα τοῦ Κορανίου· κίνδυνος τὸν ὁποῖον ὄλαι αὐταὶ αἱ αἰτίαι ἔκαμνον νὰ τρέχῃ ὁ Ἰσλαμισμὸς καὶ ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Σουλτάνου. Ἐζητήθησαν τὰ μέτρα τοῦ νὰ ἀντισταθῇ τις εἰς τοιοῦτους κινδύνους. Τέλος, δι' ἐνός φετρᾶ, ἢ θρησκευτικῆς ἀποφάσεως, ἠτιολογημένης ἐπὶ ἐνός κειμένου τοῦ προφήτου, ὁ Ἀδαλάχ-Ἐλ Χαλεβής, ἐ-

κήρυξεν ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὦσιν ἴσοι μετὰ τῶν μουσουλμάνων· ὅτι ἀνεκτοὶ μόνον ἠδύναντο νὰ ὦσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ· ὅτι μόνον πληρόνοντες τὸ καταργηθὲν διὰ τοῦ Χαττ-Χουμαγζούν χαράζιον ἢ προσωπικὸν φόρον ἠδύναντο νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν κεφαλὴν των· ὅτι τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων ἦτο πλέον ἀνυπόφορος καὶ ὅτι μόνον διὰ τῆς γενικῆς ἐξολοθρεύσεως τῶν Χριστιανῶν ἠδύνατό τις νὰ θέσῃ εἰς ταῦτα τέρμα (α).

Ὁ Ἀγμέτ-ἐφένδης ἐνιχύσθη μετὰ τοῦ Χουρσίτ-παστᾶ ὅπως πείσωσι τοὺς Δρούτους νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ (de longue main) παρεσκευάζοντο καὶ εἰς τὸ τοὺς εἶχον ζωηρῶς παροξύνει. Ἐπειτα ἀφοῦ ἔμειναν σύμφωνοι περὶ πάντων ἀπεχωρίσθησαν.

Ἡ τύχη τῶν Χριστιανῶν τῆς Συρίας εἶχεν ἀποφασισθῆ!

(α). Ὁ Κ. Πουζουλάτος πρῶτος ἔφερεν εἰς φῶς τὰς πράξεις ταύτας.

B.

Τὴν 17 Ἀπριλίου μέρος Δρούσων κατεκυριεύσεν αἰφνηδῶς τὸ γρηκοκαθολικὸν μανάστηριον Ἀμίκ, κείμενον εἰς τὰ περίξ τῆς Δεῖρ ἐλ-Καμάρ. Τὸ μοναστήριον διερπάγη καὶ ἐπυρπολήθη, ὁ δὲ Π. Ἀθανάσιος, ἡγούμενος, ἐσφάγη. Ἡ δὲ ἀρχὴ οὐδὲ προσεπειθήθη ὅτι ἀναζητεῖ τοὺς αὐτουργοὺς τῆς προεπιθέσεως ταύτης τὴν ὁποίαν οὐδὲν εἶχε προκαλέσει.

Μετά τινος δὲ ἡμέρας ὁ Κασίμ-Βεΐς, σείχης δρούσος εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Σαΐτ-Βεΐ-Δζεμβλάτ, προστατευομένου ἄγγλου, καὶ ἐνὸς τῶν ἀρχηγῶν τῶν χαιρόντων τὴν μεγαλητέραν ἐπιρρόην ἐπὶ τοῦ μὴ χριστιανικοῦ τόπου, ἦλθε καὶ ἐγκατέστη πλησιέστατα τῆς Σκίδας ἀκολουθούμενος ὑπὸ τινων Δρούσων καὶ τινων μουσουλμάνων τῆς Ἀγγλὲν ἐλ-Ἀρκούβης. Ἀπεσταλμένοι κρυφίως παρ' ἄλλων εἰδωλολατρῶν ἀρχηγῶν ἔπραξαν τὸ αὐτὸ πλησίον τῆς Βυρητοῦ.

Τὴν 26 ὁ Κασίμ-Βεΐς ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔλαβε μετὰ τοῦ μονδίζη ἢ διοικητοῦ τῆς Σκίδας μακρὰν συνομιλίαν περὶ τῆς ὁποίας οὐδὲν ἐγνωστοποιήθη. Τὸ μόνον γνωστὸν ὑπάρχει, ὅτι εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐπαύριον παρατηρήθη μεγάλη τις κίνησις εἰς τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ὅστις προεμπεθύετο ὄπλα ἐν πάσῃ τιμῇ. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, 27 Ἀπριλίου, τρεῖς χριστιανοὶ τοῦ χωρίου Κατουλῆ ἐδολοφονήθησαν ὑπὸ τῶν Δρούτων τῆς ἀκολουθίας τοῦ Κασίμ-Βεΐ.

Ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν παρήλθεν οὕτως εἰπεῖν ἡμέρα καθ' ἣν νὰ μὴν ἐξονεύθη μεμονωμένος τις χριστιανὸς εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τῶν δρούσικῶν τμημάτων. Ἡ δὲ λαμπροτέρων τῶν δολοφονιῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἐνὸς Ιερῶς Μεδωνίτου.

Ἡ ὄλον τοῦτο, ἠλπίζετο εἰσέτι ὅτι τὰ συμβάντα ἤθελον βραδύνει νὰ ἐκραγῶσι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ θέρους καὶ ἤθελον ἴσως δυνηθῆ νὰ προληφθῶσι. Τῷ ὄντι ἐπλησίαζον εἰς τὴν στιγμήν τῆς συγκομιδῆς τῶν βομβύκων καὶ, ἐπειδὴ ἡ διακοπὴ τῆς συγκομιδῆς ταύτης προξενεῖ ἴσῃν ζημίαν πρὸς τε τοὺς Δρούσους καὶ τοὺς Μαρωνίτας, συνήθως, καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ζώηροτάτους πολέμους, ὅλαι αἱ ἐχθροπραξίαι παύουσι κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν.

Ἄλλ' ἡ ἐλπίς αὕτη μετ' οὐ πολὺ διεψεύσθη. Ἡ δὲ 14 Μαΐου εἶδεν εἰς τὰ πέριξ τῆς Σαΐδας πρῶτην τινὰ συμπλοκὴν μεταξὺ τῶν δύο ἀνιζήλων λαῶν. Οἱ χριστιανοὶ τοῦ Κατουλῆ, προσβληθέντες ὑπὸ τῶν Δρούσων, ὑπερησπίσθησαν ἑαυτοὺς διὰ πυροβολήσεων, ἐγένευσαν δὺν τῶν κατ' αὐτῶν προεπιτεθέντων καὶ ἐπλήρωσαν ἐξ αὐτῶν ἓνα τρίτον. Ἡ ἀψιμαχία αὕτη ὑπῆρξε τὸ σημεῖον νέων βιαιοπραγιῶν ἀπὸ μέρους τῶν Δρούσων. Αἱ δὲ μυστικαὶ συνεντεύξεις τοῦ Κασίμ-Βεΐ καὶ τοῦ μουδῆρη τῆς Σαΐδας κατήντησαν ἐπὶ μᾶλλον σύνεχεϊ. Ἐστρατοπεδευμένος δὲ εἰς τὴν πύλιν τῆς πόλεως, ὁ Κασίμ-Βεΐς ἐσχύλευε διὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ ὅλους τοὺς ἐξερχομένους ἐκεῖθεν χριστιανούς, ἤρπαζε παρ' αὐτῶν τὰ ὅπλα των καὶ τὰ πολεμφοδιά των, μόνον τοὺς Δρούσους καὶ τοὺς Τούρκους ἀφίνων νὰ πηγαίνωσι καὶ νὰ ἔρχωνται ἐλευθέρως, νὰ ὀπλίζωνται καὶ νὰ ἐφοδιάζωνται ἀπὸ πυρίτιδα καὶ μόλυβδον.

Αἱ δολοφονίαι ἐπολλαπλασιάζοντο ἔτι μᾶλλον. Τὴν δὲ 18 Μαΐου, συνεπέα ἐριδὸς τινος μεταξὺ ἐνὸς χριστιανοῦ καὶ ἐνὸς μουσουλμάνου τῆς Ἐλ-Ἀρκούβης, ὁ τελευταῖος οὗτος ἐτραυματίσθη διὰ πληγῆς μαχαιρίου. Ὁ χριστιανὸς ἐκρατήθη ἀλλὰ δὲν ἤρκει τοῦτο εἰς τὸν Κασίμ-Βεΐν καὶ εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων αὐτὸς ἦτο ὁ πράκτωρ. Ἐλάβε τὸν τετραυματισμένον μουσουλμάνον καὶ τὸν μετέφερεν εἰς τὸν πόλιν Σαΐδαν, ἀκολουθούμενον ὑπὸ ἑκατοντάδος τινὸς Δρούσων κραυγαζόντων ὅτι κύων τις χριστιανὸς εἶχε τραυματίσει ἓνα τῶν ἑαυτῶν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκδικηθῶσι περὶ τούτου. Πιθανῶς ἠλπίζετο ὅτι θέλουσι φέρει ὡς ἐκ τούτου, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας, ἐπανάστασιν τοῦ μωχμεθανικοῦ λαοῦ καὶ σφαγὴν τῶν χριστιαν-

νῶν. Ἀλλ' ἡ μεσολάβησις ἀτόμων τινῶν κατώρθωσε τὴν ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου, καὶ ἡ τοσοῦτον καλῶς συνδυασθεῖσα αὕτη σκηνὴ δὲν ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα εἰμὴ τὸ ν' αὐξήσῃ τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ.

Χωρὶς ἀκόμη νὰ προχωρήσωσι τοσοῦτον τὰ πράγματα ὅσον εἰς Σαΐδαν καὶ εἰς τὰ πέριξ, ἡ κατάστασις τῶν πέριξ τῆς Βυρρητοῦ τμημάτων ἦτο ἐπίσης σπουδαιότατη. Μετ' οὐ πολὺ ὁ ὀρίζων κατήντησε τοσοῦτον ἀπειλητικὸς, ὥστε τὴν 20 Μαΐου οἱ πρώτιστοι ἔμποροι τῆς Βυρρητοῦ, συνελθόντες ἐν μιᾷ τῶν αἰθουσῶν τῆς ὀθωμανικῆς χρηματιστικῆς τραπέζης, ὑπέγραψαν ἀναφορὰν ἀπευθυνομένην πρὸς τοὺς προξένους τῶν διαφόρων δυνάμεων, ἐξαιτούμενοι παρ' αὐτῶν ὅπως ἐνεργήσωσι παρὰ τῷ πασσᾶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ ὄρους, ἀπολύτως ἀναγκαίως διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν.

Μετὰ δύο ἡμέρας, μικρὰ τις μάχη εἶχε λάβει χώραν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ναχάρ-Βυρρητοῦ, εἰς τὰς πύλας αὐτὰς οὕτως εἰπεῖν τῆς πόλεως. Δέκα ἢ δώδεκα χωρικοὶ Δροῦτοι ἤρχοντο ἵνα ἀναζητήσωσι τινὰς τῶν ἐχυτῶν, ὑπαλλήλους εἰς τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν μεταξοκλωστήρια (filatures) καὶ συμπαραλάβωσιν αὐτοὺς μεθ' ἐχυτῶν εἰς τὸ ὄρος. Ἀπήντησαν χριστιανούς τινὰς, ἐνόπλους ὡς αὐτοί. Δόγῃ, ἔπειτα ὕβρεις ἀντηλλάγησαν ἐκατέρωθεν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐκ τῶν ὕβρεων ἤλθον εἰς κτυπήματα. Συνεχροτήθη πυροβολισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον, ὀφείλω νὰ τὸ ὁμολογήσω, αἱ πρῶται σφαῖραι ἐξήλθον ἐκ τοῦ ὀμίλου (groupe) τῶν Χριστιανῶν. Οἱ Δροῦσοι ὠχυρώθησαν ἐντὸς οἰκίας τινὸς ἔνθα ἐπολιορκήθησαν ὅτε δὲ ἡ αἰματηρὰ αὕτη ῥῆξις ἀπεπερατώθη, εἷς Δροῦτος ἦτο ἐξηπλωμένος νεκρὸς ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου, καὶ δύο ἄλλοι σπουδαίως τετραυματισμένοι, ὡς -καὶ εἷς Χριστιανὸς ὅστις μετεκομίσθη πάραυτα εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν γαλλίδων Ἀδελφῶν ἡμῶν τοῦ ἐλέους.

Γ.

Η τοπική ἀρχὴ πάλιν ἤθελε δυνηθῆ, μετὰ τὴν σύγκρουσιν τοῦ Ναχάρ-Βυρητοῦ, ἂν οἱ σκοποὶ τῆς εἶχον ὑπάρξει ἄδολοι καὶ εἰρηνικοὶ, νὰ λάβῃ μέτρα τινὰ κατὰ τῶν αὐτουργῶν τῆς συγκρούσεως ταύτης, καὶ δι' ἐνός παραδείγματος, νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν δικτῆρσιν τῆς ἡτυχίας. Αὕτη δὲ οὐδὲν τούτων ἔκαμε, καὶ τὴν ἐπαύριον πάλιν χριστιανός τις ἐσφάγη πλησίον τῆς Δεῖρ-έλ-Καμάρ χωρὶς νὰ καταδιωχθῶσιν οἱ δολοφόνοι του.

Τρεῖς ἡμέραι παρήλθον ἔτι ἐν τῇ ἐπιρρέπει ταύτῃ καταστάσει. Ὁ πόλεμος ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀνοικτός, ἀλλὰ νέκι συγκρούσεις δὲν εἶχον εἰσέτι ἐπραγῆ. Ὁ διοικητὴς τῆς Βυρητοῦ ἐπέσπευδε στρατιωτικὰς παρασκευὰς καὶ ἠδύνατό τις νὰ ἐλπίζῃ ἔτι ὅτι ἔπραττε τοῦτο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ μετέλθῃ τὴν ἀστυνομίαν ἐν τῷ τόπῳ· εἰς Βυρητὸν ἦσαν μόνον 750 ἄνδρες τοῦ Νιζάμ ἢ τοῦ πεζικοῦ τακτικοῦ· ἀλλ' ὁ πατσᾶς ἔγραψεν εἰς Δαμασκόν, εἰς Ναπλοῦτ καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ. ἵνα τῷ ἀποσταλῶσιν ἐπικουραίαι, καὶ ἐσύναξε πανταχόθεν βρσι-βοζούκας, Ἀρνκούτας ἢ Ἀλεξανοὺς, Ὀθωμανοὺς τῆς Τριπόλεως, τέλος ἕως καὶ Βεδοίνους τῶν νομάδων φυλῶν τῆς Βεκκᾶης τοὺς ὀποιοὺς εἶδομεν στρατοπεδεύοντας ἐν τῷ μέσῳ τῶν πλατειῶν τῆς Βυρητοῦ, ἐνδεδυμένους τὰ ἐκ φαιοῦ καὶ λευκοῦ βαδωτὰ κιλίκια (ἀμπάδες (ubay) των, ὠπλισμένους διὰ τῶν μακρῶν λογχῶν των, ὑπὸ τὰς μικρὰς μέλαινας ἐκ καμήλειου μαλλίου σκηνάς των.

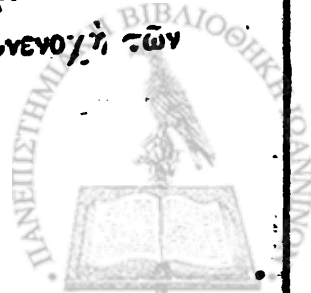
Τὴν 29 τὸ πρῶτὸ τὰ τακτικὰ καὶ ἄτακτα στρατεύματα ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ ἦλθον καὶ ἐγκατέστησαν στρατόπεδον εἰς τοὺς πρό-

ποδάς τοῦ ἔρους, εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων σχεδὸν ἀπὸ τῆς Βυρρητοῦ, πλησίον τοῦ χωρίου Βραβδᾶ. Περί τὴν μεσημβρίαν καὶ ὁ Χουρσίτ-πασσᾶς αὐτὸς ἐγκατέλειπε τὸ στρατόπεδον, ἐνθα ἡ σκηνὴ του ἔμεινεν ὀρθομένη ἐκτοτε, ὅπως ἐμποδίσῃ, ἔλεγε, τὰς ἀρχομένας ἀταξίας, ἀλλὰ πραγματικῶς ὅπως ὑπεκφεύγῃ τὴν ἐπιβροχὴν τῶν προσξένων, καὶ τεθῆ εἰς μᾶλλον ἄμεσον καὶ εὐκολωτέραν σχέσιν μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Δρούσιων.

Ἐπάρχει συνήθεια ἵνα, ὅταν ὁ γενικὸς διοικητὴς ἐγκαταλείπῃ τὴν πόλιν ἢ εἰσέρχεται ἐν αὐτῇ, τὸ πυροβολικὸν τοῦ ὑπερκειμένου τῆς Βυρρητοῦ μεγάλου ὠχυρωμένου στρατῶνος, ρίπτῃ τηλεβολισμούς τινας πρὸς χαιρετισμὸν τῆς ἀναχωρήσεως ἢ ἀφίξεως αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῇ παρούσῃ περιπτώσει οἱ τηλεβολισμοὶ οὗτοι ἐχρησίμευσαν ὡς σύνθημα.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν οἱ πρῶτοι τηλεβολισμοὶ ἀντήχουν, ζωηρὸς πυροβολισμὸς ἐξερρήγνυτο αἰφνιδίως εἰς τὸ χωρίον Βεϊτ-Μερί, τὸ θέατρον τῶν συμβάντων τῆς 15 Αὐγούστου 1859, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὅλαι αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου τούτου τόσον εἰς τὸ δρουσικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ μαρωνικὸν μέρος, ἐγένοντο παρανάλωμα τῶν φλογῶν. Ἀμφοτέρωθεν τὰ μέρη εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἦσαν ἔτοιμα εἰς μάχην διὸ καὶ ὑπῆρξε ζωηροτάτη. Ἐπυροβόλησαν ἀλλήλους ἀμφοτέρωθεν μετὰ λύσσης μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, καὶ τὸ σκότος ὡς καὶ ἡ ἐντελής καταστροφὴ τοῦ χωρίου ἔθεσαν μόνον τέρμα εἰς τὴν μάχην. Ἀμφοτέρωθεν τότε ὑπεχώρησαν ἐν τάξει, κενοῦντες τὰ ἐρείπια τοῦ Βεϊτ-Μερί, οἱ μὲν χριστιανοὶ εἰς Ἀέν-Σκαδὲ, τὴν εἰρήνην τοῦ μαρωνικοῦ ἐπισκόπου Τωβίου, οἱ δὲ Δρούσοι εἰς Ἀβαδιγέλην, τὸ στρατηγεῖον των (leur quartier général) φρουρὰ δὲ τις ἐκ τριάκοντα μέχρι τεσσαράκοντα Ἀλθανῶν ἀτάκτων ὑπομισθίων τῆς κυβερνήσεως εὐρίσκατο ἐν τῷ χωρίῳ Βεϊτ-Μερί οἱ στρατιῶται οὗτοι ἔλαβον ἔργον καὶ μέρος ὑπὲρ τῶν Δρούσιων, ἡ δὲ κοινὴ φήμη τοὺς κατηγορεῖ ὅτι αὐτοὶ οὗτοι ἔθεσαν τὸ πῦρ εἰς τὰς πρώτας πυρποληθείσας χριστιανικὰς οἰκίας. Ὄθεν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, ἡ συνενοχία τῶν

στρατευμάτων τοῦ Σουλτάνου μετὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χακίμη, ἐξεβ-
ρύγνυτο δι' ἐναργῶς τρόπου.

Ἐν ᾧ συνέβαινε τοῦτο εἰς Βεϊτ-Μαρί, οἱ Δρούσοι τοῦ Μέτνου
ἐπυρπόλουν τὸ χριστιανικὸν μέρος τοῦ χωρίου Ἄρσοῦν, ἔκαιον τὸ
Κενεϊζέχ, τὸ Ζαντουκᾶ καὶ τινὰ ἄλλα μικρὰ χριστιανικὰ χωρία
τῶν ὁποίων ὁ λαὸς ἦτο ὀλιγάριθμος, ἔπειτα δὲ, μετὰ τὰ κατορθώ-
ματα ταῦτα, ἀπεχώρουν εἰς τὸ Ῥίς-έλ-Μέτνον, τὴν πρωτίστην
κώμην τῶν εἰς τοῦτο τὸ τμήμα.

Τὴν ἐπαύριον 30 ἡ ἐρήμωσις ἐξεστάνθη εἰς ἀπέραντον ἔκτασιν
περικύκλω τῆς Βυρητοῦ.

Ὅλα τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους κείμενα καὶ περικυκλουμένα
τὸ στρατόπεδον τοῦ πασσᾶ χωρία, Ἀρεία, Βαχδῶδᾶ, Ἐλ-Χαδέθ,
Κέφρ-Σινᾶ, καὶ ἄλλα ἀκόμη διηρπάγησαν καὶ κατεστράφησαν εὐθὺς
ἀπὸ τῆς πρώτης. Πανταχοῦ, οἱ βασι-βοζοῦκαι, οἵτινες εἶχον ἐξέλ-
θει τῆς πόλεως μετὰ τοῦ πασσᾶ, διεσκορπίζοντο εἰς τὴν πεδιάδα,
ἐβοήθουν τοὺς Δρούσους, καὶ συντιμιλῶντο προθύμως ἐν ζέσει (d' ar-
deur) μετ' αὐτῶν εἰς τὴν πυρπόλησιν, τὴν διηρπαγὴν καὶ τὴν στρα-
γὴν. Τὰ ἔκτοτε διαπραχθέντα δεινὰ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων τούτων
στρατιωτῶν εἰσὶν ὑπεράνω πάσης ἐκφράσεως, καὶ εἰς πολλὰ μέρη
ἐκίνησαν εἰς ἀγανάκτησιν καὶ αὐτοῖς τοῖς Δρούσοις. Πραγματικῶς,
οὗτοί εἰσι θηριώδεις καὶ λησταί, φρονέουσι τὸν ἐχθρὸν τῶν μετὰ
λεπτολόγων ὀμοτήτων (avec des raffinemen de cruauté) ἀλλὰ
συγγρόνως ἔχουσιν ἱπποτικὰς τινὰς ἀρετὰς αἵτινες τοσοῦτον λαμ-
πρῶς ἐπροσωποποιήθητάν ποτε εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐμίρη Φάκρ-
Ἐλ-Δέν. Ἐπομένως Δρούσος σπανίως προσβάλλει ὃν ἀσθενὲς καὶ ἄο-
πλον, γέροντα, γυναικα, παιδίον, πρὸ πάντων δὲ οὐδέποτε θέλει
πειραθῆν νὰ μολύνῃ τὴν τιμὴν γυναικὸς αἰγμωλῶτου. Τούναντίον δὲ,
ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, ἀφ' ἧς διεσκορπίσθησαν εἰς τὴν πεδιάδα,
οἱ βασι-βοζοῦκαι οὐδενὸς ἐφείσθησαν. Ὁ κάλαμος ἀδυνατεῖ νὰ περι-
γράψῃ ὅλας τὰς βαρβάρους αὐτῶν πράξεις· καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ Εὐ-
ρωπαῖοι, μετὰ τῶν ἐξημερωμένων ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ
ἠθῶν ἡμῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν τοιαῦτα ἀνοσιουργήματα

εἰμὶ, ἂν τὰ ἰδῶμεν ἰδίους ὀφθαλμοῖς. Ἐνταῦθα τοὺς παῖδας ἐκοπτον εἰς κομμάτια ἢ μᾶλλον ἐσφενδονίζον αὐτοὺς εἰς τὸν ἀέρα ἵνα τοὺς δεχθῶσιν ἐπὶ τῆς αἰγμῆς τῶν γιγαταγανιῶν· ἐκεῖ κοράσια παρεβιάζον, ἔπειτα ἔσφαζον· ἀλλαχοῦ γέροντες ἦσαν τῶν ὁποίων συνέτριβον τὰ τέσσαρα μέλη διὰ κτυπημάτων τῶν κοντακίων τῶν πυροβόλων καὶ τοὺς ὁποίους ἄφηναν νὰ ἀποθνήσκωσιν ἐπὶ τῆς πλατείας ἐν μέσῳ φρικτοτέρων ὀδυνῶν. Ἀλλὰ σταματῶ· θέλω λάβει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπανέλθω ἔτι πολλάκις εἰς ἀναλόγους λεπτολόγους ὠμότητας, καὶ ἤθελε μοὶ χρειασθῆ πολὺς καιρὸς ἐὰν ἤθουλόμην νὰ ἀπαριθμήσω ὅλας τὰς ὑπὸ τῆς γονίμου φαντασίας τῶν βασι-βοζούκων ἐπινοηθείσας τιμωρίας.

Ὁ δὲ διοικητὴς Χουρσίτης, ἀντὶ νὰ μεσολαβήσῃ ὅπως ἐμποδίσῃ τὰς πυρπολήσεις καὶ τὰς σφαγὰς, ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ ὅπως ἀναχαιτίσῃ τοὺς στρατιώτας του ἢ νὰ διατάξῃ νὰ βαδίσωσι κατ' αὐτῶν οἱ ὑπὸ τὴν διάθεσίν του λόγοι τῶν τακτικῶν στρατευμάτων, ἔμεινεν ἡτύχως καθήμενος εἰς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς του. καπνίζων σοβαρῶς τὴν καπνοσύριγγά του, καὶ θεωρῶν καιόμενα τὰ χριστιανικὰ χωρία. Τὸ Βαχιδᾶ διηροπάγη καὶ κατεστράφη εἰς ἀπόστασιν δύο βολῶν πυροβόλου τὸ πολὺ ἀπὸ τῆς σκηνῆς του, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἀπαθείας του. Μάλιστα δὲν περιωρίζετο μέχρι τούτου· ἐνεθάρρυνε διὰ τῆς χειρονομίας καὶ τῆς φωνῆς, προσφερόμενος πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς ἥρωας, ὡς πρὸς ὑπεραπιστάς τῆς ἀληθοῦς πίστεως, τοὺς Δρούσους ὅσοι διέβαινον πλησίον αὐτοῦ. Ἐν τούτῳ, εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας ἔκαμεν ἕν εἶδος ἐπιδείξεως, αὐτόκλητος ὅπως ἀποδείξῃ τὴν ἀμεροληψίαν του καὶ τὴν δραστηριότητά του εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης.

Ἴδου εἰς τί συνέστη ἡ ἐπίδειξις αὕτη. Δύο τηλεβολισμοὶ ἐν πυρίτιδι (α) ἐτηλεβολήθησαν κατὰ τινος μερίδος Δρούσων εὐρισκομένων πλησίον τοῦ στραπέδου, καὶ πολλοὶ τηλεβολισμοὶ ἐν παλαιοῖς σι-

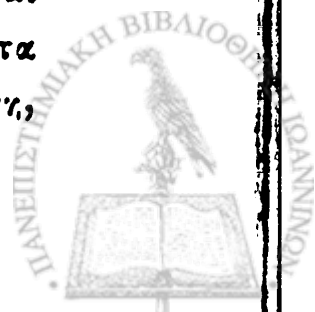
(ο) Καὶ αὕτη ἡ ἐφημερίς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ὠμολόγησε.

θηροίς (mitraille) ἐτηλεβολήθησαν κατά τινος ὀμίλου ἐκ πεντακοσίων χριστιανῶν ὅτινες ἤρχοντο ἐκ τῶν πέριξ τῆς Βικφαίας, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τινὸς Γκνιού;-Σαχίν, πρὸς βοήθειαν τῶν προσδληθέντων ἀδελφῶν των.

Τῷ ὄντι, οἱ Μαρωνῖται ἀντέτατον ἰσχυρὰν ἀντίστασιν, καίτοι ἤττον καλῶς ὀπλισμένοι καὶ ἤττον καλῶς ὀργανισμένοι ἢ οἱ κατ' αὐτῶν προεπιτεθέντες. Εἰς πολλὰ μάλιστα μέρη ὑπερίσχυον. Οἱ δὲ χριστιανοὶ τοῦ Μέτνου συνελθόντες εἰς ἑαυτοὺς ἐκ τῆς πρώτης ἐκπλήξεως τὴν ὁποίαν τοῖς εἶχε προξενήσει ἡ προσβολὴ τῆς προτεραίας, ἀπέκρουον τοὺς Δρούσους, καὶ, λαμβάνοντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπίθεσιν, ἔβαλλον τὸ πῦρ εἰς τὸ μὴ χριστιανικὸν μέρος τοῦ Ἀρσοῦν, ὡς καὶ εἰς Βζιβδὲν καὶ εἰς Κουρναγίλ.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ μέγα καὶ ὠραῖον χωρίον Χαμανᾶ προσεβλήθη ὑπὸ ἰσχυρᾶς μερίδος Δρούσων. Πολλοὶ δὲ κάτοικοι φεύγουσι, ἀλλὰ μένουσιν ἄνδρες περὶ τοὺς πενήτηκοντα ὅπως ὑπερσπισθῶσι τὰς ἑαυτῶν ἐστίας, καὶ πολεμοῦσιν ἡρωϊκῶς ἐπὶ πέντε ὥρας κατὰ συνέχειαν. Τέλος, οἱ Δρούσοι λαμβάνουσιν ἐπικουρίαν, καὶ μένουσι κύριοι τοῦ χωρίου. Ὅσαι δὲ γυναῖκες καὶ ὅσα παιδιά δὲν εἶχον φύγει διὰ τὴν Βυρητόν, εἶχον εὖρει καταφύγιον εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ Κ. Βερτράνδου διευθυνόμενον γαλλικὸν μεταξοκλωστήριον. Τούτου ἐφείσθησαν. Ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον εὗρίσκετο ἐγκαθιδρυμένη ἡ διεύθυνσις τῶν ἔργων τῆς ἀπὸ Βυρητοῦ μέχρι Δαμασκοῦ ὑπὸ γαλλικῆς τινος ἐταιρίας ἐπιχειρηθείσης ἀμαξήτοῦ ὁδοῦ. Τοὺς πράκτορας τῆς ἐταιρίας ταύτης ἐσεβάσθησαν, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐργολάβου διεσώθησαν· ἀλλ' οἱ μηχανικοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι ἐλαφυραγωγῆθησαν, ὡς καὶ αἱ ἰχνογραφίαι, ὑπολογισμοὶ καὶ μελέται, τὰ ὁποῖα ἔσπευσαν νὰ καύσωσιν ὡς μαγγανεύματα τῶν Γάλλων. Ἡ οἰκία ἐνθα ἦτο ἐγκαθιδρυμένη ἡ διεύθυνσις τῆς ὁδοῦ τῆς Δαμασκοῦ εἶχεν ὑψώσει τὴν τρίχρονον σημαίαν ὡς σημεῖον προστασίας. Ἡ θεία τῆς τοσοῦτον σεβαστῆς μέχρι τότε ταύτης σημαίας, τῆς ὁποίας αἱ πτυχαὶ προητηπίζοντο ὡς δι' αἰγίδος ἀπαραβιάστου τὸν ὑψοῦντα αὐτὴν, δὲν σταματᾶ σπιγμὴν τοὺς Δρούσους, καὶ ἀφοῦ διερπάγη,

ἡ οἰκία τῆς ὑποίας αὕτη ὑπερέκειτο κατεστράφη διὰ τῶν ἐλογιῶν. Ἐρωτώμενοι δὲ περὶ τῆς διαφόρου ταύτης διαχωρῆς ὡς πρὸς τὸ κατὰστημα τοῦ Κ. Βερτράνδου καὶ τὴν οἰκίαν τῶν πρακτόρων τῆς ὁδοῦ τῆς Δαμασκῶ, οἱ Δρούσοι ἀποκρίνονται ὅτι ἔλαβον τὴν διαταγὴν νὰ φεῖδωνται τῶν μεταξοκλωστηρίων, ἀλλ' οὐθενὸς ἄλλου.

Ὅπως ἀποτελειώσω τὰς σκηναὺς τῆς ἡμέρας τῆς -30 Μαΐου, μοὶ ὑπελείπετο νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς τύχης τῶν κατοίκων τοῦ Ἐλ-Μου-χαλλακὰτ-ἔδ-Δαμουρ. Εἶναι δὲ τοῦτο χωρίον τι κείμενον πλησίον τῶν ὀρίων τοῦ ποταμοῦ Δαμουρ, εἰς τὴν μεσημέρινήν ἐσχάτην τῆς πεδιάδος τῆς Βυρητοῦ. Καί τοι δὲ ὁ λαὸς του ἦτο ὅλος χριστιανός, ἐξερτάτο ὑπὸ δρουσικοῦ Καϊμακμάτου· ὅτε δὲ αἱ πρῶται φῆμαι προσεχοῦς πολέμου εἶχον ἐκραγῆ, ὁ Κασίμ-Βεῖς εἶχε δηλοποιήσει ὅτι τὸ λαμβάνει ὑπὸ τὴν εἰδικὴν του προστασίαν. Ἀνήσυχτοι δὲ, μ' ὅλην τὴν δηλοποίησιν ταύτην, οἱ κάτοικοι εἶχον ἀποσταίλει πρεσβείαν πρὸς τὸν Χουσίρ-πασσᾶν ὅτις τοῖς εἶχεν ἀπαντήσαι: «Οὐδὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε, ἀφοῦ ὁ Κασίμης προστατεύει ὑμᾶς. Ἀλλ' ἐὰν ἔχητε φόβους, ἔλθετε καὶ καταρῦγετε εἰς Βυρητὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν μου».

Μ' ὅλας δὲ τὰς ἐνηθρονοντικὰς τάχτας ἀγγελίας, εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν στραγῶν, τὸ χωρίον προσεβλήθη ὑπὸ συμφορῆς Δρούσων οἵτινες ἤρχισαν νὰ διαρπάζωσι καὶ νὰ πυρπολῶσι τὰς οἰκίας. Τότε ὁ λαὸς, ἔντρομος ἐκ τῆς προσβολῆς ταύτης, ἀλλὰ πεποιθὼς εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ πασᾶ, ἔλαβε τὴν ὁδὸν τῆς Βυρητοῦ. Ἦτο σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ του, ὅτε περιεκυκλώθη καὶ προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Δρούσων, ὀδηγουμένων αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ καϊμακάμη των, οἵτινες κατέσφαζαν ἐκεῖ μέγαν ἀριθμὸν γυναικῶν καὶ παιδίων, ἅτινα ἀφῆκιν νὰ στραγῶσιν αἱ δυστυχεῖς ἀνυπεράσπιστα θύματα.

Ημέρα τῆς 31 Μαΐου ὑπῆρξε μάρτυς τοῦ τελευταίου ἀγῶ-
νος τῆς ἀντιστάσεως τῶν εἰς τὰ πέριξ τῆς Βυρητοῦ χριστιανῶν.
Εἶχον κερδίσει ἐπιτυχίαι τιναὶ τὴν προτεραίαν. Ἄλλ' ἵνα δι-
τηρήσωσι τὴν εὐτυχῆ ταύτην τύχην, οἱ χριστιανοὶ τοῦ τμήματος
ἐνθα αἱ μάχαι εἶχον συναρθῆ εἶχον ἀνάγκην ἵνα μὴ μείνωσι μόνοι.
Τοῖς ἦτο ἀναγκαία ἡ ὑποστήριξις τῶν λαῶν τῶν καθ' ἑόλοκλη-
ριαν χριστιανικῶν τμημάτων, ἰδίως ἡ τῶν ἐχυτῶν γειτόνων, οἱ
μάχιμοι κάτοικοι τοῦ Κεσραουάν, ὁ τρόμος τῶν Δρούσων. Ἀλλὰ
ὁ Χουρσίτ-πασσᾶς ἐγκαθιδρύων τὸ στρατόπεδόν του πλησίον τοῦ
Βααβδᾶ εὗρισκετο, κατὰ συγκυρίαν ὁμοιάζουσαν παραδόξως (siugu-
lierement) προμελετημένην, διακρίψας τὴν μόνην ὁδὸν διὰ τῆς
ὁποίας οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κεσραουάν ἠδύναντο νὰ ἔλθωσιν εἰς βοή-
θειαν τῶν Μαρωνιτῶν παρὰ τοῖς ὁποίοις εἶχεν ἀρχίσει ἡ μάχη.
Πρὸς τούτοις, διατάξας νὰ τηλεβολήσωσι τὴν προτερσίαν κατὰ τοῦ
ὀμίλου τοῦ Τζνιού-Σαχίν, εἶχε δώσει τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ἂν οἱ πο-
λεμιστὰὶ τοῦ Κεσραουάν ἐπρόχωρουν πρὸς τὸ Μέτνον ἤθελεν ἀντι-
σταθῆ διὰ τῆς βίας εἰς τὴν πορείαν των.

Ἐν τσοούτω τὴν 31 κατὰ τὴν πρώϊαν συμμορία τις χριστιανῶν
ἐρχομένων ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ Μέτνου καὶ ἰσχυρὰ ἐκ διακο-
σίων μέχρι τριακοσίων ἀνδρῶν, ἐπιδιώκουσα τὴν ἐπιχειρηθεῖσαν
ὑπὸ τῶν Μαρωνιτῶν τὴν προτερσίαν ἐπίθεσιν, ἦλθε καὶ προσέβαλε
τοὺς Δρούσους εἰς τὸ στρατηγεῖόν των τῆς Ἀβαδιγέλης. Δυστυχῶς
τὰ συνιστῶντα τὴν συμμορίαν ταύτη στοιχεῖα, δὲν εἶχονοῦτε ὁμο-
γένειαν οὔτε συμφύϊαν, καὶ ἐστερεῖτο ὄργηγού ἱκανοῦ. Οἱ δὲ Δρού-

σοι, διοικούμενοι ὑπὸ τῶν σείχων των, ἐξῆλθον τῆς Ἀβαδιγέλης ὀκτακόσιοι τὸν ἀριθμὸν, διεσκόρπισαν τοὺς κακῶς ἐξησκημένους κατ' αὐτῶν προεπιτεθέντας, καὶ προχωροῦντες καὶ αὐτοὶ, ἐπυρπόλησαν δεκάδα τινὰ χωρίων ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ Λιβάνου, καταντικρὺ τῆς Βυρητοῦ. Ἐν μιᾷ στιγμῇ, ἡ Δεῖρ-ἐλ-Καλαάχ, ἡ Ἀέν-Βαρδὲ, Ἀέν-Σααδὲ, Βρουμανᾶ, Μάρ-Ἰσαγίχ, Βαβδᾶτ καὶ Βεχανῆ ἐγένοντο βορᾶ τῶν φλογῶν. Ὀλόκληρον τὸ ὄρος ἐκαλύπτετο ὑπὸ πυρὸς, καὶ ἠκούοντο εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις τοῦ πυροβολισμοῦ. Τὸ μόνον χωρίον Ῥουμῆ, ἐν ὅλῃ τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀντέταξε ἀντίστασιν ἱκανῶς ἐνεργητικὴν καὶ ἱκανῶς ἐπίμονον ὅπως κατακουράσῃ τοὺς ἀγῶνας τῶν ὑπὸ τῶν βασι-βουζούκων βοηθουμένων Δρούσων καὶ προφυλαχθῆ ἀπὸ τῆς καταστροφῆς.

Μετά τινος δὲ στιγμᾶς, ἄλλος τις ὄμιλος ἐκ τετρακοσίων μέχρι πεντακοσίων Δρούσων ἐξήρχετο τοῦ Ῥάσ-ἐλ-Μένου, κατέβαιναν εἰς τὸ τμήμα τοῦ Μένου καὶ ἐπυρπόλει ἐκεῖ πᾶν ὅ,τι ἔμενεν ἔτι ὄρθιον ὡς πρὸς τὰ χριστιανικὰ χωρία ἢ χωρίδια. Τὸ Ἀρβανιγέχ, Δλειῖβιρ, Ἐτ-Σουββείρα, τὸ μοναστήριον Κενεῖσέχ, διασωθὲν τὴν προτεραιάν ἐν τῇ πυρπολήσει τοῦ πλησιοχώρου χωρίου, κατεστράφησαν ἄρδην. Ἡ αὐτὴ συμμορία διαβαίνει ἀπὸ τοὺς πρόποδας (au pied) τοῦ γαλλικοῦ μεταξοκλωστηρίου τοῦ Ἀέν-χαμηδὲ, διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ Κ. Μούργου· ἀλλὰ, συνεπεία τῆς δοθείσης διαταγῆς τοῦ νὰ σέβωνται τὰ τοιοῦτου εἶδους καταστήματα, οἱ Δρούσοι οὐδὲν πειρῶνται κατὰ τοῦ μεταξοκλωστηρίου. Ἀγωνίζονται παντοιοτρόπως, τούναντίον, ἵνα ἐνθαρρύνωσι τὸν διευθυντὴν αὐτοῦ! « Μὴ φοβεῖσθε μηδὲν, ἔκραζον πρὸς αὐτὸν διερχόμενοι, μένετε ἡσυχῶς εἰς τὴν οἰκίαν ὑμῶν, οὐδεὶς δὲν θέλει ἐγγίσει ὑμᾶς. »

Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς 31. ἄλλαι συμμορίαι Δρούσων καὶ βασι-βουζούκων διασκορπίζονται εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Χαμανᾶ καὶ τοῦ Κορέχ, καὶ ἀποτεφροῦσιν ἐκεῖ ὅλας τὰς χριστιανικὰς οἰκίας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, τὸ κίνημα τῶν Δρούσων τακτοποιεῖται ἐπὶ μᾶλλον, καὶ ἡ καταστροφή ὅλων τῶν μαρωνιτικῶν κατοικιῶν, ὡς καὶ ἡ σφαγῆ τῶν κατοίκων, συμπληροῦνται διὰ μεθοδικοῦ τρόπου εἰς ὅλην τὴν

ἔκτασιν τοῦ Μέτνου καὶ τοῦ Γούρβ, εἰς τρόπον ὥστε οὐδὲν διαφεύγει τοὺς ἐξολοθρευτάς. Ἐντοσοῦτω, ἐν τῷ μέσῳ ὅλης τῆς καταστροφῆς ταύτης, τὸ μεταξοκλωστήριον τῶν ΚΚ. Πορταλές εἰς Βτεθέρ, καὶ τὸ Γραικοῦ τινος, ἀρχαίου ἀξιωματικοῦ τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ, τοῦ Κ. Βελτάκη, εἰς Ἐλ-Μετέϊν, διασώζονται ὡς τὰ τοῦ Χαμανᾶ καὶ τοῦ Ἄεν Χαμαδῆ, καὶ κατ' αὐτάς τὰς διαταγὰς. Οἱ ΚΚ. Πορταλῆ ἔχουσι μάλιστα τὴν γενναιότητα, τὴν ὅποیان δὲν δύναται τις ἀρκούντως νὰ ἐπαινεσῆ, ὅτι ἤνοιξαν τὸ μεταξοκλωστήριόν των ὡς ἄσυλον πρὸς τοὺς καταδιωκομένους χριστιανούς τῶν πέριξ αὐτῶν· καίτοι δὲ βλέποτες τοῦτο, ὅτιοι μάλιστα λυσσῶντες εἰς σφαγὴν Δροῦσοι σταματοῦσιν εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας χωρὶς νὰ ὑπερβῶσι τοῦτο, τοσοῦτον αἱ διαταγαὶ τὰς ὁποίας ἔλαβον εἰσι ρηταί.

Εἰς τρεῖς ἡμέρας ἐξήκοντα χωρία, πλούσια καὶ ἀκμάζοντα τὴν προτερσίαν, εἶχον καταντήσει σωροὶ ἀμόρφων ἐρειπίων.

Βλέποντες τὴν διαγωγὴν τοῦ πασσᾶ, βλέποντες ὅτι μέρος τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων συνηνοῦντο μετὰ τῶν ἐχθρῶν των ἵνα τοὺς προσβάλωσιν οἱ χριστιανοὶ τοῦ Μέτνου καὶ τοῦ Γούρβου εἶχον ἀπολέσει πᾶν θάρρος ὅπως ὑπερσπίσωσιν ἑαυτούς· εἰς τὰ τελευταία χωρία τὰ ὁποία κατέστρεψαν, οἱ Δροῦσοι δὲν ἀπήντησαν πλέον ἀντίστασιν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὄχλος τελορευθὴν ἐπέσπευδεν εἰς Βυρητὸν ἵνα ζητήσῃ ἐκεῖ καταφύγιον εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰ προξενεῖα, εἰς τὰς ἰδιαιτέρας οἰκίας· οἱ δὲ σφαγεῖς κατεδίωκον αὐτὸν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως.

Ὁ τρόμος ἦτο γενικὸς ἐν Βυρητῷ, ἕκαστος (se barricadait) ἐντὸς τῆς οἰκίας του, παρασκευαζόμενος ἐν ἀνάγκῃ ὅπως ὑποστῆ ἐκεῖ πολιορκίαν.

Ἐνώπιον τοσοῦτον φρικτῆς καταστάσεως, οἱ εὐρωπαϊκοὶ πρόξενοι συνήλθον εἰς συμβούλιον καὶ ἀπεφάσισαν νὰ κάμωσιν, ὑπὸ σχῆμα προφορικῆς διακοινώσεως παρὰ τῷ πασσᾶ, ἐν διάβημα τὸ ὁποῖον ἤθελε καταστήσει αὐτὸν ὑπόλογον δι' ὅλα τὰ δυστυχήματα ὅσα θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς πόλεως.

Τὸ διάβημα τοῦτο ἀπέτρεψε πρὸς στιγμὴν τὸν κίνδυνον· ἡμπό-

δισε τὴν εἰσβολὴν τῆς Βυρητοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔλαβεν ἄλλα ἀποτελέσματα. Δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τὴν πηγὴν τοῦ τοῦ κακὸν τοῦ ὁποῖον, μὴ ἔχον πλέον τροφὴν εἰς τοῦτο τὸ μέρος τοῦ Διβάνου, μετέβη εἰς ἄλλο μέρος, ἀλλὰ χωρὶς γ' ἀπολέσει τὴν μανίαν του. *et hoc est*
 Ἡ Σαίδα καὶ τὰ περίεξ αὐτῆς ἐγένοντο ἀμοιβαίως (à leur tour) τὸ θέατρον τῶν σφαγῶν.

Ε΄.

Αιτητήθημεν ἤδη ἀνωτέρω τὰς μυστικὰς συνεντεύξεις τοῦ Κασίμ-Βεΐ καὶ τοῦ Μουδέρη τῆς Σαΐδας, ὡς καὶ τὴν μάχην τοῦ Κατουλῆ, συμβάντα ἅτινα προηγήθησαν πολὺ ὀλίγον τῆς ὀριστικῆς ἐνάρξεως τῶν μεταξὺ τῶν Δρούσων καὶ τῶν Μαρωνιτῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ὅτε ἔμαθον εἰς Σαΐδαν τὴν συμπλοκὴν τοῦ Ναχάρ-Βυρητοῦ, ἔκριναν ἀμέσως ὅτι ἡ τοσοῦτον ἀβεβαία, κατάστασι, εἰς ἣν εὐρίσκοντο ἀπὸ τινος κειροῦ ἡ πόλις καὶ τὰ περίξ αὐτῆς ἤθελεν ἀπολήξει μετ' οὐ πολὺ διὰ μιᾶς καταστροφῆς, τοῦ μεταδοτικοῦ νοσήματος (contagion) τῶν σφαγῶν κυριεύοντος ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς Δρούσους καὶ ὅλους τοὺς ἐντοπίους μουσουλμάνους. Ὁ μουδέρης προσεποιήθη ὅτι θέλει ἐνεργητικῶς νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν καὶ, αὐτόκλητος συνήθροισεν ὀμιλὸν τινα ἐξ εἴκοσι σχεδὸν ἀνθρώπων, ἐκλεχθέντων μεταξὺ τῶν ἀχρειεστέρων ὑποκειμένων τῶν μουσουλμάνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔδωκε τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῶν αὐτοσχεδιάστων τούτων βασι-βοζούκων ἦτό τις Ὀσμάν-ἐλ-Σαουΐσης, φίλος οἰκειύτατος τοῦ Κασίμ-Βεΐ.

Εἰς τὸ διάστημα τῶν δύο ἡμερῶν τῆς 30 καὶ τῆς 31 Μαΐου, δώδεκα κηπουροὶ χριστιανοὶ ἐδολοφονήθησαν εἰς τοὺς κήπους οἵτινες περικυκλοῦσι τὴν πόλιν, καὶ τῶν ὁποίων τὸ προῖον προξενεῖ τὸν κυριώτερον πλοῦτόν της.

Ἐν τσοῦ-ῶ οἱ Δρούσοι τοῦ Σούφ, κατοικοῦντες τὸ Ἐλ-Μουκτεράχ καὶ τὰ γειτονικὰ χωρία, ζηλότυποι διὰ τὰ κατορθώματα τῶν ὀρθόθρησκων τῶν τοῦ Μέτνου καὶ τοῦ Γούρβου, εἶχον ἀποφασίσει νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ εἰς Σαΐδαν. Ἡ ὀρισμένη ἡμέρα διὰ τὴν ἐκτέ-

λασιν τοῦ σχεδίου των ἦτο ἡ ἀ. Ἰουνίου. Ἴνα δὲ κάμῃ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο κάλλιον, ὁ Κασίμ-Βεΐς ἐφρόντισε νὰ διαδώσῃ εἰς τὴν πόλιν ὅτι οἱ χριστιανοὶ εἶχον σχηματίσει τὸ σχέδιον τοῦ νὰ σφάζωσι τοὺς μουσουλμάνους αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, διήγησις ἣτις ἔφερον εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ.

Τὴν δὲ πρώτην Ἰουνίου τὴν πρωΐαν, ὁ Κασίμ-Βεΐς ἀπέστειλεν ἰππεῖς τινας Δρούσους εἰς τὰ περίξ τοῦ Ἀβράχ καὶ τοῦ Ἐλ-Χελαλιγέχ χωρὶς ὅπως ἀρπάσωσι τὰ ποίμνια τῶν χριστιανῶν. Οὗτοι δὲ υπερασπίσθησαν ἐκυτοῦς ῥωμαλεώτατα.

Ὁ Κασίμ-Βεΐς φθάνει τότε μετὰ ἑκατοντάδος τινὸς Δρούσων. Οἱ Μαρωνῖται ὑποστηρίζουσιν ἀνδρείως τὴν μάχην καὶ ἀποκρούουσι τοὺς κατ' αὐτῶν προεπιτεθέντας. Ἀλλ' ἡ ἀναχώρησις τούτων ἦτο μόνον παγίς. Μόλις οἱ χριστιανοὶ τῶν προσδληθέντων χωρίων ἔωρμησαν εἰς καταδίωξιν αὐτῶν, καὶ βλέπουσιν αἴφνης ἐξερχόμενον ἐκ τῶν κήπων σωρὸν Δρούσων καὶ μουσουλμάνων οἵτινες περιεκύκλωσαν αὐτούς. Ἦναγκασμένοι δὲ νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ αὐτοὶ καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἀντικρούσωσι τὸ πῦρ τῶν μουσουλμάνων, ἵνα μὴ τεθῶσιν (se poser) ὡς εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς, ὑποχωροῦσιν ἐν τάξει, μέρος μὲν εἰς Δ'ε'ζ' ἐν εἰς τὴν ὑψηλὴν μερίδα τοῦ ὄρους, μέρος δὲ εἰς Σαΐδαν, ἐνθα ἐλπίζουσιν ὅτι θέλουσιν εὑρεῖ καταφύγιον. Παρευθὺς αἱ πάλαι τῆς πόλεως κλείονται, διότι οἱ ἐρχόμενοι δυστυχεῖς ὅπως ἐξαιτήσωνται προστασίαν ἦσαν ἐκεῖνοι οἵτινες ἔμελλον, ἔλθον, νὰ σφάζωσιν ὅλους τοὺς μουσουλμάνους. Οἱ Ἰμάμαι ἀνὰκρίνουσιν εἰς τοὺς ἀμβωιας τῶν τεμενῶν (τζαμιῶν) κραυγάζοντες: «θέλομεν ἀφήσῃ ν' ἀπολεσθῇ ἡ θρησκεία τοῦ ἡμετέρου προφήτου; Ἴδου οἱ χριστιανοὶ ἔρχονται νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν ἡμῶν. Εἰς τὰ ὄπλα! εἰς τὰ ὄπλα!»

Ὅλοι οἱ μουσουλμάνοι ἐξέρχονται τῶν οἰκιῶν των, ὠπλισμένοι διὰ πυροβόλου, διὰ μαχαίρων, διὰ πιστολιῶν· αἱ γυναῖκες συνενουοῦσι τὰς παροτρύνσεις των μετ' ἐκείνων τῶν Ἰμάμων ἵνα ὑποχρεώσωσιν αὐτοὺς νὰ διακριθῶσιν εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον. Εἰς τοὺς

μη ἔχοντας ὄπλα, ὁ μουδέρης διατάττει νά διανεμηθῶσι τὰ ἀρπασθέντα ἐκ τῶν χριστιανῶν ὄπλα τὰς προλαβούσας ἡμέρας ὑπὸ τῆς φρουρᾶς τῶν πυλῶν. Οἱ νέοι ζαπτιέδες τοῦ Ὀσμάν-ἐλ-Σαουίση καταλαμβάνουσιν ὅλας τὰς ἐξόδους τῆς πόλεως. Τέλος αἱ πύλαι ἀνοίγονται, καὶ ὁ μουσουλμανικὸς ὄχλος ἔνθους ὑπὸ θρησκομανίας ἐπιπίπτει κατὰ τῶν ἄδυστυχῶν χριστιανῶν οἵτινες ἔφευγον ἀπέναντι τῶν ἰππέων Δρούσων. Οὐδενὸς φείδονται, οὔτε φύλου οὔτε ἡλικίας. Ἐκατὸν-εἰκοσί-δύω ἄτομα φονεύονται εἰς τὰ ἐγγίζοντα τὸν τοῖχον τῆς πόλεως, τουρκικὰ νεκροταφεῖα, δέκα-ἑπτὰ σφάζονται εἰς αὐτὰς τὰς πύλας τῆς πόλεως. Ἀπὸ τῶν ζαπτιέδων, διακόσιοι ἄλλοι τραυματίζονται κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἤττον σπουδαίως, ὑπὸ βίας δὲ καὶ μόλις ἂν ἄτομά τινα κατώρθωσαν νά εἰσδύσωσιν εἰς τὴν Σκίδα.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως, ὁ μουδέρης, ὁ καθδής, ὁ μουφτῆς, ἀναβάντες ἐπὶ τῶν προτειγισμάτων, ἐθεώρουν τὰ γινόμενα, (re gardaient faire) ψυχροὶ καὶ ἀπαθεῖς.

Οἱ δὲ χριστιανοὶ τῆς πόλεως, πεπαγωμένοι ὑπὸ τοῦ τρόμου, εἶχον κλεισθῆ εἰς τὰς οἰκίας των ἢ εἶχον καταφύγει εἰς τὸ γαλλικὸν γάνιον, οἰκοδομητὴν ἐνρύχωρον ἀνήκουσαν εἰς τὸν ἡμέτερον τόπον ἀπὸ τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ἰδ', καὶ εἰς τὸ ὅποῖον κεῖται τὸ ἡμέτερον προξενεῖον, ὡς καὶ τὸ σχολεῖον τῶν Ἀδελφῶν ἡμῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ· εἰς τὰς μουσουλμανικὰς συνοικίας, αἱ γυναῖκες, ἐκ τοῦ ὕψους τῶν δωματίων (terrasses) τῶν οἰκιῶν, ἠρέθιζον διὰ τῶν κραυγῶν των καὶ τῶν χειρονομιῶν τοῦ μωαμεθανοῦ, ὅπως ἐξολοθρεύσωσι πᾶν τὸ φέρων τὸ χριστιανικὸν ὄνομα. Μετ' οὐ πολὺ ἡ σφαγὴ ἀρχίζει ἐκ νέου ἐξωθεν τῆς πύλης τῆς λεγομένης τῆς Ἀκκῆς. Οἱ μουσουλμάνοι ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν χριστιανῶν ἄλλων χωρίων οἵτινες, ἔντρομοι ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Ἀβράχ καὶ Ἐλ-Χελαλιγέχ διευθυνθείσης προσβολῆς, ἔφευγον εἰς τὴν πόλιν ἐγκαταλείποντες τὰς κατοικίας των. Ἐπὶ δύο ὥρας, οἱ θρησκομανεῖς στρατιῶται τοῦ Ἰσλάμη φονεύουσιν ἀκαταπαύστως· μόνον ἐλλείπει θυμάτων παύουσι.

Τότε ἀρχίζει ἀληθὲς ἀνθρώπινον κυνηγέσιον περικύκλω τῆς

Βυρηντοῦ. Οἱ μουσουλμάνοι ἐξέρχονται τῆς πόλεως κατὰ μικροὺς ὀμίλους, καὶ, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Δρούσων, κυνηγοῦσιν ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον, ἀπὸ καταφυγίου εἰς καταφύγιον, ὡς νέου εἶδους θήραμα, τοὺς δυστυχεῖς Μαρωνίτας τοὺς μείνοντας ζῶντας εἰς τὴν πέριξ χώραν. Πάντες ὅσους ἀπαντῶσι σφάζονται ἀνηλεῶς.

Θέλει τις, ἄλλως τε, παραδείγματα τινὰ τῆς ἀνηκούστου θηριωδίας τῆς ἀναπτυχθείσης εἰς τὴν κυνηγεσίαν ταύτην ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων τῆς Σαΐδας καὶ τῶν συνενόχων των εἰδολογοῦσιν;

Γυνὴ τις ἔφρευεν πρὸς τὴν πόλιν μετὰ τῶν τριῶν τέκνων της. Δρούσός τις συναντᾷ αὐτήν· τὴν διαβάλλει νὰ καθίσῃ καὶ σφάζει τὰ τέκνα της ἐπὶ τῶν γονάτων της.

Ἐφημέριός τις Μαρωνίτης ἠκολούθει τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὀδηγῶν πέντε παιδία· οἱ μουσουλμάνοι κατακερματίζουσιν αὐτὸν καὶ σχίζουσιν εἰς τέσσαρα τὰ παιδία.

Εἰς χωρίον τι πλοσιέστατον τῆς Σαΐδας, ὄμιλός τις μουσουλμάνων καὶ Δρούσων συλλαμβάνουσιν ἐξ ἀπρόοπτου χριστιανούς τινὰς ἐνασχολουμένους εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν (au depiquage) τοῦ σίτου των. Τοὺς περικυπλοῦσι, τοὺς βιάζουσι νὰ ἀποπερατώσωσι τὸ ἔργον των, νὰ βάλωσι τὸν σίτον εἰς τὰ σακκία, ἐτοιμότατον ν' ἀρπαχθῇ, ἔπειτα τούτου τελειωθέντος τοὺς σφάζουσιν ἄνευ οἴκτου.

Ἄλλ' ἐνταῦθα θέλομεν ἀφήσει τὸν λόγον εἰς ἀυτόπτην μάρτυρα ταύτης τῆς μερίδος τῶν πράξεων τὸν Παῖος. Π. Ῥουσσὸ τῆς Συνοδίας τοῦ Ἰησοῦ. Ἀναγινώσκεται ἐν τινι ἐπιστολῇ τοῦ σεβασμίου τούτου Ἱεραποστόλου, χρονολογουμένη ἐκ Σαΐδας τῆς 6 Ἰουνίου, ἣτις ἤδη, ἄλλως τε, ἐνεφανίσθη δι' ὄλων τῶν γαλλικῶν καὶ ξένων ἐφημερίδων:

«Οἱ μουσουλμάνοι, πολυπληθεῖς, ὀπλισμένοι δι' ἐγγχειριδίων, διὰ πυροβόλων, διὰ βροπάλων καὶ παντοειδῶν φονικῶν ὄπλων, ἐνθουσιασμένοι ὑπὸ θρησκομανίας τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ λάβῃ τις ἰδέαν τινὰ χωρὶς νὰ ὑπῆρξε μάρτυς τῶν βαρβάρων σκηπῶν εἰς τὰς ὁποίας παρεδόθησαν, ἐπέπεσον μετὰ μεγίστης μανίας κατὰ τῶν ἐξ ἀπρόοπτου συλληφθέντων χριστιανῶν, τῶν πλείστων ἀόπλων καὶ

ἀποσκευηκότων ὑπὸ τοῦ κόπου. Ἐφόνευσαν τοὺς ἄνδρας, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδρα ἄνευ διακρίσεως. Ἀλλὰ δὲν ἤρκει τοῦτο διὰ τοὺς βαρβάρους τούτους τὴν νὰ ἀφειρέσωσι τὴν ζωὴν ἀπὸ τῶν θυμάτων των· τὰ ἠκρωτήριασαν καὶ τὰ διεμέλισαν διὰ πληγῶν ἐγχειριδίου, ἵνα κάλλιον κορέσωσι τὸ κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος μίσός των.

« Δέκα-ἐννέα ἐξ ἐκείνων οἵτινες εἶχον σφαγῆ εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως, εἶλον μετακομισθῆ εἰς τινὰ κῆπον. Ὁ Πανος. Π. Προυνιέρος, ἡμέτερος ἡγούμενος, ἠθέλητε νὰ ὑπάγη, ἐν κινδύνῳ τῆς ζωῆς του, ἵνα τοὺς ἐνταφιάσῃ. Διηγήθη πρὸς ἡμᾶς ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ κυριευθῆ τις ὑπὸ φρίκης ἐπὶ τῇ θεᾷ παρομοίας σκηνῆς σφαγῆς καὶ ὠμότητος.

« Ὑπῆρχον μετὰξὺ τῶν θυμάτων τούτων δύο γυναικες, δύο παιδιά, ἐννέα ἱερεῖς καὶ ἐξ ἄλλοι ἀνθρώποι τοὺς ὁποίους δὲν ἀνεγνώρισεν. Ἦσαν ὀλόγυμνοι, αἰμοσταγεῖς, τὰ μέλη κεκομμένοι, ὅλον τὸ σῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ πληγῶν καὶ τὰ ἐντόσθια ἀπεσπασμένοι. Διέδιδον ἤδη δυσωδίαν δυσποφώρητον. Ὁ Πανος. Προυνιέρος συνωδεύετο εἰς τὴν φιλάνθρωπον ἀποστολὴν του ὑπὸ δύο καλῶς ὠπλισμένων ἀνδρῶν· ἀλλὰ μὲ ὅλην τὴν βοήθειαν ταύτην, παρ' ὀλίγον νὰ φονευθῆ εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ διευθυνθεῖσαν προσβολὴν ὑπὸ τινων μουσουλμάνων οἵτινες τὸν παρετήρησαν. Δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ τῆς αὐταπαρνήσεως ἔργον του.

« Τὰ θύματα λοιπὸν μένουσιν ἐκεῖ ἐνθα προσέβαλον ταῦτα. Τὰ πτώματα αὐτῶν εἰσὶν εἰς τοὺς δρόμους, εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς τοὺς κήπους, διαδίδοντ' λοιμώδη δυσωδίαν. Οἱ κύνες τῆς πόλεως (ὑπάρχουσι μυριάδες,) ἐλκυθέντες ἐκ τῆς δυσωδίας ταύτης, ἤρχισαν ἵνα κατατρώγῃσι ταῦτα.»

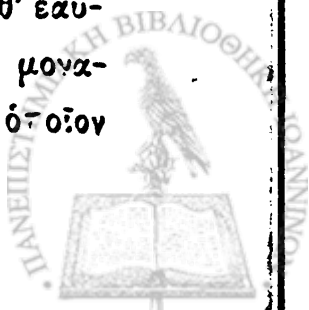

ΣΤ.

 εἰς ἀρκούντως μικρὰν ἀπόστασιν τῆς Σαΐδας, εἰς τὸ ὄρος, ὑπάρχει χριστιανικὴ τις πόλις, ὀνομαζομένη Δζεΐζέν, ἔδρα ἐνὸς ἐπιτοκίου μαρωνίτου φέροντος τὸν τίτλον ἐπισκόπου τῆς Ἀκκης (de-jain-d' Acre). Εὐθύς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν παραχθῶν, ὁ Σαΐτ-Βεῖς-Δζεμδλάτ, ὁ ἐπισημότερος ἀρχηγὸς τῶν Δρούσων εἰς ταύτην τὴν χώραν καὶ ἄνθρωπος τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Χουρσίτ-πατσᾶ, εἶχε μνηύσει εἰς τὴν κατοίκους τοῦ Δζεΐζέν ὅτι οὐδὲν εἶχον νὰ φοβηθῶσι καὶ ὅτι τὴν πόλιν των ἤθελον σεβασθῆ. Ἐγκντίον τῆς ὑποσχέσεως ταύτης, τὴν 2 Ἰουνίου ὁ Σαΐτ-Βεῖς αὐτοπροσώπως, ἐπὶ κεφαλῆς πολυαριθμοῦ στίφους, εἰδωλολατρῶν καὶ μουσουλμάνων, κατακυριεύει τὸ Δζεΐζέν. Ἐκεῖ, αἱ σκηνὴ τῆς σφαγῆς αἵτινες εἶχον συμβῆ εἰς τὴν Σαΐδαν, ἐμφανίζονται ἐκ νέου εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν δεινότητα.

Μέρος τοῦ λαοῦ κατορθώνει νὰ διαφύγῃ· καταδιώκεται ὑπὸ τῶν δολοφόνων· χίλιοι διακόσιοι χριστιανοὶ καταφεύγουσιν εἰς δάσος τι, τέσσαρας λεύγας τῆς Σαΐδας ἀπέχον. Οἱ Δρούσοι καὶ οἱ μουσουλμάνοι περικυκλοῦσι τὸ δάσος καὶ βάλλουσιν ἐκεῖ τὸ πῦρ. Καθόσον ἡ πυρπόλησις βιάζει χριστιανικὸν τινα νὰ ἐξέλθῃ, ἀμέσως θυσιάζεται· οἱ ἄλλοι ἀπόλλυνται εἰς τὰς φλόγας. Ἐκ τῶν χιλίων διακοσίων ἀτόμων, οὐδὲ ἓν διαφεύγει.

Ὁ Μαρωνίτης ἐπίσκοπος, Πανιερώτατος Βουτρῶς-ἐλ-Βοστάνης, εἶχε κατορθῶσαι νὰ διασωθῇ ἀπὸ Δζεΐζέν, συνεπαγόμενος μεθ' ἑαυτοῦ πολλὰς ἑκατοντάδας γυναικῶν, παιδιῶν, γερόντων καὶ μοναχουσῶν. Εἶχεν ἀποσυρθῆ παρά τινι μετουαλῆ σείχη εἰς τὸν ὄρειον

ἐπιμύζει ὅτι δύναται νὰ ἐμπιστευθῆ ἑαυτόν. Ἐγραψε πρὸς τὸν εἰς Σαΐδαν Γαλλικὸν προξενικὸν πράκτωρα, Κ. Δουριγέλον, ἐξαιτούμενος πρὸς αὐτοῦ τὴν προστασίαν του καὶ καθικετεύων αὐτὸν ἵνα σώσῃ τοὺς δυστυχεῖς χριστιανούς οἵτινες εἶχον αὐτὸν ἀκολουθήσει. Ὁ Κ. Δουριγέλος ἔκλυεν ἀνωφελῶς ἐπανειλαμμένα διαβήματα παρὰ τῷ μουδέρῃ. Ὑπὸ βίας καὶ μόλις ἐπέτυχε μόνον δύο στρατιώτας τοῦ πεζικοῦ τούρκου οἵτινες, μεθ' ἐνὸς καθάσῃ ἢ ὀπλοφόρου τοῦ προξενείου, μετέβησαν παρὰ τῷ Πανιερ. Βουτρώ.

Καθ' ὅλην τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἡ ταραχὴ ὑπῆρξεν εἰς τὸν κολορφῶνα τῆς ἐν τῇ πόλει Σαΐδα. Οἱ μουσουλμάνοι διέδιδον τὴν φήμην ὅτι δύο χιλιάδες χριστιανοὶ τοῦ Δ'εζζέν ἤρχοντο νὰ προσβάλωσι τὴν πόλιν. Ἄλλοι δὲ ἐκραύγαζον ὅτι πολλοὶ τῶν προκριτωτέρων ὑμοθησίων των εἶχον δολοφονηθῆ εἰς τὴν πόλιν τὴν λεγομένην τῆς Βυρητοῦ.

Περὶ τὰς τρεῖς ὥρας ἀνηγγέλη ἡ ἐπιστροφή τῶν δύο βασιβουζούκων καὶ τοῦ καθάσῃ τοῦ Γαλλικοῦ προξενείου, οἵτινες εἶχον ὑπάγει νὰ ζητήσωσι τὸν Πανιερ. Βουτρώ. Ἐγίνωσκον ὅτι οὗτοι ἐφθάσαν πλησίον τοῦ χωρίου Μαντουριγέχ, εἰς μικρὰν ἀπήττασιν τῆς Σαΐδας. Πρηνεθὺς ὁ Κασίμ-Βεΐς, μετὰ διακοσίω ἰππέων δρούσων καὶ μουσουλμάνων τῆς Ἀγγλέν-ἐλ-Καρνούβης, καὶ δι'κοσίω σχεδὸν μουσουλμάνων τῆς πέλειως Σαΐδας, μετέβη δρομτικῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἰς τρόπον ὥστε νὰ διακόψῃ τὴν διάβασιν τῆς συνοδίας (caravane).

Εὐτυχῶς ὁ Πανιερ. Βουτρώ, μετὰ σφῆς συνέσειως, εἶχεν ἀποφασίσει ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἤθελον ἀναχωρήσει διαμιᾶς. Εἶχε προσφέρει ὡς βοηθοὺς δεκάδα τινα ἐνόπλων ἀνδρῶν πρὸς τὸν καθάσῃ τοῦ Γαλλικοῦ προξενείου, καὶ τοὺς δύο βασιβουζούκας τῆς κηθερνήσειως, καὶ τοῖς εἶχεν ἐμπιστευθῆ ὕμνον τινα συγκείμενον ἐκ δέκα-πέντε μοναχῶν, τοσούτων μοναζουσῶν, ἀριθμοῦ τινος γυναικῶν, παιδίων, γερόντων, τοὺς πάντας ὑπὸ τὴν ὁδήγαν τοῦ μεγάλου τοποτορητοῦ του (vicaire). Φθίσασα δὲ εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς τετάρτου σχεδὸν τῆς ὥρας, ἡ συνοδία προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ Κασίμ-Βεΐ

καὶ τῶν ληστῶν του. Οἱ δὲ δύο τοῦρκοι στρατιῶται συνηώθησαν μετὰ τῶν προσβαλλόντων· ὁ δὲ καβάσης τοῦ Γαλλικοῦ προξενείου ἐφονεύθη ἐκτελῶν ἀνδρείως τὸ καθήκον του. Ὀλόκληρος ἡ συνοδία κατεσφάγη· ὅσοι δὲ δὲν ἔπεσον εἰς τὸν τόπον κατεδιώχθησαν εἰς τοὺς κήπους ὑπὸ ἀληθῶν ἀνθρωπομόρφων τίγρεων οἵτινες οὐδὲ ἐνὸς μόνου αὐτῶν ἐφείσθησαν.

Τινὲς τῶν συνιστώντων τὸν ὄμιλον τοῦτον δυστυχῶν χριστιανῶν, καί τοι ἀφεθέντες ὡς νεκροὶ ὑπὸ τῶν δολοφόνων, ἀνέπνεον ἔτι· ὁ δὲ προξενικὸς πράκτωρ ἔστειλε καὶ ἐσύναξε καὶ μετέφερε τούτους εἰς τὴν πόλιν διὰ μουσουλμάνων τινῶν τοὺς ὁποίους δυνάμει χρημάτων κατέπεισεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Οἱ δὲ ἄλλοι ἔμειναν ἄνευ ταφῆς.

Ἐνταῦθα πάλιν θέλομεν διηγηθῆ τὴν διήγησιν τοῦ Πανος. Ῥουσσὼ τὴν ἐν ἐπιστολῇ τινι χρονολογουμένην ἐκ Σαίδας τὴν 46 Ἰουνίου.

« Ἐλυπούμεθα μανθάνοντες ὅτι ὁ μέγας τοποτηρητὴς τοῦ Πανιερ. Βουτριῶ, σφαγεὶς ἔξωθεν τῆς πόλεως, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῶν πυλῶν, ἐμελλενὰ καταφραγῆθῆ ὑπὸ τῶν κυνῶν ὡς τὰ ἄλλα θύματα. Τὸ σάββατον, 9 Ἰουνίου, ἐζήτησα παρὰ τοῦ γαλλικοῦ προξένου τρεῖς γιανιτζάρους καὶ δύο νεκροθάπτας ὅπως ὑπάγω αὐτοὺς ἐγὼ ἵνα τοὺς ἐνταφιάσω. Ὁ προξένος δὲν ἤθελε νὰ μὲ ἀρήτη νὰ ἀναχωρήτω, ἕνεκα τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον ἡ δυνάμει νὰ τρέξω ἀλλὰ μέσον τῶν παρακλήσεων (sollicitations) ἐπέτυχα τοῦτο.

« Οἱ χριστιανοὶ, βλέποντες ἡμᾶς ἐξερχομένους, ἔτρεμον ὑπὸ τοῦ φόβου, διότι ἐγίνωσκον ὅτι δὲν ἤμην σχεδὸν περιπλέον εἰς ἀσφάλειαν μετὰ τῶν γιανιτζάρων ἢ μετὰ τῶν Δρούσων. Εἰς δέκα λεπτὰ ἐπὶ τοῦ δρόμου τῆς Τύρου, εἶδομεν ἱερέα τινὰ τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἦτο εἰς σῆψιν, τοῦ ὁποίου τὰ ἐντόσθια καὶ αἱ κνήμαι εἶχον καταφραγῆθῆ. Ἐθάψαμεν αὐτόν. Εὔρομεν πλησίον ἐκεῖθεν τὸν σκελετὸν δωδεκαετοῦς τινος παιδίου ἐξ ὀλοκλήρου ἀπογεγυμνωμένου ἐκ τῶν σαρκῶν του. Ἐνεταφιάσαμεν αὐτόν.

« Γυνή τις ὀθωμανὶς ὠδήγησεν ἡμᾶς μισθὸν λαβοῦσα πρὸς τὰ διαλελυμένα καὶ διαδίδοντα δυσωδίαν πτώματα τριῶν δυστυχῶν ἱε-

ρέων. Τὰ λείψανα ταῦτα εἶχον καταφαγωθῆ κατὰ τὸ ἡμῖς. Ἐβά-
λομεν ταῦτα εἰς τὸν λάκκον. Ἐν ᾧ ἔκοπτον θάμνον τινὰ ἵνα θέσω
αὐτὸν ἐπὶ τῶν πτωμάτων τούτων, ὅπως τις ὑπερμεγέθης ἐφώρμησε
κατ' ἐμοῦ. Διὰ πληγῶν πελέκεως, μόλις κατώρθωσα νὰ φονεύσω
αὐτόν. Ἐνεταφιάσαμεν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας πέντε ἢ ἕξ ἄλλα
σώματα τὰ ὁποῖα ἀνεκαλύψαμεν.

« Φηάσαντες δὲ εἰς τὸ μέρος ἔνθα ὁ μέγας τοποτηρητής τοῦ Πα-
νιερ. Βουτρῶ εἶχε κοπῆ εἰς τέσσαρα κομμάτια, δὲν εὔρομεν πλέον
εἰμὴ τὴν κεφαλὴν τοῦ σεβασμίου τούτου ἱερέως. Τὰ λείψανα τοῦ
ἀδελφοῦ του καὶ τῆς ἀδελφῆς του, οἵτινες ὑπέστισαν τὴν αὐτὴν ἦν
καὶ αὐτὸς τύχην εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἐπίσης διεσκορπίσθησαν καὶ
κατεφαγώθησαν. Εὔρομεν εἰς ἓν μόνον μέρος δώδεκα ἱερεῖς καὶ τέσ-
σαρες λαϊκοὺς χριστιανούς θυσιασμένους, καὶ τῶν ὁποίων τὰ σώματα
ἦσαν ἡ βορᾶ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφθάσαμεν, πολυαρίθμων κυνῶν. Ἰδυ-
νήθημεν μετὰ μεγάλης δυσκολίας νὰ διώξωμεν τὰ ζῶα ταῦτα καὶ
παραδώσωμεν εἰς ταφὴν τὰ σώματα ταῦτα.

« Ὁ ἥλιος ἐπλησιάζει νὰ δύσῃ, ἔπρεπε νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν
πόλιν. Ἡμῖν ἀποκεκμηκῶς ἐκ τοῦ κόπου καὶ οἰονὶ δηλητηριασμέ-
νος ὑπὸ τῆς πανταχοῦ ἐπικρατούσης φρικτῆς δυσωδίας. Ἐκαστος
χριστιανὸς ἐλυπεῖτο περὶ ἡμῶν, ἀλλ' οὐδεὶς εἶχε τολμήσει ἵνα
ἔλθῃ εἰς προὔπαντησιν ἡμῶν. Ἡ θερμότης ὑπάρχει πλέον τῶν τριά-
κοντα βαθμῶν ὑπὸ τὴν σκιάν. Πανταχόθεν ὑπάρχουσι πτώματα
ἄταφα διχδίδοντα λοιμώδη δυσωδίαν. Ἡθελον, τὴν ἐπαύριον, νὰ
ἐξέλθω τῆς πόλεως ὅπως ἐξακολουθήσω τὴν φιλάνθρωπον ἀποστο-
λήν μου, ἀλλ' ὁ πρόξενος μοὶ ἀπηγόρευσε τοῦτο, τοσοῦτον ὁ κίν-
δυνος ὑπάρχει μέγας ».

Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ὁ Πανιερ. Βουτρῶ, κατὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν
ἐπικηρυχθῆ βραβεῖον ὑπὸ τοῦ Σαῖτ-Βεϊ-Δζεμβλάτ, εἶχε μείνει
παρὰ τῷ ματουαλῆ σείχη, ὅπου εἶχε ζητήσῃ ἄσυλον. Εἰς ὅλους τοὺς
προλαβόντας πολέμους τοῦ ὄρους, οἱ Μετουαλίδες εἶχον φανῆ στα-
θερῶς εὐνοες πρὸς τοὺς χριστιανούς ἕνεκα μίτους πρὸς τοὺς μου-
σουλμάνους σουννί. Ταύτη τῇ φορᾷ, ἤλλαξαν διχγωγὴν καὶ ἐδρά-

ξαντο τὸ αὐτὸ μέρος (cause) ὅπως καὶ οἱ Δροῦσοι καὶ οἱ λοιποὶ μουσουλμάνοι. Ὁ σείχης, παρὰ τῷ ὁποίῳ εἶχε καταφύγει ὁ Πανιερ. Βουτριώ, ἔπραξεν ὡς καὶ οἱ λοιποί. Ἐν τοσούτῳ δὲν ἔσφαξε τὸν φιλοξενούμενόν του, περιωρίσθη εἰς τὸ ν' ἀπογυμνώσῃ καὶ κακομεταχειρισθῇ αὐτόν, καὶ ὁ σεβάσμιος ἱεράρχης κατώρῃωπε νὰ τεθῆ ἐπὶ τέλος εἰς ἐντελῶς ἀσφαλές μέρος.

Τὴν 3 καὶ τὴν 4, ἡ ἐρήμωσις συνεπληρώθη. Πᾶν ὅ,τι ὑπελείπετο εἰσέτι ἐκ τῶν χριστιανικῶν χωρίων καὶ μοναστηρίων εἰς τὸ Ἀγγλὲν-ἔλ-Καρνούθ καὶ Ἀγγλὲν-Δζεζζέν καταστράφη συστηματικῶς μετὰ τοσαύτης τάξεως καὶ κανονικότητος ὅση εἶχεν ἀναπτυχθῆ καὶ εἰς τὴν κατατροφὴν τοῦ Μέτνου καὶ τοῦ Γούρβου.

Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων χριστιανῶν κατὰ τὰς δύο ταύτας ἡμέρας, ἡ ὠμένος μετὰ τοῦ τῶν σφαγέντων εἰς τοὺς πέριξ τῆς Σαίδας κήπου (verger) ἀτόμων, δύναται νὰ ὑπολογισθῆ (évaluation) εἰς χιλίους ὀκτακοσίους σχεδὸν ἀνθρώπους, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήκοντα τέσσαρες μοναχοὶ μαρωνῖται, καὶ ἐξήκοντα μοναχοὶ καὶ μοναχαι τῆς γραικο-οὐνιτικῆς ἢ μελχιτικῆς ἱεροτελεσίας. Τοῦλάχιστον ἂν εἶχον μόνον φονευθῆ, ἀλλὰ παρεδόθησαν ἅπαντες εἰς μισσητάς τιμωρίας, καὶ εἰς πολλὰ μέρη αἱ μοναχαι δὲν ἐθνηκτώθησαν εἰμὴ ἀφοῦ ὑπέστησαν τὰς ἀντιξω-ἔρας ὕβρεις.

Ἐξ ὅλων τῶν μοναστηρίων τῶν πέριξ τῆς Σαίδας, τὸ ἐπισημότερον ἦτο τὸ γραικο-οὐνιτικὸν μοναστήριον Δεῖρ-ἔλ-Μου-χλαεῖ. Ἀπὸ δύο αἰώνων ἀφότου ὑφίστατο, τὸ μοναστήριον τοῦτο εἶχε, καθ' ὅλους τοὺς πολέμους τοῦ τόπου, ἔτι καὶ εἰς αὐτόν τὸν κριστὸν τοῦ θηριώδους Δζεζζάρ-πασσᾶ, θεωρηθῆ ὡς γῆ οὐδέτερος καὶ ἱερά, σεβασθεῖσα ὑπὸ τῶν διαφόρων κομμάτων. Ἐπι καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου τούτου, οἱ Δροῦσοι εἶχον μνησεί εἰς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Δεῖρ-ἔλ-Μου-χλαεῖ, ἵνα μείνωσιν ἐντελῶς ἤτυχοι, ὅτι ἤθελον καὶ ταύτη τῇ φορᾶ θεωρηθῆ ὡς οὐδέτεροι. Ὅθεν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τῶν περιχώρων εἶχον παρακαταθέσει ἐκεῖ, ὡς εἰς ἀσφαλές μέρος, ὅ,τι εἶχον πολυτιμότερον. Ἀλλὰ, ἐκεῖ ὡς Δζετζέν, ἡ ἀγγελία τῶν Δροῦσῶν ἦτο μόνον παγί. Τὴν 4 Ἰουνίου, αἱ πύλαι

τοῦ μοναστηρίου αἰφνιδίως παρεβιάσθησαν· ἑκατὸν πεντήκοντα δὲ
μοναχοὶ καὶ ἀδελφοὶ ἔπεσον ὑπὸ τὰς πληγὰς τῶν δολοφόνων, καὶ
τὸ μοναστήριον ἐξ ὀλοκλήρου διηρπάγη. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς λεη-
λάτας, ἄλλως τε, ἡ προσβολὴ ἤξιζε τὸν κόπον, διότι ἡ λεία τῶν
Δρούσων, χάρις εἰς τὰς γενομένας παρὰ τῶν χριστιανῶν τοῦ γει-
τονικοῦ παρακαταθήκας, ἀνέβη εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια τουρκικῶν
γροσίων.

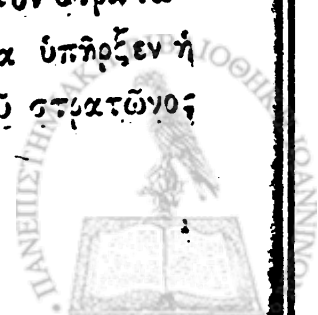

Z.

Ότε ἔλαβον εἰς Βυρητὸν τὴν πρώτην εἶδησιν τῶν σφαγῶν τῆς Σαΐδας συγχρόνως ἔμαθον ὅτι τὸ περισσότερο τῶν Δρουσικῶν δυνάμεων ἐπολιώρκει τὴν Δεῖρ-ἔλ-Καμάρ.

Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶχον λάβει οὐδὲν μέρος εἰς τὰ συμβάντα τῶν πρώτων τριῶν ἡμερῶν, καὶ ἐνησχολοῦντο ἡσύχως εἰς τὰς συνήθεις ἐργασίας των, ὅτε τὴν 1 Ἰουνίου ἐπῆλθον ἀριθμὸς τις Δρούσων, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν σείχων των τοῦ Βεσίρ-Βέη-Ἀβου-Νεκὲδ καὶ τοῦ Ἀλῆ-Βεῖ-Χαμαδὲ, οἵτινες ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι κατὰ τῶν χριστιανῶν. Οὗτοι δὲ ἐτέθησαν εἰς κατάστασιν ἀμύνης, ἐν ᾧ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως τετρακόσιοι τὸν ἀριθμὸν τούρκοι στρατιῶται, ἔμενον κεκλεισμένοι εἰς τὸν στρατῶν νὰ των χωρὶς νὰ φανῶσιν ὅτι θέλουσι κατ' οὐδὲν (en rien) νὰ τοὺς προστατεύσωσιν. Ἐν τσοσούτῳ πρὸς τὸ ἐσπέρας εἶδον ὅτι ἦλθεν ἐπιστολή τις τοῦ Χουρσίτ-πασσᾶ πρὸς τὸν μουσελίμη τῆς Δεῖρ-ἔλ-Καμάρ, ἐν ᾗ ἐπῆνει τὴν διαγωγὴν τῶν κατοίκων ὅτι δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὰς ἀταξίας, καὶ τοῖς ὑπέσχετο εἰς ἀμοιβὴν τὴν συνδρομὴν τῶν τούρκων στρατιωτῶν ὅπως διακρατήσῃ αὐτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ ἐναντίον τῶν Δρούσων.

Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ἀνηγγέθη εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ παρευθὺς οἱ κάτοικοι, νομίζοντες αὐτὴν σπουδαίαν, ἔσπευσαν νὰ ὀδηγήσωσι πὰς γυναῖκάς των, τὰ τέκνα των, τοὺς γέροντας τῶν οἰκογενειῶν των εἰς τὸ σεράϊον ἢ κατοικίαν τοῦ μουσελίμη καὶ εἰς τὸν στρατῶνα ὅπως εὕρωσιν ἐκεῖ ἀσφαλὲς καταρῦγιον. Ἀλλὰ ποία ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς των ὅταν εὗρον τὰς πύλας τοῦ σεράϊου καὶ τοῦ στρατῶνος

κεκλείσμενας καὶ εἶδον ὅτι δὲν ἠνοίγονται αὐταὶ εἰμὴ εἰς τοὺς πλη-
ρόνοντας ἀδρῶς τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ στρατεύματος !

Πολλῷ μᾶλλον, οἱ ὀθωμανοὶ στρατιῶται εἶχον, πρὸ πολλῶν ἡ-
μερῶν, ἐγκαταστήσει πολεμητητήριά τινα μετὰ τινων κτιστῶν κατα-
σκευασμάτων εἰς τὰ παράθυρα τοῦ σεραίου. Τῶν χριστιανῶν δὲ μὴ
ἀπομακρυνομένων ἀρκούντως ταχέως κατὰ τὴν ἐκείνων θέλησιν, ἐρ-
ρίψαν κατ' αὐτῶν, διὰ τῶν ὀπῶν τούτων, πυροβολισμούς, τινὰς οἵ-
τινες ἐπλήγωσαν πολλὰ ἄτομα.

Ἐντοσοῦτω ἡ μάχη ἐξηκολούθει περὶ τῆς πόλεως· οἱ πολεμισταὶ
ὑπεστήριζον μετὰ σταθερότητος τὴν σύγκρουσιν τῶν Δρούσων καὶ
ἐβίαζον αὐτοὺς ν' ἀποσυρθῶσι μὴ δυναθέντας νὰ πυροπολήσωσιν εἰμὴ
δύω ἢ τρεῖς οἰκίας. Ἡ ἀπώλεια τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν πρώτην ταύ-
την ἡμέραν ἀνέβαινε μόνον εἰς δέκα ἐπτὰ νεκρούς. Ἡ δὲ τῶν Δρού-
σων ἦτο ἀξιολογωτέρα, καὶ μετὰ τῶν ἀπὸ μέρους αὐτῶν πτωμά-
των μενόντων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης παρατηρεῖτο μετ' ἐκπλή-
ξεως ὅτι οἱ πλεῖστοι ἦσαν τοῦρκοι στρατιῶται μετεμφιεσμένοι φέ-
ροντες εἰσέτι τὴν περισκελίδα (πανταλόνι) τῶν τῆς στρατιωτικῆς
στολῆς ὑπὸ τὰ δεδανεισμένα ἐνδύματά των.

Τὴν δὲ ἐπαύριον, 3 Ἰουνίου, οἱ Δρούσοι ἐπανῆλθον πολὺ πολυ-
πληθέστεροι παρὰ τὴν πρώτην φορὰν καὶ πολιοῦρκησαν στενῶς τὴν
πόλιν. Οἱ χριστιανοὶ ἦσαν κακῶς ὀπλισμένοι, ἄνευ ζωοτροφιῶν
καὶ ἄνευ πολεμεφοδίων. Οἱ ἀρχηγῶν ἀπευθύνθησαν πρὸς τὸν μου-
σελίμην καὶ ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ, δυνάμει τῆς ὑποσχέσεως τοῦ
πασσᾶ, ἵνα τοῖς δώσῃ πυροβόλα καὶ πυρίτιδα ὅπως ἀποκρούσωσι
τοὺς Δρούσους. Ὁ διοικητὴς ἤρνηθη τὸ νὰ δεχθῇ τὴν αἴτησιν ταύτην
δηλοποιῶν αὐτοῖς ὅτι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα οὔτε νὰ ὀπλισθῶσιν
οὔτε νὰ πολεμήσωσι καὶ αὐτοὶ οὔτοι. Ὁρβειλον ἀπλῶς, ἔλεγε, νὰ
ἀφήσωσιν ἑαυτοὺς νὰ ὑπερασπισθῶσιν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς· ἀλλ'
ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν εἶχε κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἰς τὰ κατα-
τόπια τὴν ἱκανὴν ὑλικὴν δυνάμειν ὅπως τοῖς προστατεύσῃ, ὁ μουσε-
λίμης προσέθετεν ὅτι πᾶν ὅ,τι οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι εἶχον νὰ πρά-
ξωσιν ἦτο τὸ νὰ ὑπογράψωσι συνθήκην παραδόσεως μετὰ τῶν διοι-

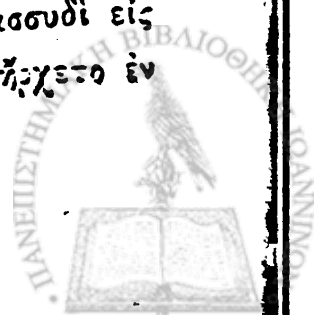
κούντων τοὺς ἔμπροσθεν τῆς πόλεως Δρούσους τοῦ Σαίτ-Βεϊ-Δζεμβλάτ καὶ τοῦ Βεσίρ-Βεϊ-Αβου-Νεκεδ, καὶ νὰ ἐπιτύχωσι παρ' αὐτῶν τὴν διάσωσιν τῆς ζωῆς (la vie sauve) παραδίδοντες αὐτοῖς τὰ ἄπερ εἶχον ὀλίγα ὄπλα.

Ἀπελπισθέντες δὲ τοῦ νὰ εὕρωσι τὸ ἐλάχιστον ὑποστήριγμα εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχάς, καὶ γινώσκοντες ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πάλην ὀλομόναχοι, οἱ χριστιανοὶ ἀπεφάσισαν νὰ διαπραγματευθῶσι μετὰ τοῦ Σαίτ-Βεϊ-Δζεμβλάτ, ὅστις τοῖς ἐμήνυσε νὰ ἀποστειλῶσιν ἀντιπροσώπους εἰς Βεϊτ-ἔδ-Δέν, τὸ ἀρχαῖον παλάτιον τοῦ ἐρίτη Βεσίρ, κείμενον ἀπέναντι τῆς Δεϊρ-ἔλ-Καμάρ, εἰς τὸ ὁποῖον εὗρίσκετο αὐτὸς καὶ ἔνθα ἦτο ἐπίσης καὶ ἐν τάγμα τοῦ τουρκικοῦ πεζικοῦ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Ἀπδούλ-Σελάμ-Βεϊ, ὅπερ δὲν εἶχε κάμει οὐδὲν κίνημα ὅπως βοηθήσῃ τὴν πόλιν.

Παρ' ὅλοις τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν, ὅταν συνάπτονται διαπραγματεύσεις, αὐταὶ ἔχουσιν ὡς πρῶτον ἀποτέλεσμα τὸ νὰ φέρωσιν ἀνακωχὴν ὄπλων. Οὐχ οὕτως ἐγένετο εἰς Δεϊρ-ἔλ-Καμάρ καὶ ἐν ᾧ οἱ χριστιανοὶ ἀντιπρόσωποι μετέβαινον εἰς Βεϊτ-ἔδ-Δέν, ὃ πυρρολισμὸς ἐξηκολούθησεν ἐπίσης ζωηρὸς ὡς τὸ πρότερον εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως. Πολλὰ προσέτι μάλιστα ὀλίγον μεμακρυσμέναι οἰκίαι ἐπυρπολήθησαν κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἡ Δεϊρ-ἔλ-Καμάρ ἦτο ἐν τῶν πρωτίστων προπυργίων τῶν χριστιανῶν, οἱ εὐρωπαῖοι πρόξενοι τῆς Βυρητοῦ εἶχον συγκληθῆ ἐπὶ τῇ εἰδήσει τοῦ ἐπαπειλοῦντος τὴν πόλιν ταύτην κιντ ὄυιου, καὶ τὴν 3 Ἰουνίου, εἶχον κάμει δεύτερον διάβημα παρὰ τῷ πασσᾶ ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ ἵνα παρεμβῆ, ἐπὶ τῷ σώσει τὴν Δεϊρ-ἔλ-Καμάρ. Ο δὲ Χουρλίτ-πασσᾶς εἶχε σπεύσει ἵνα ὑποσχεθῆ πᾶν ὅ,τι εἶχε ζητηθῆ, καὶ εἶχεν ἀποστείλει εἰς τὸ ὑποδεικνυόμενον αὐτῷ μέρος τὸν στρατηγὸν διλοχίας Ζαχίρ-πασσᾶν, ἀκολουθούμενον ὑπὸ ἑκατοντάδος τινὸς τακτικῶν στρατιωτῶν.

Οὗτος ἐφθασε τὴν αὐτὴν ἑσπέραν εἰς Δεϊρ-ἔλ-Καμάρ ἀφοῦ ἔλαβε καθ' ὁδὸν ἐγκάρδιον συνεννόησιν μετὰ τοῦ Σαίτ-Βεϊ-Δζεμβλάτ καὶ τοῦ Βεσίρ-Βεϊ-Αβου-Νεκεδ. Οἱ χριστιανοὶ ὑπῆγον πασσουδι εἰς προῦπάντησίν του. Βλέπων δὲ αὐτούς, τοῖς ἀνήγγειλεν ὅτι ἤρχετο ἐν

ὀνόματι τοῦ πασσα ὅπως ἐπαγρυπνήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας των, διότι δὲν εἶχον λάθει οὐδὲν μέρος εἰς τὰς ὑπὸ τῶν ἄλλων χριστιανῶν διαπραχθεῖσας ἀταξίας, καὶ ἦσαν ἄλλως τε οἱ κατ' εὐθείαν ὑπήκοοι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Τὴν δὲ ἐπαύριον, 4 Ἰουνίου, νέα συνέντευξις ἔλαβε χώραν εἰς Βεΐτ-ἑδ-Δὲν ὑπὸ τὴν προεδρίαν του, μεταξὺ τῶν Δρούσων καὶ τῶν χριστιανῶν, καὶ συνθήκη εἰρήνης ὑπεγράφη ἐν αὐτῇ, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς πόλεως ἤθελον μείνει εἰρηνικῶς εἰς τὰς οἰκίας των καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς των, καὶ δὲν ἤθελον παρεμβῆ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει εἰς τὰ δυνάμενα νὰ ἀναφυῶσιν ἐκ τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ πολέμου ἐπεισόδια.

Τῆς συνθήκης ἅπαξ ὑπογραφέτης, οἱ χριστιανοὶ ἀντιπρόσωποι παρεκάλεσαν τὸν Ταχέρ-πασσᾶν ἵνα τοῖς δώσῃ ἔγγραφον δηλοποιήσιν, περὶ τοῦ ὅτι (comme nous) ὑπέσχετο ἵνα ὑπερασπισθῆ τὴν πόλιν ἐν περιπτώσει νέας ἐπιθέσεως τῶν Δρούσων. « Τοιαύτη διαδήλωσις ὑπάρχει ἀνωφελής, ἀπεκρίθη ὁ Ταχέρης, ὁ ἐπὶ τῇ τιμῇ μου λόγος ὀφείλει ὅπως ἄρκέσῃ ὑμῖν. Μείνατε ἄνευ ἀνησυχίας περὶ τῆς ὑμετέρας ζωῆς, τῆς ὑμετέρας περιουσίας καὶ τῶν ὑμετέρων οικογενειῶν· τὸ βᾶρος τοῦ προφυλάξαι ὑμᾶς ἐναντίον τῶν Δρούσων ἀνήκει εἰς ἐμέ, τὸν Ταχέρ-πασσᾶν, καὶ εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ σουλτάνου, διότι ἐστὲ οἱ κατ' εὐθείαν ὑπήκοοι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἐξήρτηται ἐκ τῆς δικτηρήσεως ὑμῶν. Ἐπαναλάβετε ἐν εἰρήνῃ τὰ ἔργα ὑμῶν χωρὶς νὰ διαλογίζεσθε οὐδὲν ἄλλο· μόνον μὴ ἐξέλθῃ τις ἐξ ὑμῶν ἐκ τοῦ τμήματος, διότι ἐξω δὲν ἐγγυῶμαι πλέον περὶ τῆς ἀσφαλείας του ».

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Δεΐρ-ἑλ-Καμάρ ἐφαίνοντο σεσωσμένοι διὰ τῆς συνθήκης ταύτης· ἀλλὰ κατὰ βάθος αὕτη ἦτο μᾶλλον διὰ τοὺς Δρούσους εὐνοϊκὴ παρά διὰ τοὺς χριστιανούς αὐτούς, διότι ἐξησφάλιζε τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Χακίμη ἐναντίον παντὸς ἀντιπερισπασμοῦ γενομένου ἀπὸ τούτου τοῦ μέρους ὑπὸ τῶν χριστιανῶν κατὰ τὰς μεταγενεστέρως ἐπιχειρήσεις. Διὸ ἡ συνθήκη αὕτη τοῖς ἐπέτρεψε ἵνα συγκεντρώσωσιν ὅλας τὰς δυνάμεις των κατὰ τῆς Ζάχλης.

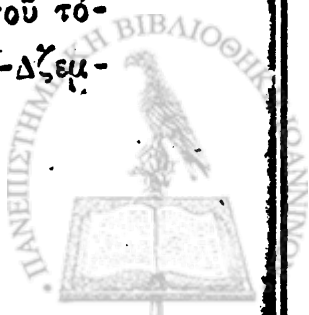
Η'.

Μέχρι τούδε ὁ πόλεμος, καὶ τοὶ ἔχων ὅλων, ἰδιαιτέρον χαρακτηρῆκε θηριωδίας, εἶχεν ἐμμένει εἰς τὰ συνήθη ὄρια τῶν τοῦ εἴδους τούτου μηχανῶν (affaires). Αἴφνης μανθάνουσιν ὅτι αὐτὸς ἐλάμβανεν ἔκτασιν ἄγνωστον μέχρι τότε. Τὸ δὲ ζιχὰδ, ἢ « ὁ ἱερός πόλεμος », εἶχε κηρυχθῆ ἀπ' ἀμβωνος μεταξὺ τῶν Δρούτων τοῦ Χαουράν καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὅλων τῶν φυλῶν τῶν Ἀράβων βεδοίνων τῆς Βεκκάης.

Αἱ φυλαὶ τὰς ὁποίας ἀρτίως ὑπεδείξαμεν, ἀναστατωθεῖσαι ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, ἔτρεχον σωρηλὸν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀθροιστήριον ὅπως συνενωθῶσιν ἐκεῖ αὐθις μετὰ τῶν Δρούτων τοῦ Λιβάνου. Ποῖον ἦτο, τὸ ἀθροιστήριον τοῦτο; Οὐδεὶς τὸ ἐγίνωσκεν.

Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ Δζεβέλ-Ἐτχ-Σεῖχ, τοῦ ἀρχαίου ὄρους Ἐρμών εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἐσχατιὰν τῆς Κοίλης Συρίας, ὑπῆρχον δύο πλοῦσι καὶ ἀκμάζοντα τμήματα κατοικούμενα ὑπὸ γραικῶν χριστιανῶν ἀναμειγμένων μετὰ Δρούτων κατ' ἀρκούντως μέγα ἀριθμὸν, τὰ τμήματα τῆς Χασπέας καὶ τῆς Ῥασιείας, οὕτως ὀνομαζόμενα κατὰ τὰς πρωτεύουσας πόλεις των. Τοῦτον τὸν δρόμον ἔφειλον οἱ Δρούσοι τοῦ Χαουράν ν' ἀκολουθήσωσιν ὅπως καταλάβωσι τὴν ῥάχιν τοῦ Λιβάνου καὶ κατορθώσωσι τὴν ἔνωσιν των μετὰ τῶν ὀμοθρήσκων των τῶν περιχώρων τῆς Βυρητοῦ.

Οἱ τῆς Χασπέας καὶ τῆς Ῥασιείας κάτοικοι ἔζων εἰς τὴν ἐντελεστάτην ἀσφάλειαν. Ὁ πόλεμος συνέβαινε μακρὰν αὐτῶν δὲν ἦσαν Μικρωνίται, καὶ ποτὲ εἰς οὐδεμίαν παρομοίαν περίστασιν δὲν εἶχον ἰδῆ ἑαυτοὺς ἠπειλημένους. Ἐξηκολούθουν λοιπὸν μετὰ πλήρους πεποιθήσεως τὴν συνήθη ζωὴν των, ὅτε ἡ περιφέρεια τοῦ τούτου τῶν ἐμπροσθεν τῆς πόλεως Δρούσους τοῦ Σαῖτ-Βεῖ-Δζεμ-

που των κατεκυριεύθη ὑπὸ ἀληθοῦς χειμάρρου βαρβάρων, συγχρό-
ως ὅτε ἔφθονον εἰς τὰ αὐτὰ τμήματα καὶ στρατιῶται ἀπεσταλ-
μένοι ἐκ Δαμασκοῦ, αὐτόκλητοι ὅπως δικρατήσωσι τῇ εὐταξίαν,
οὐχὶ πλέον βασι-βουζοῦκοι, ὡς πλησίον τῆς Βυρητοῦ, ἀλλὰ νιζάμαι,
στρατιῶται τοῦ τακτικοῦ πεζικοῦ.

Τὸ τμήμα τῆς Χασπείας, τὸ μεσημβρινώτερον τῶν δύο, κα-
τεκυριεύθη τὸ πρῶτον.

Οἱ ἐντόπιοι Δροῦσοι, ἐνωθέντες μετὰ πολλῶν ἑκατοντάδων ἐκ
τῶν ἀπὸ τοῦ Χουράν ἐλθόντων ὁμοθρήσκων των, ἐπέπεσον ὀρμη-
τικῶς τὸ πρῶτον κατὰ τῶν χωρίων Κουφεῖρ καὶ Σουββεία, τὰ ὅποια
ἐπυρπόλησαν, καὶ τῶν ὁποίων τοὺς κατοίκους κατέσφαξαν, τῇ βοη-
θείᾳ τῶν ἐγγυρίων Δρούτων, ἀναστατωθέντων ἐπὶ τῇ πρώτῃ εἰδήσει
τῆς ἀφίξεώς των. Ἐπειτα, τὴν 3 Ἰουνίου, παρουσιάσθησαν ἔμπρο-
σθεν τῆς πόλεως αὐτῆς Χασπείας.

Οἱ δὲ χριστιανοὶ εἶχον παρασκευασθῆ ἵνα τοὺς ὑποδεχθῶσι ῥω-
μαλέως, ἐνθαῤῥυνθέντες ὑπὸ τῶν λόγων καὶ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ
στρατιωτικοῦ καϊμακάμη ἢ ἀντισυνταγματάρχου τούρκου, Ὁσμάν-
Βέη, διοικοῦντος ἐν ὀνόματι τῆς Πύλης, τὴν φρουρὰν τῆς Χασπείας.
Ἡ μάχη συνήρθη πρὸ τῆς πόλεως· ὑπεστηρίχθη δὲ ἐκατέρωθεν μετὰ
μεγάλῃς ἀφοβίας, καὶ ὁ πυροβολισμὸς διήρκεσεν ἀπὸ τῆς αὐγῆς τῆς
ἡμέρας μέχρι τῶν δύο ὥρων μετὰ μεσημβρίαν. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν
ᾠραν, οἱ χριστιανοὶ, μετὰ θαύματα ἀνδρίας, ἀφοῦ μάλιστα ἀνῆρπα-
σαν τὴν σημαίαν τῶν ἐχθρῶν των, ἤρχισαν νὰ ὑποχωρῶσιν ὑπὸ τὸν
ἀριθμὸν, ὅτε ἀξιώματικὸς τις τῶν τουρκικῶν τακτικῶν στρατευμά-
των, ὁ λοχαγὸς Καλίλ-'Αγᾶς, ἦλθεν ἀπὸ μέρους τοῦ Ὁσμάν-Βέη
νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τῶν ἀρχηγῶν των καὶ προσκαλέσῃ αὐτοὺς νὰ ἀ-
ποσυρθῶσι μετ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων των εἰς τὸ σεράϊον, ἐνθα οἱ
στρατιῶται τοῦ Σουλτάνου ἦσαν ἔτοιμοι νὰ τοὺς ὑπερασπιθῶσι καὶ
νὰ πυροβολήσωσι μάλιστα ἐν ἀνάγκῃ κατὰ τῶν Δρούσων ἐὰν ἐξηκα-
λούθουν νὰ τοὺς ἀπειλῶσιν.

Ἀίσχρᾶ προδοσία ἦτο κεκρυμμένη ὑπὸ τὴν προσφορὰν ταύτην,
ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ δὲν τὴν ἐμάντευσαν. Ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὸν

λόγον τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἀρχῆς, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐφάνησαν καταφεύγοντες ἅπαντες εἰς τὸ σεράϊον μετὰ τῶν γυναικῶν των καὶ τῶν τέκνων των. Οἱ δὲ Δρούσοι, μὴ εὐρίσκοντες πλέον ἀντίστασιν, διήρπασαν καὶ ἐπυρπόλησαν τὰς οἰκίας, κατέσρεψαν ὅλας τὰς ἐκκλησίας καὶ κατέσφαζαν τοὺς ὀλίγους χριστιανοὺς τοὺς ὁποίους εὔρον ἔτι εἰς τὰς κατοικίας των.

Ἀπαξ τῆς ἐρημώσεως, τῆς πόλεως ἀποπερατωθείσης, μετέβησαν σωρηθὸν περὶ τοῦ σεραίου, ἀπαιτοῦντες μεγάλας κραυγαῖς ὅπως ἀφοπλισθῶσιν οἱ χριστιανοὶ οἵτινες εἶχον ἐκεῖ ἀποσυρθῆ. Ὁ δὲ Ὀσμάν-Βέης ἦλθε καὶ εὔρε τούτους, τοῖς ἐξέθεσε τὸν ἀπειρον κίνδυνον τὸν ὁποῖον ἔτρεχον, συγχρόνως τὸν ὁποῖον ἔκαμνον νὰ τρέχη αὐτὸς οὗτος, εἰάν δὲν ἱκανοποιούν τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῶν Δρούσων, καὶ τοὺς προσεκάλεσε νὰ τῇ παραδώσωσι τὰ ὅπλα των, ἐγγύμενος περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ὑπὸ τοῦτον τὸν ὄρον.

Οἱ χριστιανοὶ ἔσχον τὴν ἀδυναμίαν νὰ τὸν πιστεύωσι πάλιν καὶ τῷ παρέδωκαν τὰ ὅπλα των· ἐν δὲ μέρος αὐτῶν διενεμήθη ὑπὸ τοῦ Ὀσμάν Βεῖ εἰς τοὺς Δρούσους οἵτινες κατεῖχον τὴν πόλιν, καὶ τὰ ἄλλα ἐστάλησαν εἰς τοὺς Δρούσους τῆς Ἰασπείας ἵνα τοῖς χρησιμεύσωσιν ὅπως σφάζωσι τοὺς χριστιανοὺς τοῦ τμήματος τούτου.

Κατόπιν τοῦ τελευταίου τούτου ἐπεισοδίου, οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἰασπείας ἔμειναν μίαν ὀλόκληρον ἑβδομάδα κεκλεισμένοι εἰς τὸ σεράϊον ἔνθα μόλις τοῖς διέβριζον τὰς ἀναγκαίας ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν ὑπὸ τῆς πείνης ζωτροφίας.

Τὴν δὲ δευτέραν, 11 Ἰουνίου, τριακόσιοι ἰππεῖς Δρούσοι τοῦ Λιβάνου, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Σαῖτ-Βεῖ-Δζεμβλάτ, τοῦ Ἀλῆ-Βέη-Χαμαδὲ, τοῦ Κάνδζ-ἐλ-Χαμὲδ καὶ τοῦ Χασάν-Ἀγᾶ-Ταζουίλ, ἦλθον καὶ συνενώθησαν ἐκ νέου (rejoindre) μετὰ τῶν Δρούσων τῆς Ἰασπείας. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι ἔλαβον συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ὀσμάν-Βέη, κατόπιν τῆς κηδείας τινὸς Κάνδζ-Ἀβού-Σαλέχ, σείχου τῶν Δρούσων, εἰς τὸ χωρίον Μεζδὲλ-Ἐσχ-Σέμ. Μετὰ μακρὰν μετ' αὐτῶν συζήτησιν, ὁ ὑπάλληλος οὗτος ἐξῆλθε καὶ εἶπε μεγαλοφώνως πρὸς τὸν συνηθροισμένον ὄχλον ἀπέναντι τῆς οἰκίας

εἰς ἣν εἶχε συγκροτηθῆ ἡ παρασυναγωγή: « Ἐξετίμουν(j erlimais,) τὸν Κάνδζ-Ἄβου-Σαλέχ περισσότερον παρὰ ὅλους τοὺς χριστιανούς ὁμοῦ· ὑπάγετε καὶ σφάζατέ μοι ὅλους αὐτοὺς τοὺς χοίρους. »

Ἄμεσως ἔπειτα, ὅλοι, Δροῦσοι καὶ μουσουλμάνοι, ἀρχηγοὶ καὶ στρατιῶται εἰσῆλθον εἰς Χασπεϊάν, καὶ ἤρχησεν ἡ σφαγή. Τὸ πρῶτον θῦμα ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς γραικικῆς κοινότητος τοῦ τμήματος, ὀνομαζόμενος Γεώργιος Ῥεϊτ-Ἀβᾶ-Σελίμ. Ὁ Ὀσμάν-Βέης καὶ οἱ σείχαι ὁροῦσοι διέταξαν καὶ τὸν ἔφερον εἰς τὴν οἰκίαν ἀξιωματικοῦ τινος τούρκου παρὰ τῷ ὁποίῳ εἶχον μείνει στιγμὴν τινα, καὶ τὸν ἐσφάζαν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των. Ἄπαξ θανατωθέντος, ἔλαβον τὸ πτωμά του, ἐκάλησαν τοῦτο ἀπέναντι μιᾶς τραπέζης, καὶ ἐκεῖ, ἐπιδαψιλεύοντες αὐτῷ ὅλας τὰς ὑβρεῖς τὰς ὑποίας ἠδύναντο νὰ ἐπινοήσωσιν « Ἄγε, σείχη Ἀβᾶ-Σαλίμ, τῷ ἔλεγον, γράψον λοιπὸν πρὸς » τῶν Ῥώσους σου, πρὸς τοὺς Γάλλους σου, πρὸς ὅλους τοὺς προ» ξένους, πρὸς τὸν πατριάρχην σου, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ζά» γλης καὶ τῆς Δεῖρ-ἐλ Καμᾶρ ἵνα ἔλθωσι νὰ σοὶ ἐκδικήσωσι. »

Τούτου γενομένου, μετέβησαν εἰς τὸ σεράϊον, ἐνθα ὁ Ὀσμάν-Βέης εἰσῆλθε μόνος καὶ διέταξε νὰ συνάξωσιν ὅλους τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν αὐλήν. Τότε αἱ πύλαι ἠνοίγησαν καὶ παρέδωκαν δίοδον εἰς τοὺς Δρούσους, οἵτινες ἐπέπεσον τὴν σπάθην ἐν τῇ χειρὶ κρατοῦντες κατὰ τῶν ἀόπλων τούτων δυστυχοῦν. Οἱ δὲ τακτικοὶ στρατιῶται τοῦρκοι ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα των καὶ ἠμιλλήθησαν πρὸς αὐτοὺς μετὰ λύσσης καὶ θηριωδίας. Ὑπῆρχον ἐκεῖ ἐννεακόσιοι ἐξδομήκοντα πέντε χριστιανοί, οὐδὲ εἰς δὲν ἔμεινε ζῶν. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Ὀσμάν-Βέη, ὑπασπιστῆς τις τοῦ στρατηγικοῦ τῆς Δαμασκοῦ, ἀριχθεὶς τὴν αὐτὴν πρωΐαν, παρευρίσκειτο εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τὴν διηύθυνε.

Δὲν θέλομεν ἐπαναλάβει τὰς ὅσας εἶπομεν ἀλλαγῶν ἐκ τῶν ἐνεργηθειῶν τιμωριῶν εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ λαοῦ τούτου τοῦ ὁποίου τὸ μόνον ἔγκλημα ἦτο ὅτι ἠκολούθει τὸν νόμον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οὐδεμίαν ἐγένετο διὰκρισις ἱεροτελεστιῶν ἢ ἀτόμων: καθολικοί,

γρικοί και διαμαρτυρούμενοι (διότι υπήρχεν ἀριθμός τις ἐκ τῶν τελευταίων τούτων) ἐπίσης ἐφρονεθήσων.

Αἱ αὐταὶ ἀπανθρωπικαὶ οἰκίαι εἰς Σαΐδαν, οἰκίαι εἰς Δζεζζέν, οἰκίαι εἰς τὰ περίε τῆς Βυρητοῦ, ἐπανεληφθήσων εἰς Χασπεϊάν. Μία μόνη ἀξιοσημείωτος πρᾶξις (trait,) θέλει ἀρκέσει ἵνα χαρακτηρίσῃ τὴν διαγωγὴν τῶν Δρούσων καὶ τῶν στρατιωτῶν.

Νέα τις γυνὴ χριστιανή, κεκλεισμένη εἰς τὸ σεράϊον μετὰ τοῦ συζύγου της καὶ τοῦ τέκνου της, εἶχεν ἴδῃ ἤδη τὸν σύζυγόν της φονευθέντα ἐνώπιόν της· καὶ αὐτὴ δὲ αὐτὴ εἶχεν ὑποστῆ τὰς αἰσχροτέρας ὕβρεις. Εἰς τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ὀθωμανῶν δὲν εὔρεν εἰσέτι τὴν τιμωρίαν της ἰκανήν· διέταξε καὶ ἔδραξαν τὸ τέκνον της, διέταξε καὶ τὸ ἔκοψαν εἰς κομμάτια ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς μητρὸς καὶ τὴν ἐβίασε νὰ πῆ ἓν ποτήριον πλήρες ἐκ τοῦ αἵματός του. Τότε μόνον συγκατένευσε νὰ τῇ δώσῃ τὸν θάνατον τὸν ὁποῖον προσεκάλει μετὰ μεγάλων κραυγῶν.

Ἡ μανία τῶν Δρούσων καὶ τῶν ὀθωμανῶν στρατιωτῶν δὲν ἤρχεσθη εἰς τὸ νὰ προσβάλλῃ τοὺς χριστιανούς. Ἀριθμὸς τις ἐμίρων μουσουλμάνων τῆς οἰκογενείας Σεχάβ, μιᾶς τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων ἡγεμονικῶν οἰκιῶν τῶν ἀραβικῶν τόπων, ἐκ τῆς ὁποίας εἶχεν ἐξέλθει ὁ περίφημος ἐμίρης Βεσίρ, κατώκουν εἰς Χασπεϊάν ἐν τῇ μέσῳ τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ καὶ ἐν μεγάλῃ μετ' αὐτοῦ ὁμονοίᾳ. Ὅτε οἱ Δρούσοι ἐπανεστάτησων ἐν τῷ τόπῳ, οἱ ἐμίραι οὗτοι ἤθελον ἴσως δυνηθῆ εὐκόλως νὰ τεθῶσιν ἐκτὸς πάντων τῶν κινδύνων. Μακρὰν τούτου, λαμβάνοντες τὰ ὄπλα μετὰ τῶν χριστιανῶν, ἔπραξαν πᾶν ὅ,τι ἠδύναντο ὅπως τοὺς ὑπερασπισθῶσι καὶ συνεμερίσθησων ὀλοσχερῶς τὴν τύχην των. Ἄλλως τε, εἰ καὶ μουσουλμάνοι, εἶχον χρηματίσει πάντοτε εὐθέως ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας· καὶ τοῦτο προσέτι ἦτο λόγος κρίσιμος (decisive,) διὰ τὴν ἀπώλειάν των. Τριάκοντα καὶ εἰς μετὰξὺ αὐτῶν συμπεριελήφθησων εἰς τὴν σφαγὴν, καὶ τρεῖς μόνον κατώρθωσων νὰ διαφύγωσιν. Εἶδον τοὺς τελευταίους τούτους καταφυγόντας εἰς Βυρητόν, ἀπωλέσαντας τὰ πάντα εἰς τὴν συμφορὰν τῆς γενεθλίου των πόλεως καὶ

ἵναγκατμένους νὰ ἔπαιτῶσι τὸν ἄρτον των εἰς τὰς ἀγίους ὡς οἱ ἀθλιέστατοι τῶν φυγάδων. Ἐκτοτε, ὑπῆγον νὰ ζητήσωσιν ὑπὸ ἄλλον οὐρανὸν γῆν εἰς τὴν ὁποίαν νὰ δυνηθῶσι νὰ ζήσωσι τοῦλάχιστον ἐν εἰρήνῃ.

Μετὰ τὴν γενικὴν σφάγην ἐπανελήφθησαν οἱ ἀτομικοὶ φόνοι. Δροῦσοι καὶ στρατιῶται ὀθωμανοὶ ἐτέθησαν εἰς κυνηγεσίαν ὅπως ἀνακαλύψωσι καὶ φονεύσωσιν ἐκείνους τῶν χριστιανῶν τῆς Χασπεΐας οἵτινες εἶχον κατορθώσει νὰ κρυφθῶσιν εἰς τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς εἰσβολῆς. Πολλοὶ ἀπωλέσθησαν ἔτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου· τινὲς δὲ διέφυγον. Οἱ Δροῦσοι τοῦ Χαουράν καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ ὀθωμανικοῦ πεζικοῦ ἐδείκνυον ἰδίως εἰς τὴν ἀναζήτησιν ταύτην τῶν θυμάτων ἐπιμονὴν καὶ ὠμότητ᾽ ἀκατανόητους· ὅσοι δὲ τῶν χριστιανῶν κατώρθωσαν νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν των ἐπέτυχον τοῦτο (le durentà) παρὰ τινων σεΐχων μετουαλίδων, παρὰ δροῦσης τιῆς ἡγεμονίδου ὀνομαζομένης Ναϊφὲ Δζαμβλάτ καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Σαΐτ-Βέη-Δζαμβλάτ, ὅστις τοὺς ἀπέσπασεν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν στρατευμάτων διὰ τῶν Δρούτων τοῦ τοῦ Λιβάνου.

Τινὲς δὲ διέφυγον ἐπίσης ὑποκρινόμενοι τοὺς νεκροὺς καὶ κρυπτόμενοι ὑπὸ τὰς σκυρῆς τῶν πτωμάτων. Ἀλλὰ τοῦτο μένον διὰ πολλὰ ὀλίγον καιρὸν ἦτο, διότι οἱ σφαγεῖς τοὺς ἐπανεῦρον μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς Δασμασκόν, ὅπου εἶχον ζητήσει καταφύγιον.

Ὅτε δὲ τὰ πάντα ἐτελείωσαν, ὁ Ὀσμάν Βέης, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς, παρέδωκεν εἰς τοὺς Δρούσους μαζπατὰν ἢ αὐθεντικὴν δηλοποίησιν ὀφείλουσαν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ νὰ προστατεύτῃ αὐτοὺς ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελον ζητήσει νὰ τιμωρήσωσι τὰ διαπραχθέντα ἐγκλήματα. Διεδήλου ἐν αὐτῇ, προσθέτων νέον ψεῦδος εἰς ὅλας τὰς ἄλλας αἰσχροτήτας, ὅτι τὰ πάντα εἶχον προέλθει ἐξ ἀπίστου προεπιθέσεως τῶν χριστιανῶν καὶ ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χακίμη δὲν εἶχον κάμει κατ' αὐτῶν εἰμὴ τὸ νὰ ποιήσωσι χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς νομίμου ἀμύνης.

 σφαγή συμπληρωθεῖσα εἰς Χασιεῖαν, μετεκομίσθη εἰς Ῥασεῖαν.

Ἡ πεπόθησις τῶν κατοίκων τοῦ τμήματος τούτου περί τῆς ἀσφαλείας τῶν δὲν εἶχεν ὑπάρξει τοσοῦτον πλήρη, ὡς ἡ τῶν γειτόνων τῶν καὶ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν ταρχῶν πρόδρομά τινα σπμεία εἶχον δυνηθῆνὰ τοὺς φέρωσιν εἰς θέσιν ἵνα μαντεύσωσιν ὁποία τύχη τοὺς ἠπείλει.

Εὐθὺς ἀπὸ τῆς 31 Μαΐου, δέκα μουκροι (moukres,) χριστιανοὶ τοῦ χωρίου Δαχάρ-έλ-'Αχμάρ, μεταβαλόντες εἰς Δαμασκόν, εἶχον προσβληθῆν ὑπὸ τῶν Δρούτων εἰς τὰ πέριξ τοῦ χωρίου Κέφρ·Κοΐκ. Πολλοὶ εἶχον φονευθῆ, οἱ δὲ λοιποὶ εἶχον δυνηθῆνὰ καταλάβωσιν τὴν Ῥασεῖαν, ἐνθα εἶχον κάμει ἄγωγὴν ἐνώπιον τοῦ μουσεμλίη τῆς πόλεως, τοῦ ἐμίρη Ἀλῆ Σαχέβ, ὅστις καὶ εἶχε διατάξει τὴν κράτησιν τῶν ἐνόχων. Μετὰ δύο δὲ ἡμέρας, οἱ Δρούτοι τῆς Ῥασεῖας συνήχθησαν καὶ ἦλθον εἰς τὸ σεράϊον καὶ ἐζήτησαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν φυλακωμένων· αὕτη δὲ τοῖς ἐχαρίσθη ἀμέσως. Συγχρόνως δὲ ὁμιλὸς τις Δρούτων ἐπέπιπτε ὀρμητικῶς κατὰ τοῦ Δαχάρ-έλ-'Αχμάρ καὶ ἀπετέφρου τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι κατέφυγον εἰς Ῥασεῖαν.

Τὸ σάββατον δὲ, 2 Ἰουνίου, ἡ αὐτὴ συμμορία μετέβη εἰς Λιβεῖαν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέστρεψε· τὴν δὲ 3 ἐπυρπόλησε τὸ Κέφρ-Μεσκῦ καὶ κατέσραξε μέρος τῶν κατοίκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἱερέα τῆς ἐκκλησίας. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, οἱ Δρούτοι τῆς πόλεως Ῥασεῖας συνεχρότησαν συμβούλιον εἰς ὃ ἀπεφάσισαν τὸν φόνον τῶν χριστιανῶν. Ἐμελλε δὲ νὰ ἐκτελεσθῆ ἀθήρως, ἀλλ' οἱ ἐ-

μίβραι τῆς οἰκογενείας Ἑλ-Ἀριάν, τῆς εὐγενεστέρας δρούσιχῆς οἰκογενείας τοῦ τόπου, παρενέβησαν ὅπως ἐμποδίσωσι τὰ σχέδια τῶν ἑμοθηθέντων των. Διὰ τῶν φροντίδων τῶν ἐμίρων τούτων, συνδιέλεξις τις τῶν πρωτίστων Δρούσων τε καὶ χριστιανῶν τῆς πόλεως Ῥασείας συνεκροτήθη εἰς τὸ σεράϊον, καὶ ἀπεπερατώθη διὰ τῆς ὑπογραφῆς συνθήκης εἰρήνης, τῆς ὁποίας οἱ ὅροι ἀμέσως διεσαλπύσθησαν.

Ἀλλὰ τὴν συνθήκην ταύτην δὲν ἐσεβᾶσθησαν πλέον τῶν εἴκοσι τεσσάρων ὥρων, καὶ εὐθύς ἀπὸ τῆς τρίτης 5 οἱ Δροῦτοι τοῦ τμήματος, συναθροισθέντες, ἤρχισαν τὴν προσβολὴν τῶν Χριστιανῶν. Οὗτοι δὲ δὲν ἀφῆκαν ἑαυτοὺς νὰ σφαγῶσιν ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ ἐπολέμησαν ἀπὸ τῆς τρίτης τὸ ἑσπέρας μέχρι τῆς πέλπτης τὸ δειλινόν τῶν πολεμοφοδίων των τότε ἐξαντληθέντων, ἐσκορπίσθησαν ἐν ἀταξίᾳ. Οἱ μὲν διεσκορπίσθησαν εἰς τὴν πεδιάδα, ζητοῦντες νὰ καταλάβωσιν, εἴτε τὴν Δαμασκὸν, εἴτε τὰ χριστιανικὰ τμήματα τοῦ Λιβάνου, οἱ δὲ λοιποὶ ἔδραμον εἰς τὸ σεράϊον τοῦ ὁποίου τὰς πύλας ὁ Ἀλῆ-Σαχῆβ διέταξε καὶ τοῖς ἦνοιξαν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἦσαν τὸν ἀριθμὸν ὀκτακόσιοι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία.

Ἦσαν ἤδη εἰς τὸ σεράϊον ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὅτε, τὴν κυριακὴν 44, ὁ διοικητὴς ἀπήτησε παρὰ τῶν ἀνδρῶν ἵνα τῷ παραδώσωσι τὰ ὄπλα των, ἀπειλῶν αὐτοῦς ὅτι θέλει τοὺς παραδώσει εἰς τοὺς Δρούσους ἐὰν ἤρνοῦντο. Εἰς Ῥασείαν ὡς καὶ εἰς Χασπεῖαν, ἡ ἀπαίτησις αὕτη ἦτο ἡ προανάκρουσις φρικτῆς τραγωδίας.

Τέλος τὴν τρίτην 43, τὰ νομαδικὰ στίφη τὰ ὁποῖα εἶχον ἐξολοθρεύσει τοὺς χριστιανούς τῆς Χασπείας εἰσῆλθον, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ τόπου (territoire) τῆς Ῥασείας. Τὸ χωρίον Ἀϊχᾶ, κείμενον ἐπὶ τῆς διόδου των, ἐν μιᾷ στιγμῇ κατερειπώθη, καὶ ἡ ἐκκλησίαι ἐβεβηλώθη. Μετὰ δὲ τὸ πρῶτον τοῦτο κατόρθωμα, οἱ Δροῦτοι ἀφίχθησαν εἰς τὴν πόλιν καὶ μετέβησαν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ σεράϊον.

Νέα ἐπικουρικὰ στρατεύματα συνηνώθησαν ἐκεῖ μετ' αὐτῶν. Τὴν 43 τὴν πρῶτην ὁ Ἰσμὰλ-Ἑλ-Ἀτράσης, ὁ πρῶτιστος σείχης τῶν

Δρούσων τοῦ Χαουράν, εἶχεν ἀφιχθῆ εἰς Ῥασείαν ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἑπτακοσίων ἰππέων καὶ δύο χιλιάδων πεζῶν, τούτέστιν ὑπὸ ὄλων τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας τὸ Χαουράν ἠδύνατο νὰ θέσῃ ἐπὶ ποδός. Πολεμιστῆς θηριώδης, ἀλλ' ἐρεθιζόμενος ὑπὸ αἰσθήματος χρηστότητος τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πολὺ σπάνιον παρὰ τοῖς Δρούσοις, ἔλεγε καθ' ὁδὸν ὅτι ἤρχετο μόνον ἵνα πολεμήσῃ ἐχθρούς καὶ οὐχὶ ἵνα σφάζῃ ἀνθρώπους ἀβλαβεῖς. Ἀλλὰ μόλις φθάσας εἰς Ῥασείαν, ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τοῦ μεγάλου Ἱεράρχου τῆς θρησκείας τοῦ Χακίμη, Χαυδάν Βελμινῆ, ὅστις ἠπειλεῖ αὐτὸν ὅτι ἤθελε τὸν ἀπορρίψει ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἀκκάλ ἐὰν δὲν συγκατένευε νὰ δώσῃ χεῖρα βοήθειας διὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν μετὰ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν ἐξολόθρευσιν τῶν χριστιανῶν.

Ἐνώπιον παρουσίας ἀπειλῆς ὁ Ἰσμαὴλ μετέβαλεν ἀπόφασιν. Συνηνώθη μετὰ τῶν συμμοριῶν τῶν σφαγέων τῆς Χασπείας, καὶ ἦλθε μετ' αὐτῶν πρὸς τὸ μέρος ἐνθ' οἱ χριστιανοὶ εἶχον ἀποσυρθῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἀξιώματος τοῦ μουσελίμη.

Ὁ Ἀλῆ-Σαχέβ διέταξε καὶ ἠνοιξαν τὰς πύλας τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ σφαγὴ ἤρχισεν ὑπὸ τοῦς ὀφθαλμοῦς τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν τακτικῶν στρατιωτῶν, παρατεταγμένων μετὰ τοῦ ὄπλου εἰς χεῖρας, εἰς μίαν τῶν πλευρῶν τῆς αὐλῆς ἐν ᾗ ἐσφάζοντο οἱ χριστιανοί.

Ἐκεῖ προσέτι οὐδενὸς ἐφείσθησαν, καὶ οἱ καταφυγόντες εἰς τὸ σερτίον ὀκτακόσιοι ἀνθρώποι διῆλθον ἐν στόματι μαχαίρας. Γυναῖκες δὲ τινες μόνον ἐπεφυλάχθησαν ὅπως κορέσωσι τὴν κτηνωδίαν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἰσλάμη οἵτινες τὰς ἐσφαζαν τὴν ἐπαύριον ἀφοῦ τὰς ἠτίμασαν.

Μετὰ τὴν σφαγὴν ἦλθον ἡ διαρπαγὴ καὶ ἡ πυρπόλησις. Ἡ Ῥασεία κατεστράφη ὡς καὶ ἡ Χασπεία· οἱ δὲ Δρούσοι καὶ οἱ μουσουλμάνοι ἔδειξαν τὴν μεγαλητέραν λύσσαν πρὸ πάντων κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς αἱ ἄγιοι τράπεζαι συνετρίβησαν καὶ ἐμολύνθησαν δι' ἀκαθαρσιῶν, τὰ ἄγια εἶδη ἐρρίφθησαν κατὰ γῆς καὶ ἐπατήθησαν μετὰ τοῦς πόδας, τὰ ἱερὰ σκεύη ἐχρησίμευσαν διὰ ποτήρια ὀργίων.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ αἱ δρουμενικαὶ καὶ μουσουλμανικαὶ δυνάμεις συνεκεντρώθησαν ἀπέναντι τῆς Ζάχλης, τῆς κλειδῆς ὄλων τῶν ἐν τῷ Λιβάνῳ χριστιανικῶν θέσεων, τῆς ἀκατανικήτου μέχρι τότε πόλεως, ἧτις, τὸ 1845, εἶχεν ὑποστῆ χωρὶς νὰ ἐνδώσῃ πολιορκίαν πλέον τῶν τριῶν μηνῶν, καὶ τῆς ὑποίας οἱ κάτοικοι κατὰ τοὺς προλαβόντας πολέμους, εἶχον πάντοτε ἐμποιήσῃ τὸν τρόμον εἰς τοὺς Δρούσους.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἐχθροὺς τῶν χριστιανῶν, ἡ κατάκτησις τῆς πόλεως ταύτης ἦτο ἡ μεγαλητέρα κερδετέα ἐπιτυχία, ὁ κεφαλαιώδης καὶ κρίσιμος θρίαμβος. Διὸ καὶ ὅλοι οἱ ἀγῶνες διευθύνθησαν εἰς αὐτὸ τὸ μέρος. Δρούσοι τοῦ Λιβάνου, Μετουαλίδες τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς Βααλδέκτης, Δρούσοι τοῦ Χαουράν, Ἀραβες βεδουῖνοι τῆς Βεκκάης καὶ τῆς πεδιάδος τῆς Δαμασκοῦ, μουσουλμάνοι ἐξελθόντες ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως, βασιβοζοῦκοι, Ἀρναοῦται, Χαουράοι (Haouras), στρατιῶται τοῦ Νιζαμίου ἀναχωρήσαντες ἀπὸ Δαμασκοῦ μετὰ ἕξ τηλεβόλων καὶ στασιάπαντες καθ' ὁδόν, τὸ ὅλον περὶ τὰς δέκα ἐπτὰ χιλιάδας ἀνδρῶν, συνηθροίσθησαν ὑπὸ τὰ τελεχῆ τῆς Ζάχλης. Οἱ δὺν πρότιστοι ἀρχηγοὶ τῆς στρατιᾶς ταύτης ἦσαν ὁ Ἰσμαήλ-ἔλ-Ἀτράσης διὰ τοὺς Δρούσους τοῦ Χαουράν, καὶ ὁ Κατάρ-Βέης-Ἐλχαμάδ διὰ τοὺς τοῦ Λιβάνου.

Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Ζάχλης ἠρίθμουν τὸ πολὺ δὺν χιλιάδας ἀνδρας εἰς κατάστασιν νὰ πολεμήσωσιν· εἶχον δὲ ὀλίγας ζωοτροφίας καὶ ὀλίγα πολεμεφόδια, καὶ συγγρόνως ἦσαν περιεστοιχιμένοι (επ-ρομβρές) ὑπὸ λίαν μεγάλου ἀριθμοῦ γυναικῶν καὶ παιδίων καταφυγόντων ἐκ τῶν γειτονικῶν ἐπαύλεων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πό-

λεώς των. Ἐν τούτοις ἀντέσχον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐναντίον τοῦ σοῦτον δυσαναλόγων δυνάμεων.

Ὅτε ἐγνώσθη εἰς Βυρητὸν ὁ ἐπαπειλῶν τὴν Ζάχλην κίνδυνος, ἡ συγκίνησις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ζωηροτέρων. Οἱ πρόξενοι συνήλθον ἐκ νέου εἰς συμβούλιον, καὶ, κατανοοῦντες ὅτι ἡ τύχη τῶν εἰσέτι εἰς τὸ ὄρος ὑφισταμένων χριστιανικῶν χωρίων, ὡς καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς πόλεως αὐτῆς Δαμασκοῦ, ἐξήρτωντο κατὰ μέγιστον μέρος ἐκ τῆς σωτηρίας τῆς Ζάχλης, ἀπεφάσισαν νὰ ἐνεργήσωσιν, οὐχὶ πλέον δι' ἀτομικῶν διαθεμάτων, ἀλλὰ δι' ἀθροιστικοῦ καὶ ἐπισήμου διαθέματος, ὅπως φέρωσι τὴν τουρκικὴν ἀρχὴν εἰς θέσιν νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἄρσιν τῆς πολιορκίας. Μετέβησαν ὅλοι ἐν σώματι, συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν διερμηνέων των, μέχρι τοῦ Βααβδᾶ, παρὰ τῷ πασᾶ, ὅστις τοὺς ἐδέχθη μετὰ τῶν εὐμενεστέρων διαβεβαιώσεων. Παρευθὺς ὑπεσχέθη πᾶν ὅ,τι ἐζητήθη παρ' αὐτοῦ. Ὑπεχρεώθη, δοῦς λόγον τιμῆς, νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἄλωσιν τῆς Ζάχλης, καὶ ἵνα βεβαιώσῃ τοὺς προξένους, διέταξε νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐνώπιον αὐτῶν πολλοὶ λόχοι τοῦ Νιζαμίου ἐπιφορτισμένοι νὰ ὑπάγωσιν ὅπως ἀνοίξωσι (dégager) τὴν θέσιν ταύτην.

Ὅλα δὲ ταῦτα ἦσαν μόνον ἀπάτη. Οἱ δὲ πρόξενοι ἀφῆκαν ἑαυτοὺς νὰ κυριευθῶσιν ὑπ' αὐτῆς (s'y laisserent prendre) καὶ εἰτῆλθον εἰς Βυρητὸν πλήρεις πεποιθήσεως εἰς τὴν χρηστότητα τοῦ Χουρσίτ-πασᾶ. Ἡ πεποίθησις δὲ αὕτη ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας ἔστειλε πρὸς τὸν ἐπισημότερον τῶν εἰς τὸ ὄρος χριστιανῶν ἀρχηγῶν, ὀνομαζόμενον Ἰωσήφ-Βέη-Χαράμ, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀφιγθῆ ἐκ τῶν πέριξ τῆς Τριπόλεως, ἐπὶ κεφαλῆς οὐμίλου ἀνδρῶν παρατόλμων, καὶ ὅστις παρεσκευάζετο νὰ βαδίσῃ πρὸς βοήθειαν τῆς Ζάχλης, τὴν ῥητὴν διαταγὴν ἵνα μείνῃ ἡσυχος καὶ μὴ πράξῃ τι μηδὲν διότι ὁ πασᾶς ἐγγυᾶτο περὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. Ὁ μαρωνίτης πατριάρχης τῷ ἔστειλε τὴν αὐτὴν εἴδησιν. Ἀλλ' ἡ πεποίθησις αὕτη ἔσχεν ὀλέθρια ἀποτελέσματα.

Τὰ δὲ ἀποσταλέντα στρατεύματα, αὐτόκλητα ὅπως λύσωσι τὴν πολιορκίαν τῆς Ζάχλης, ἐξώδευσαν τρεῖς ἡμέρας ὅπως κάμωσι τὴν

δωδεκάωρον πορείαν, ἥτις χωρίζει τὴν πόλιν ταύτην ἀπὸ τῆς Βυρρητοῦ, καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ καιροῦ τούτου ἐνέμειναν εἰς ἓν μέρος ἐνθα διέκοπτον τὴν ἀφιξίν πάσης βοήθειας εἰς ἀνθρώπους, εἰς ζωοτροφίας ἢ εἰς πολεμφοδία διὰ τοὺς χριστιανούς. Ἀπαξ φθάσαντες τὸ σημεῖον (point) τοῦτο, ἔμειναν εἰς αὐτὸ χωρὶς πλέον νὰ κινηθῶσιν ἐκεῖθεν.

Οἱ κάτοικοι ἀνῆλθον πάντοτε. Τρεῖς εἶχον ἀποκρούσει τοὺς ἐφορμῶντας, τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τὸ χωρίον Κάββ-Ἡλία, τὴν δευτέραν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ναχάρ-ἐλ Βουρδωνῶ (εἰς ταύτην τὴν μάχην καὶ ὁ υἱὸς αὐτὸς τοῦ Κατάρ-Βέη εἶχε φονευθῆ), τὴν τρίτην εἰς τὰς ἀγυῖας αὐτὰς τῆς πόλεως, ἐνθα οἱ Δρούσοι εἶχον εἰσδύσει, καὶ ἐνθα εἶχον βάλει τὸ πῦρ εἰς δύο οἰκίας. Οἱ ἄνθρωποι τῆς Ζάχλης ἐπρόσμεναν ἀνυπομόνως τὴν βοήθειαν τοῦ Ἰωσήφ-Χαράμ. ἥτις τοῖς εἶχεν ἀναγγελοῦν. Εἰς αὐτὴν τὴν βοήθειαν εἶχον τὴν πεποιθήσιν ὅπως παρτείνωσιν ἔτι τὴν ἀμυνάν των. Μὴ βλέποντες δὲ αὐτὴν νὰ ἔλθῃ, μὴ ἔχοντες πλέον οὔτε πυρίτιδα οὔτε ἄρτον, γινώσκοντες ὅτι ὁ τοῦρκος διοικητὴς Νουρή-Βέη εἶχεν ἀρχειθῆ μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ πατᾶ σταλέντων στρατευμάτων καὶ ἠτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ ἐν γραμμῇ κατ' αὐτῶν, ἀπεφάσιζαν νὰ κενώσωσι τὴν πόλιν καὶ νὰ ἀποσυρθῶσι πολεμοῦντες διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν των μέχρι τοῦ Κεσραουάν.

Ὅλοι δὲν ἔρθασαν εἰς τὴν γῆν ταύτην τῆς σωτηρίας, ἐντοσοῦτε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ πλεῖστον (a majorité) τοῦ λαοῦ τῆς Ζάχλης κατώρθητε νὰ διασωθῆ.

Τετρακόσιοι πολεμισταὶ εἶχον ἀποφασίσει μετ' αὐταπαρνήσεως νὰ προσπύσωσι τὴν ἀντιχώρησίν των. Ἐιράτηταν τοὺς Δρούσους καὶ τοὺς μουσουλμάνους μαχόμενοι ἀπὸ οἰκίτης εἰς οἰκίαν. Μέγα μέρος μεταξὺ αὐτῶν ἀπέθχον, ἀλλ' ὁ θάνατός των εἶχε καλῶς ἐκδικηθῆ. Ἐκαστος αὐτῶν εἰς τὴν πάλιν εἶχε φονεύσει πλέον τοῦ ἐνδὸς ἐχθροῦ. Ὅτε δὲ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα 1860 τὰ γαλλικὰ στρατεύματα ἤλθον καὶ κατέσχον τὴν Ζάχλην, εὔρον περὶ τὰ 600 δρουσικὰ πτώματα κείμενα ἄταρα εἰς τὰς ἀγυῖας τῆς πόλεως πλησίον ἐκείνων τῶν χριστιανῶν.

Χάρις δὲ εἰς τὴν γενναίαν ἀνδρίαν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Ζάχλης, ἃν ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη δὲν ἔσχε τοῦλάχιστον σφαγὴν εἰμὴ εἰς ἓν μόνον σημεῖον, εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γάλλων Ἰησουϊτῶν οἵτινες διακατεῖχον εἰς Ζάχλην ἓν μεγαλοπρεπὲς σχολεῖον.

Εἰς μόνος πατὴρ εὐρίσκετο εἰς τὴν οἰκίαν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς πολιορκίας, ἦτο δὲ οὗτος ὁ ἠγούμενος, Γάλλος τις, ὁ Πανος. Π. Βιλ-λοτέ. Τέσσαρες δὲ ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπίσης ἐν αὐτῇ μετ' αὐτοῦ, ὁ Φερ-δινάνδος Βονακίνας, Ἰταλός, ἀρχαῖος ἀξιωματικὸς εἰς ὑπηρεσίαν τῆς Αὐστρίας, ὅστις εἶχε δώσει συμβουλὰς εἰς τοὺς Ζαχλιεῖς διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεώς των· ὁ Ἡλίας Ἰωννᾶς, Ἄβιβας Μακσοῦδ καὶ Ἰωσήφ-Ὶρισουάν, καὶ οἱ τρεῖς Ἄραβες. Τέλος τὸ προσωπικὸν τῶν ὄσοι εἶχον ἀποσυρθῆ εἰς τὸ κατάστημα συνεπληροῦτο ἐκ πέντε κα-θηγητῶν τῆς σχολῆς, μὴ ἀνηκόντων εἰς τὸν ἱερατικὸν σύλλογον (congregation) τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου, τοῦ Ἰσκανδὲρ Μακσοῦδ, τοῦ Σερφάν Χαβὲς, τοῦ Ἀσσαῦδ, τοῦ Μιχαὴλ καὶ τοῦ Ἰβραχίμ-Ἄβου-Ἄσση, καὶ ἑνὸς μαγείρου.

Ὡς γαλλικὴ οἰκία τὸ σχολεῖον τῶν Ἰησουϊτῶν εἶχεν ὑψώσει ἐπὶ τῆς στεγῆς τοῦ τὴν τρίχρσον σημαίαν ὡς σημεῖον προστασίας.

Συμμορία δὲ τις ἐνόπλων Δροῦσων παρουσιάζεται εἰς τὴν θύραν καὶ ἐρωτᾷ ἂν ἡ οἰκία ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν ἢ τὴν Ἀγγλίαν. « Εἰς τὴν Γαλλίαν! ἀποκρίνονται. — Καὶ λοιπὸν ὑπάγωμεν ὅπως τὴν δι-αρπάσωμεν ὀλοσχερῶς. » Εἰσδύουσι, διαρπάζουσι τοὺς θαλάμους, ἀρ-πάζουσι τὰ κινητὰ τῆς ἐκκλησίας, ρίπτουσι κάτω τὴν εἰκόνα τῆς σταυρώσεως καὶ τὴν πατοῦσι μὲ τοὺς πόδας· ἐξακολουθοῦντες δὲ τὰς ἐρεῦνας των εὐρίσκουσι τὸν ἀδελφὸν Ἄβιβον-Μακσοῦδ κεκρυμ-μένον εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ σκευοφυλακίου. « Εἰμὶ Γάλλος, φείσθητέ μου! ἀνέκραξε. — Καλῶς, σὲ φονεύομεν δι' ἐξόδων τῆς Γαλλίας. » Καὶ ὁ δυστυχὴς πίπτει κοπεῖς εἰς λεπτὰ διὰ σπαθισμῶν.

Ὁ Π. Βιλλοτέ (Billotet) μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν καὶ τῶν κα-θηγητῶν τοὺς ὁποίους ὠνομάσαμεν εἶχον καταφύγει εἰς τὸν ὑπερά-νωθεν τοῦ σκευοφυλακίου θάλαμον. Οἱ Δροῦσοι ἐπισπεύδουσιν ἐκεῖ καὶ ἀρχίζουσιν ἀπογυμνοῦντες αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐδυμάτων των. Τοῦ

ληστρικοῦ τούτου ἔργου ἅπαξ ἐκπληρωθέντος, διαδέχεται τοῦτο ὁ φόνος. Ὁ ἀδελφός Βονακίνας προσβάλλεται διὰ δύο πυροβολῶν (coup de feu), ὁ Π. Βιλλοτὲ γονυπετής, ἐτταυρωμέναις ταῖς χερσὶ, λαμβάνει προσευχόμενος βολὴν πιστολίου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στήθους ὅστις ἐξαπλοῦται τετωμένος (roide) νεκρός. Ὅλοι οἱ σύντροφοὶ τῶν ἔχουσι τὴν αὐτὴν τύχην, ἐκτὸς τοῦ Ἰωσήφ· Ρισουάν καὶ τοῦ Ἰεραχίμ· Ἀβου· Ἀσσῆ οἵτινες κατορθόνουσι νὰ διαφύγωσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχύσεως. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ τοῦ τελευταίου τούτου, Ἀσαὰδ καὶ Μιχαήλ, σπουδαίως τραυματισθέντες, διασώζονται ἐπίσης ὑποκρινόμενοι τοὺς νεκρούς.

Ὅ,τι δὲ συνέβη ἔπειτα δὲν ἤθελε δυνηθῆ ποτὲ νὰ ἐπανάληφθῃ πολὺ (ce qui se passa en suite ne saurait jamais être trop redit). Ὅταν πρόκηται περὶ τῶν συμβάντων τῆς Συρίας, οὐδεὶς Γάλλος δὲν πρέπει νὰ τὸ λησμονῆ.

Οἱ Δροῦσοι καὶ οἱ συνένοχοί των ἢ μᾶλλον διευθυνταῖ των Ὀθωμανοὶ, δὲν εὐρίσκουσιν τὴν πρὸς τὴν Γαλλίαν προσβολὴν ὅτι ὑπῆρξεν εἰσέτι ἀρκούντως κατ' εὐθείαν καὶ ἀρκούντως σημειώδη (marqué). Ρίπτουσι κάτω τὴν ὑπερκειμένην τῆς οἰκοδομῆς σημαίαν, ἀποσπῶσιν ἀπὸ τοῦ κοντοῦ τὸ μετὰ τῶν τριῶν ἐθνικῶν χρωμάτων ὕψωμα, τὸ βρέχουσιν εἰς τὸ ἔλαιον καὶ τὸ μεταχειρίζονται ὡς ἔναυσμα ὅπως ἀνάψωσι τὴν πυρκαϊάν. Ἐπειτα ὅταν ἡ φλόξ ἔτελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς, λαμβάνουσιν ἀπὸ καταγῆς ἐν παλαιοπάπουτσον, τὸ θέτουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κοντοῦ ἐνθα πρό τινων στιγμῶν ἐκυμάτιζε τὸ ἐμβλημα τῆς Γαλλίας, καὶ ἐμπήγουσι τὴν χλευαστικὴν ταύτην σημαίαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν καπνίζόντων ἐρειπίων τῆς καταστραφείσης οἰκίας.

Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν συμβάντων, δευτέραν ταύτην φορὰν ἡ σημαία τοῦ τόπου ἡμῶν εἶχε περιῦρισθῆ ὑπὸ τῆς Ὀρθόκομανίας τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μωάμεθ καὶ τοῦ Χακίμη. Νέα τις ὕβρις τῆ εἶχεν ἐτι ἐπιρυλαχθῆ εἰς Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ.

ΙΑ.

 πράξεις τὰς ὁποίας ἀρτίως διηγήθημεν συνέβαινον τὴν 18 Ἰουνίου.

Τὴν δὲ ἐπ' αὐρίον 19 οἱ νικηταὶ τῆς Ζάχλης μετέβησαν σωζομένοι εἰς Δεῖρ-ἔλ-Καμάρ.

Ὁ Ταχίρ πασσᾶς τὸν ὁποῖον εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ τῶν χριστιανῶν τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῖς ἔκαμε τοσοῦτον ὠραίας ὑποσχέσεις, εἶχε μείνει ἡμέρας τινὰς εἰς Βεῖτ-ἔδ-Δέν καὶ εἶχε λάβει ἐκεῖ ἐπικουρίαν ἐκ 500 ἀνδρῶν τοῦ τακτικῶν πεζικοῦ, ἐλθόντων ἀπὸ Βαπλοῦς (Νεαπόλεως) μετὰ δύο τηλεβόλων. Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα μετὰ τῆς ἐπικουρίας ταύτης ἀνέβαινε τὸ ὅλον εἰς πλεόν των χιλίων δικησοίων στρατιωτῶν, δύναμις πολὺ ἰκανὴ νὰ ἀντισταθῆ, ἂν εἶχον θελήσει, εἰς τὰ νομαδικὰ σιτοῖν τοῦ Ἰσμὴλ-ἔλ-Ἀτράσι, τοῦ Κατάρ Βέη-ἔλ-Χαμάρ καὶ τοῦ Χαῖτ-Βέη-Ἀζεμβλάτ. Ἄλλ' οἱ ὑπάλληλοι ὀθωμανοὶ δὲν τὸ ᾔθελον εἶχον ἀπορασίσει νὰ σφάξωσιν. Ὅθεν ὁ Ταχίρ πασσᾶς, ἀντὶ νὰ μείνῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν του, εἶχεν ἐπανελθεῖ εἰς Βυρητόν, ἀφοῦ συνεφώνησε περὶ πάντων μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν, ὅπως οἰκονομίσῃ τοῦλάχιστον εὐσχήμως τὸ πρᾶγμα ὡς ἐν ἀπουσίᾳ ἐν καιρῷ τῆς σφαγῆς.

Ἄλλ' ἐνταῦθα, θέλομεν ἀφήσει νὰ ὁμιλήσωσιν οἱ ἐπιζήσαντες ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς Δεῖρ-ἔλ-Καμάρ εἰς τὴν αὐθεντικὴν ἀναφορὰν τὴν ἐπιδοθεῖσαν παρ' αὐτῶν πρὸς τοὺς προξένους τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Οὐδεμίαν περιγραφὴν ἤθελεν εἶχει τοσοῦτην εὐφράδειαν ὅσον ἡ διήγησις των ἐν αὐτῇ τῇ ἀπλότητι αὐτῆς.

Τὴν 19 Ἰουνίου οἱ Δρούσοι ἐρθασάν πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν,

εἰσέδυσαν ἐν αὐτῇ κατὰ συμμορίας ἐνόπλους, καὶ, ὅτε εἰσῆρχοντο εἰς χριστιανικὴν τινα οἰκίαν, ἔλεγον. «Ἐρχόμεθα ἀπὸ μέρους τῶν ἀρχηγῶν ἡμῶν ἵνα φυλάξωμεν ὑμᾶς καὶ ἐμποδίσωμεν ἵνα μὴ συμβῆ ὑμῖν οὐδὲν κακόν.» Οἱ δὲ κάτοικοι, βλέποντες τοὺς Δρούσους εἰσπρηχομένους παρ' αὐτοῖς χωρὶς νὰ ἐμποδίζωνται εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ στρατεύματος, παρεπονέθησαν εἰς τὸν διοικητὴν περὶ τούτου, ὅστις, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν, μετέβη παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ὅπως τοὺς καθυψυχάσῃ καὶ τοῖς εἴπῃ ἵνα μὴ ἔχωσιν οὐδένα φόβον παρὰ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐρχομένων Δρούσων, πρὸ πάντων δὲ τοῖς διέταξε ἵνα μὴ λάβωσι τελείως τὰ ὄπλα.

Ἐν ὅλῳ τούτῳ, οἱ χριστιανοὶ ἐξηκολούθουν νὰ φωνάζωσι καὶ ἔλεγον: «Αἱ οἰκίαι ἡμῶν γέμουσι Δρούσων, φοβούμεθα πολὺ.» Ἄλλ' οὐδεὶς τοὺς ἤκουεν. Ὁμάδες δὲ Δρούσων εἶχον εἰσχωρήσει εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὰς οἰκίας. Ἡ σάλπιγξ τῶν στρατιωτῶν ἐσήμανε, καὶ παρευθὺς ὅλοι οἱ στρατιωτικοὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν στρατῶνά των. Οἱ δὲ Δρούσοι ἤρχισαν νὰ διαρπάζωσι καὶ νὰ λαμβάνωσι τὰ ὄπλα τῶν χριστιανῶν· τοῦτο δὲ διήρκετε μέχρι τῆς πέμπτης ἑσπερινῆς ὥρας. Τινὲς ἐξ αὐτῶν μάλιστα διήρπασαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα, φωτιζόμενοι ὑπὸ τῶν γυναικῶν των, ἐφωδισμένων μετὰ λαμπτήρων. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ, εἰς χριστιανὴς καὶ δύο μοναχοὶ ἐφρονεύθησαν ἀπέναντι τοῦ στρατῶνος, πλησίον τοῦ φρουροῦ.

Ἐν τῇ δὲ ἐπαύρῳν, πέμπτη 20, οἱ Δρούσοι τῶν μικτῶν τμημάτων ἦλθον μετὰ τῶν γυναικῶν των καὶ τῶν παιδίων των εἰς Δεῖρ-ἔλ-Καμάρ, χωρὶς τὰ στρατεύματα νὰ ἐναντιωθῶσιν εἰς τὴν εἰσοδόν των.

Ὅτε δὲ οἱ χριστιανοὶ εἶδον τὴν ἀπιστίαν ταύτην κατὰστασιν καὶ τὴν ἀπειλοῦσάν αὐτοῖς ἀνυπόδραστον συμφορᾶν, ἐν μέρος μεταξὺ αὐτῶν ἔδραμε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ σεράϊον μετὰ τῶν πολυτιμοτέρων πραγμάτων των. Ὁ δὲ διοικητὴς διέταξε νὰ ἀνοίξωσι τὰς πύλας καὶ τοὺς εἰσήγαγεν. Ἄλλο δὲ μέρος χριστιανῶν κατέλαβε τὸ Βεῖτ-ἔδ-Δὲν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, ὅπου ἦτο τὸ ὑπὸ τοῦ ἀντισυνταγμαρχοῦ Ἀπδοῦλ-Σελάμ-Βέη διοικούμενον στρατεῦμα.

Ὅτε ἡ διαρπαγὴ ἀπεπερατώθη εἰς τὴν πόλιν, τὴν διεδόθη, ἡ

στρατή· οὐδενὸς ἐρείσθησαν· παῖδιά ἐσφάγησαν ἐπὶ τῶν γονάτων τῶν μητέρων των, γυναῖκες καὶ κοράσια παρεβιάσθησαν καὶ ἐξεκοιλιάσθησαν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν συζύγων των καὶ τῶν μητέρων των. Ἡ ἡμέρα αὕτη ὑπῆρξε φοικτή. Αἱ κραυγαὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων ἀνέβαινον μέχρι οὐρανοῦ. Αἱ γυναῖκες, ἀπνευστὲς τὴν κεφαλὴν καὶ σχεδὸν ἀνευ ἐνδυμάτων, ἔστρεγον τῆδε κἀκαίσε διὰ τῶν ἀγγυῶν, ἔβλεπον τοὺς συζύγους των φανερούμενους ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ τὰ τέκνα των, καὶ αὐτὰ ἐπὶ τὰ ὑπομάζια, βραχνίζόμενα φοικτῶς. Ἐρόνευον τοὺς ἀνδρας εἰς τὰς ἀγγυὰς διὰ πλεκήσιων· γυναῖκες, ἐκάστην ζωσὰ ἀροῦ ἐλούσθησαν εἰς τὸ αἷμα τῶν παιδίων· καὶ τὰς μοναχὰς αὐτὰς οὐδόλω ἐρείσθησαν. Ἡ πόλις ἦτο ἐστρωμένη ὑπὸ πτωμάτων, καὶ αἱ ἀγγυαὶ ἔρρεον βουκνηδὸν αἷμα.

• Ἐν τούτοις 4500 σχεδὸν χριστιανοὶ εἶχον εὔρει κατασφύγιον μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των εἰς τὸ παλάτιον τοῦ διοικητοῦ. Ἐρεθισμένοι δὲ ἐκ τῆς στρατῆς, οἱ Δροῦσοι μετέβησαν εἰς τὸ μέρος τοῦτο. Οἱ στρατιῶται τοῖς ἤνοιξαν τὰς πύλας ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ διοικητοῦ καὶ τοῦ καϊμακάμη των στρατευμάτων, καὶ οἱ Δροῦσοι, ἀνκυματημένοι μετὰ μουσουλμάνων, ἐπέπεσον κατὰ τῶν ἐν τῷ στρατῷ ὑπαρχόντων χριστιανῶν, καὶ ἤρριξαν νὰ τοὺς κόπτωσιν εἰς κομμάτια.

• Ἄλλοις μὲν ἐκοπτον τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν, λέγοντες ὅτι οἱ δάκτυλοι των ἤθελον δυναθῆ νὰ γράσωσιν ὄλω, μόνον. Ἄλλοις δὲ ἔβριπτον ὑδῶρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, λέγοντες ὅτι μετὰ τῆς μακρᾶς κόπτης, ὡς οἱ χριστιανοὶ, εἶχον ἀνάγκη νὰ ζυρισθῶσιν, ἐπειτὰ τοὺς ἀπεκεράλιζον. Γυνή τις ἔχουσα ἕνα υἱὸν μονογενῆ, ὀνομαζόμενον Ἀβιθον, παρεκάλει θερμῶς τοὺς στρατῆς νὰ βραβεύωσι τοῦ τέκνου τούτου· τὸ ἐρόνευσαν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς. Τὸ παιδίον ἄλλης τιμῆς γυναικὸς ἐξαιετὲς τὴν ἡλικίαν, εἶχε λαβῆ ὑπὸ τῶν Δροῦσων καὶ ἐρώναζε τὴν μητέρα του νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ζωὴν του· « Γυῖμου, δὲν ἔχω εἴμη τὴν ζωὴν μου νὰ δώσω διὰ τὴν σὴν, » ἀπεκρίθη ἡ δυνατὴ ἡ αὕτη· τότε τὸ παιδίον τῆς ἐκόπη εἰς δύο καὶ οἱ βάρβαροι ἔβριψαν τὰ κομμάτια του εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός, ἧτις ἀπέθανεν ἐκ τῆς λύπης τούτου. Τρίτη δὲ τις γυνή, ὑπανδρευμένη μετὰ τινος

ονομαζομένου 'Απδαλάχ-'Αβου-Νεζίν, εΐδε τον σύζυγόν της φονευθέντα ενώπιόν της και τὰ τρία τέκνα της σφαγέντα εἰς τὰς ἀγκάλας της. Ἐν ὀλόκληρον ἔτος δὲν ἤθελεν ἐξαρκέσει ἵνα διηγηθῆ τις ὅλας τὰς ἐπιβληθείσας τότε εἰς τοὺς χριστιανούς βρασάνους.

« Ἐν τούτοις αἱ κραυγαὶ των δὲν εἶχον ἀκουσθῆ οὔτε ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ, οὔτε ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Οἱ χριστιανοὶ ἐφίλουν τὸ ἄκρον τῶν ἐνδυμάτων των, καθικετεύοντες αὐτοὺς ὅπως τοὺς σώσωσιν, ἀλλ' οὔτοι τοὺς ἀπώθουν κτυπῶντες αὐτοὺς διὰ τῆς λόγχης τῶν πυροβόλων, καὶ τοὺς παρέδιδον εἰς τοὺς Δρούσους. Ὁ διοικητὴς ἐπεδοκίμαζε διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἐδείκνυεν εἰς τοὺς Δρούσους ἄτομά τινα νὰ φονεύσωσι, τὰ ὅποια τῷ εἶχον δώσει ὄλην των τὴν περιουσίαν ὅπως σωθῶσιν. Αἱ σκηναὶ δὲ αὗται ἐξηκολούθησαν μεχριστότου ὅλοι ὅσοι ἦσαν εἰς τὸ σεράϊον χριστιανοὶ ἐφονεύθησαν. Δύω δὲ ἄνθρωποι εἶχον κρυφθῆ εἰς τὸν θάλαμον τοῦ διοικητοῦ, οἱ στρατιῶται τοὺς κατεκρήμνισαν ἐκ τοῦ παραθύρου καὶ τοὺς ἐφόνευσαν διὰ σπαθισμῶν ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς αὐλῆς. Τὸ σεράϊον ἦτο πλήρες πτωμάτων καὶ αἵματος τῶν μαρτύρων τούτων. »

Μὴ νομίση τις, ἄλλως τε, ὅτι ἡ διήγησις τῆς ἐγγράφου ταύτης ἀποδείξεως (document) ὑπάρχει μεγαλοποιημένη. Ἰκούσαμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τοὺς Δρούσους καυχωμένους διὰ τὰ αἰμοχάρη κατορθώματά των, καὶ αἱ αὐταὶ πράξεις ἐμαρτυρήθησαν πρὸς ἡμᾶς ὑπὸ τῶν ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Βυρητοῦ συναχθέντων τετραυματισμένων καὶ τῶν ὑποίων τὰς εἰδεχθεῖς πληγὰς εἶδομεν νὰ ἐπιπελῶνται αἱ Ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους. Ἢ φαντασίχθὰ ἤθελε νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ διστάσῃ εἰς τοσαῦτα δεινὰ, ἀλλὰ πρέπει ὀρθῶς (bien) νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν πράξεων.

Ἐπάρχουσι μάλιστα λεπτομέρειαι τὰς ὁποίας ἐσυλέξαμεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τῶν ἐπιζησάντων καὶ τὰ ὅποια δὲν παρίστανονται εἰς τὸ ἐπιδοθὲν εἰς τὰ προξενεῖα ἐγγράφον. Ὅσον πολλοὶ μάρτυρες ἀξιοὶ τῆς πληρεστέρως ἐμπιστοσύνης ἐμαρτύρησαν ἐπὶ παρουσίᾳ ἡμῶν, ὑπὸ τὴν σφραγίδα τοῦ ὄρκου, ἐνώπιον τοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος,

τὴν πρᾶξιν ταύτην, μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῶν σφαγῶν, ὅτι μέγα μέρος τῶν θυμάτων τῆς Δεῖρ-Ἐλ-Καμάρ ἐφρονεύθησαν ἐπὶ τῆς σταυρώσεως καὶ τῶν ἀγίων εὐδόνων ὑπὸ τῶν Δρούσων καὶ τῶν τούρκων στρατιωτῶν, οἵτινες τοῖς ἔλεγον μετὰ φρικτῶν βλασφημιῶν: « Κάλεσον λοιπὸν τὸρα τὸν Θεόν σου, ἵνα ἔλθῃ εἰς βοήθειάν σου. »

Εἶδομεν ὡσχύτως εἰς Βυρητὸν τὴν κυρίαν Βισάρ-Σουσᾶ καὶ ἴχοισαμεν παρ' αὐτῆς ταύτης, ὡς καὶ παρὰ πολλῶν ἄλλων, τὴν διήγησιν τοῦ θανάτου τοῦ φονευθέντος ὑπὸ τοῦς ὀφθαλμούς της εἰς Δεῖρ-Ἐλ-Καμάρ συζύγου της.

Ἡ Κ. Βισάρ-Σουσᾶ ὑπάρχει νέη τις γυνὴ εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἔτων, σπανίας ὠραιότητος· ἀνατρεφείσα δὲ παρὰ ταῖς ἡμετέρας Ἀδελφαῖς, ὁμιλεῖ θαυμασίως τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐπαινεῖ τὸν σεβαστὸν χαρακτῆρα της. Ὁ σύζυγός της, ἡλικίας τριάκοντα δύο ἔτων, ἦτο ὁ πλουσιώτερος κάτοικος τῆς Δεῖρ-Ἐλ-Καμάρ, καὶ σχετὶς σχεδὸν ἐνδόμυχος φίλιος ὑφίστατο μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ τούρκου διοικητοῦ τῆς πόλεως.

Ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς σφαγῆς, πολλαὶ εἰδήσεις ἐδόθησαν ἀπὸ Βυρητοῦ πρὸς τὸν Βισάρ-Σουσᾶ ὅπως τὸν ὑποχρεώσῃ νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν, μεχριστότου ἢ ἡτυγία ἀποκατασταύθῃ. Ἀλλ' οὗτος ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν ἔτρεχεν οὐδένα κίνδυνον, καὶ ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς Δεῖρ-Ἐλ-Καμάρ δὲν εἶχον εἰμὴ νὰ ἐπαινῶνται ὑπὸ τοῦ μουσελίμη.

Τὴν δὲ 20 Ἰουνίου, αὐτὸς ὑπῆρξεν εἰς ἓξ τῶν πρώτων εἰς τὸ νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὸ σεράϊον, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ καλοῦ φίλου του τοῦ διοικητοῦ. Ἐνὸσω δὲ ὑπῆρχον ἔτι χριστιανοὶ νὰ φονεύωσιν εἰς τὴν αὐλήν, ὁ Βισάρ-Σουσᾶ ἐράνη λησμονηθεὶς ὑπὸ τῶν δολοφόνων. Ἀλλὰ, τῆς σφαγῆς ἀποτελειωθείσης, ἦλθον καὶ τῷ εἶπον ὅτι ὁ διοικητὴς τὸν ἐξήτει κάτω κατέβη. Ὅτε δὲ ὁ δυστυχὴς οὗτος εὐρέθη ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐπισεσωρευμένων πτωχάτων καὶ τῶν δεινῶν τῶν ὁποίων αἰσπᾶσαι ἔσταζον αἷμα, ἐνόησεν ἐκεῖνο ὅπερ τὸν ἀνέμενε καὶ ἀνέκραξε πίπτων ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ διοικητοῦ: « Ὁ φεί-

λω καὶ ἐγὼ νὰ ὑποστῶ τὴν αὐτὴν τύχην; Ἐξαγοράσατέ με· ἐν δὲ νόματι τῆς ἡμετέρας φιλίας, ἐξαγοράσατέ με! » Ὁ διοικητὴς ἀπωθῶν αὐτὸν τῷ εἶπε: « Φύγ' ἐντεῦθεν » ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τοὺς Δρούσους: « Φονεύσατέ μοι τοῦτον τὸν γκιαούρη! »

Πρὸς τοὺς σφαγεῖς αὐτοὺς ἀπηυθύνθη τότε ὁ δυστυχὴς Βισάρα-Σουσᾶ. Τοῖς προσέφερεν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ζωῆς του πᾶν ὅ,τι εἶχε, 30,000 ὀκάδας βομβύκων ἐναποταμιευμένων εἰς τὰς ἀποθήκας του, 200: κιβώτια μεταξωτῶν ὑφασμάτων, τὰ κειμήλιά του (bijoux), τὰς ἐγγεῖους ἰδιοκτησίας του καὶ 25,000 φράγκων: εἰς χρηματικὸν περιεχόμενον εἰς τὸ κιβώτιόν του. Ἐφάνησαν δεχόμενοι τὴν ἀγοράν· τὰ δὲ ἐμπορεύματα ἐγένοντο δεκτὰ καὶ παρεδόθησαν, ὁ Βισάρα-Σουσᾶ ὑπέγραψε τακτικὸν συμβόλαιον παραχωρήσεως τῶν ἰδιοκτησιῶν του. Ὅτε δὲ ἐγένοντο ταῦτα πάντα, οἱ δῆμιοι ἐσχηματίσθησαν ὡς κύκλος πέριξ αὐτοῦ. Εἷς δὲ Δρούσος σείγῃς τῷ ἐπέφερε τὴν πρώτην πληγὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μετὰ τοῦ γιαταγανίου του. Ἐπειδὴ δὲ ἐπειρᾶτο νὰ ἀντισταθῇ, ἐπέπεσόν τινες κατ' αὐτοῦ, τὸν ἐδέσμευσαν, καὶ ἐκτείνοντες αὐτὸν ὀλόγυμνον κατὰ γῆς, διέσπειραν ἐπ' ὄλου τοῦ σώματός του πυρίτιδα εἰς τὴν ὁποίαν ἔβαλον τὸ πῦρ· ἔπειτα δὲ τὰ κατ' αὐτοῦ λυσσῶντα τέρατα ἐπειράθησαν νὰ τὸν ἐκδάρωσι ζῶντα. Ἀλλὰ, τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης οὔσης πολὺ μακρᾶς καὶ πολὺ δυσκόλου, τῷ ἔκοψαν διὰ σπαθισμῶν καὶ πελεκήσεων, τὸ πρῶτον τοὺς δύο βραχίονας, ἔπειτα τὰς κνήμας, καὶ τέλος τὴν κεφαλὴν.

Ἡ κυρία Βισάρα-Σουσᾶ ἦτο παροῦσα εἰς τὸ μαρτύριον τοῦτο τοῦ συζύγου της. Οἱ δολοφόνοι τῇ ἀφῆκαν τὴν ζωὴν, καὶ, μετὰ πολλὰς δυσκολίας, κατέλαβε τὴν Βυρητὸν, ἐνθα ἀφίχθη γυμνόπους, σχεδὸν ἀνευ ἐνδυμάτων, καὶ εἰς τὴν ἐλεεινοτέραν κατάστασιν.

Ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὸ φονεῦν εἰς τὸ σεράϊον αἱ συμμορφαὶ τοῦ Ἰσμαήλ-ἔλ-Ἀτράση καὶ τοῦ Κατάρ-Βέη ἦλθον νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Βεῖτ-ἔδ-Δέν, ἔπειτα εἰσῆλθον εἰς τὸ Δεῖρ-ἔλ-Καμάρ.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Λόφων, τὸ πλησίον αὐτῆς μονα-

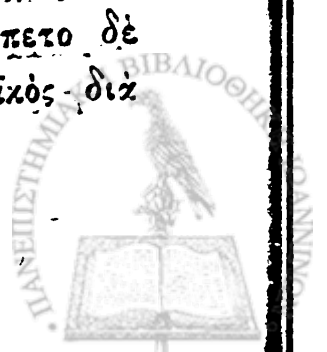
στήριον καὶ τὸ σχολεῖον ἦσαν εἰσέτι ὄρθια. Μουσουλμάνοι καὶ Δροῦσοι τὰ εἶχον ἐπιφυλάξει διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου των. Εἰσέδυσαν τέλος εἰς αὐτά. Εἴκοσιν Ἱερεῖς γονυπετεῖς, ἑσταυρωμέναις ταῖς χερσίν, ἔλαβον τὸν θάνατον εἰς τὸ ἄσυλον τῆς προσευχῆς προσφέροντες τὸ ὄνομα τοῦ σταυρωθέντος Θεοῦ, ἐπὶ οἱ Δροῦσοι ἐσήμαινον τοὺς κώδωνας καὶ ἐκραύγαζον: « Ἐλθετε, χριστιανοί, εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς λειτουργίας τῶν ἱερέων ὑμῶν. » Εἰδικὸν δὲ καὶ ἀπανθρωπότερον μαρτύριον ὑπῆρξεν ἡ μερίς τοῦ ἡγουμένου. Γυμνώθεντα ὑπὸ τῶν δημίων, τὸν περιεσεύθησαν ὅπως τῷ ἀνανεώσωσιν, ἔλεγον, τὴν κουράν του· ἔπειτα δὲ μεθ' ἑνὸς Χανζαρίου διέγραψαν ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ τῶν νώτων του τὰς Ἱερατικὰς του στολάς· τῷ ἔκοψαν τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν καὶ τοὺς τῷ ἔβαλον εἰς τὸ στόμα λέγοντες διὰ φρικτῆς παρωδίας λόγους τῆς τῆς θείας λειτουργίας καθιερώσεως. « Δάδε καὶ φάγε, τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα τοῦ Θεοῦ σου. » Μεθ' ὅλας ταύτας τὰς ἀκατονομάστους βασάνους μόνον οἱ δολοφόνοι του τῷ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ σχολεῖον, τοῦτο εἶχεν ὑψώσει ὅπως προσταυθῆ τὴν τρίχροον σημαίαν, ὡς καὶ ἡ τῶν Ἰησοῦιτῶν οἰκία ἐν Ζάχλη. Ἐκεῖ προσέτι ἡ σημαία ἐρρίφθη κατὰ γῆς, ἐσύρθη ἐν πομπῇ εἰς τὴν καλύπτουσαν τὸ ἔδαφος αἱματόφυρτον ἰλὺν, ἐμολύνθη δι' ἀκαθαρσιῶν καὶ τέλος ἐκάη.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων τῆς φοβεραῆς ταύτης ἡμέρας ὑπῆρξεν ἐκ 2200.

Τὴν ἐβδόμην ἐσπερινὴν ὕραν ἐφάνη ἐρχόμενος ὁ Χουρσίτ-πασσᾶς αὐτοπροσώπως, ὅστις κατὰ πρώτην φοράν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ εἰς Βααβδᾶ στρατόπεδόν του. Ἡ πρώτη του δὲ φροντίς ὑπῆρξε τὸ νὰ διατάξῃ νὰ παραβιάσῃ τὰς θύρας μιᾶς οἰκίας μενούσης ὀρθῆς, ἐνθα εἶχον καταφύγει τριακόσιοι χριστιανοί· εἶχον λησμονηθῆ ἐν τῇ σφαγῇ τῆς προτεραίας. Πάντες διήλθον ἐν στόματι μαχαίρας ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Χουρσίτη.

Τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς εἶχεν ἀποπερατωθῆ. Ἐπελείπετο δὲ ὅπως δοθῆ εἰς τὰ συμβάντα ταῦτα χρωματισμὸς τις εὐνοϊκὸς διὰ

τὴν τουρκικὴν ἀρχὴν, ἵνα δύναιται ν' ἀποδείξῃ πρὸς τοὺς προξένους τὴν καλὴν θέλησιν, τὸν ζῆλον τοῦ πασσᾶ, νὰ τοῖς ἐνδείξῃ ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο μ' ὄλην τὴν ἀντίστασιν τῶν πρακτόρων τῆς ἐξουσίας. Τότε, μετὰ τὴν τραγωδίαν, ἤρχιτε μισητὴ καὶ ἀγανακτικτὴ κωμωδία.

Ὁ Χουρσίτ-πασσᾶς διέταξε νὰ ρίψωσι δύο τηλεβολιτμοὺς ἵνα ἀναγγείλῃ τὴν εἰρήνην, καὶ νὰ περιέλθῃ εἰς σαλπικτῆς εἰς τὰς ἀγυιάς τῆς Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ, ἐνθα δὲν ἔμενε πλέον οὐδὲ εἰς μόνος χριστιανὸς ζῶν· ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀνήγγελλεν ἐν ὀνόματι τοῦ πασσᾶ τὴν δηλωτικὴν διαταγὴν πρὸς τοὺς Δροῦτους τοῦ νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἀμέσως τὴν πόλιν, ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν ὅτι θὰ διαταχθῶσι νὰ βαδίσωσι κατ' αὐτῶν τὰ στρατεύματα ἐὰν δὲν ὑπήκουον. Ἐπειτα διέταξεν αὐτὸς οὗτος καὶ ἐπυρπόλησαν τὴν οἰκίαν τοῦ μουσελίμη, ὅπως δύναιται τις νὰ εἶπῃ ὅτι οἱ Δροῦσοι τὴν εἶχον καταστρέψει μετ' ἐκείνης τῶν Χριστιανῶν.

Ὅπως ἀποπερατώσῃ τὴν ἐπίδειξιν ταύτην, ὁ μουσελίμης καὶ ὁ υἱὸς του ἐξεδύθησαν ὅλα τὰ ἐνδύματά των, φυλάζαντες μόνον ἐν ἐσχισμένον ὑποκάμμυσον, καὶ μετέβησαν ἐν ταύτῃ τῇ ἐνδυμασίᾳ εἰς Βυρητὸν, ἐνθα ἤρχισαν νὰ διατρέχωσι τὰς ἀγυιάς λέγοντες ὅτι οἱ Δροῦσοι τοὺς εἶχον προσβάλει καὶ ἀπογυμνώσει ἀπὸ πάντων, διότι ὑπερσπίζοντο τοὺς χριστιανούς.

Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν καιρὸν ὁ Χουρσίτης ἐπέστρεφεν εἰρηνικῶς εἰς Βααβδᾶ.

Εὐτυχῶς ἡ ἀπάτη ἦτο πολλὰ παχυλὴ καὶ οὐδεὶς ἀφῆκεν ἑαυτὸν νὰ κυριευθῇ ὑπ' αὐτῆς.

IB'.

Μεταφερθεῖσα πρὸς τὴν Ζάχλην καὶ τὴν Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ, ἡ μα-
νία τοῦ πολέμου εἶχεν ἀπομακρυνθῆ τῆς Βυρητοῦ.

Αἱ ἀνησυχίαι εἶχον ὑπάρξει μεγάλαι εἰς τὴν πόλιν ταύτην, μά-
λιστα μετὰ τὸ προξενικὸν διάβημα τῆς 31 Μαΐου. Ἐφοβοῦντο καθ'
ἐκάστην στιγμήν μὴ λάβῃ ἡ φαντασία τὰς συμμορίας διὰ τῶν ὁ-
ποίων τὸ ὄρος εἶχε κατερημωθῆ, ἵνα καταβῶσιν εἰς τὴν πόλιν ἔνθα
δὲν εἶχον οὐδὲν ἀμυντικὸν μέσον διωργανισμένον. Πρὸς τούτοις,
ἂν οἱ μουσουλμάνοι τῶν ὑψηλῶν τάξεων ἐδείκνυον εἰρηνικὰς προ-
θέσεις, ἂν ἐφαίνοντό τινες αὐτῶν, ὡς ὁ Ὀμάρ Βεγζιὺν, ὁ πλουσιώ-
τερος τῶν ἐμπόρων τῆς Βυρητοῦ τῶν πρεσβευόντων τὴν θρησκείαν
τοῦ Μωάμεθ, ἀνοίγοντες τὰς οἰκίας των πρὸς τοὺς πρόσφυγας χρι-
στιανοὺς καὶ διανέμοντας αὐτοῖς ἄρτον καὶ χρήματα, ὁ λαὸς ὅμως
ἦτο ἔτοιμος νὰ συνενωθῆ μετὰ τῶν Δρούσων διὰ σφαγὴν τῶν γκια-
ούρων. Ἐν ἀπουσίᾳ εὐρωπαϊκῶν πολεμικῶν πλοίων ἐπὶ τοῦ ὄρου,
οἱ πρόξενοι εἶχον εὐρεθῆ εἰς λίαν δυσχερῆ κατάστασιν ὅπως εὐρωσι
τὰ μέσα ἵνα ἐγγυηθῶσι τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς ἐ-
θνικότητάς των.

Τὴν δὲ 3 Ἰουνίου εἶχον ἰδεῖ ἐμφανιζόμενον ἐπὶ τοῦ ὄρου πρῶ-
τον εὐρωπαϊκὸν πλοῖον ὑψηλῆς πλευρᾶς· ἦτο δὲ τούτο ἡ ῥωσικὴ
φρεγάτα Ἡλία Μουρομέττ ἣτις εὐρίσκετο εἰς τὴν παραλίαν τῆς
Κρήτης καὶ τῆς ὀπρίας ὁ διοικητὴς εἶχεν ἀναλάβει ἐπὶ ἰδίᾳ εὐθύνην,
εἰς τὴν πρώτην εἶδησιν τῆς ἀρχῆς τῶν σφαγῶν, ἵνα συντρέξῃ χωρὶς
νὰ περιμείνῃ διαταγὰς εἰς Βυρητόν. Τὴν δὲ 13, ὁ Κ. δὲ λὰ Ῥον-
σιέρ ὁ Νουρῆ ἀρχιδιοικητὴς τοῦ ἡμετέρου ναυτικοῦ σταθμοῦ ἐν τῇ
Ἀνατολῇ, τὸν ὁποῖον ὁ Σκοπὸς (Sentinelle) εἶχεν ὑπάγει νὰ προ-

ειδοποίησιν εἰς Πειραιᾶ περὶ τῶν ἐν Συρίᾳ συμβαινόντων, ἀφίχθη ἐπὶ τῆς φρεγάτας ἡ Ζηνοβία ἣτις ἔφερε τὴν σημαίαν της, συμπαραπεμπόμενος προσέτι ὑπὸ τοῦ Σκοποῦ καὶ τῆς ἀγγελιοφόρου λέμβου ὁ Πρόσκοπος (Eclairant). Τέλος, ἐν πλοῖον τῆς ἀγγλικῆς γραμμῆς, ὁ Ἐξμούθ, μὴ κορβέττα τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ὁ Γκαννεϊ (Gannev), καὶ ἐν ἑλληνικὸν πολεμικὸν ἀτμόπλοιον, ἡ Ἀφρόεσσα, ἦλθον καὶ συνηνώθησαν εἰς τὸ ἀβροιστήριον.

Τὴν δὲ 10 ἐν πλοῖον τῆς τουρκικῆς γραμμῆς ἠγκυροβόλησεν ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ὄρμου, φέρον στρατεύματα καὶ, ὅπερ ἦτο ἡ μεγαλύτερα ἐγγύησις τῆς τάξεως, τὸν ἀρχαῖον οὐγγρον στρατηγὸν Κμέτην, γενόμενον μουσουλμάνην ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰσμαήλ-πασσᾶ, ἓνα τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Κάρς, ἀνθρωπὸν δραστήριον καὶ κάλλιστα διατεθειμένον (intentionné).

Ἡ ἡσυχία τῆς πόλεως ἐφάνετο λοιπὸν ἐξησφαλιτμένη. Ἐν τούτῳ, τὴν 20 Ἰουνίου φοβερά στάσις ἐξερράγη εἰς τὰς ἀγυῖας αὐτὰς τῆς Βυρητοῦ, καὶ, ἀνευ τῆς παρουσίας τῶν ἀντικρῶ τῆς πόλεως σταθμευόντων πλοίων, ἤθελεν ἀποπερατωθῆ διὰ γενικῆς σφαγῆς τῶν χριστιανῶν.

Περὶ τὸν ὄρθρον, κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμήν καθ' ἣν οἱ Δροῦσοι ἤρχιζον τὴν διαρπαγὴν τῆς Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ, εὐρέθη εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Βυρητοῦ τὸ πτώμα μουσουλμάνου τινὸς δολοφονηθέντος. Ἦτο δὲ οὗτος νεανίας τις κρεωπώλης, καὶ ὑπάρχει γνωστὸν ὅτι οἱ Τοῦρκοι, μὴ θέλοντες νὰ τρώγῃσι τὸ κρέας ζώου ὑπὸ χριστιανοῦ ἐσφαγμένου, μόνον μουσουλμάνους δέχονται εἰς τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα. Ὅθεν (λεπτομέρεια τὴν ὁποίαν ἔχομεν παρὰ τοῦ Κ. Σουκέτ, ὑγειονομικοῦ Ἰατροῦ γάλλου, ὅστις ἠδυνήθη νὰ ἐξετάσῃ τὸ πτώμα), τὸ ἄτομον τοῦτο ἔφερεν εἰς τὸν λαιμὸν εὐρείαν πληγὴν, ἀναμφισβόλωσ γεγεννημένην μεθ' ἑνὸς τῶν μεγάλων ἐκείνων μαχαιρίων, τὰ ὁποῖα οἱ κρεωπῶλαι νεανῖαι μεταχειρίζονται ἵνα σφάζωσι τὰ πρόβατα. Ὑπάρχει λοιπὸν βέβαιον ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶχε φονευθῆ, κατόπιν ἔριδος, ὑπὸ τινος τῶν συντρόφων του, μουσουλμάνων ὡς αὐτός.

Ἀλλὰ δὲν ὑπελογίζοντο τοῦτο οἱ Τούρκοι, οἵτινες ἀπεφάσισαν ὅτι ὁ πιστὸς οὗτος ὁπαδὸς τοῦ Ἰσλάμη εἶχε φονευθῆ ὑπὸ τινος κυνὸς χριστιανοῦ. Μόλις ἡ εἰδησις διαδίδεται καὶ ἀνήκουστος ἀναβρασμὸς ἀναπτύσσεται εἰς τὰς μουσουλμανικὰς συνοικίας. Ματαίως ὁ Ὁμάρ Βεγιοῦν καὶ τινὲς ἄλλοι φρόνιμοι ἄνθρωποι προσπαθοῦσι νὰ καθησυχάσωσι τοὺς ὁμοθρήσκους των· ὅλοι οἱ ἀγῶνές των ἀπόλλυνται. Τὰ ἐργαστήρια κλείονται, χριστιανοὶ, καὶ εὐρωπαῖοι ἀκόμη ἀπειλοῦνται καὶ ξυλοκοποῦνται. Συμμορίαὶ ἐνόπλων μουσουλμάνων διατρέχουσι τὰς ἀγυῖας κραυγάζουσαι, ὅτι πρέπει νὰ δοθῆ ἓν τέλος περὶ τούτου μετὰ τῶν γκιούρων.

Ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Γαλλίας, ὁ Κ. κόμης Βαντιβόγλιος, μεταβαίνει εἰς τὸ σεράϊον ὅπως ζητήσῃ ἐξηγήσεις περὶ πάντων τῶν συμβαινόντων παρὰ τοῦ κιχαγιᾶ τοῦ πασσᾶ, Ἀχμέτ ἐφένδη, ἐνὸς τῶν πλέον θρησκομανῶν παρακινήτων τῶν σφαγῶν, μένοντος ὅπως διοικῆ τὴν πόλιν ἀφ' οὗ ὁ Χουρσίτης εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς Βααβδᾶ. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ πρόξενος καταβαίνει αὐθις εἰς τὴν αὐλὴν, μετὰ μίαν ἱκανῶς μακρὰν μετὰ τοῦ κιχαγιᾶ συνδιάλεξιν, μουσουλμάνος τις, ὅστις ἔλεγεν ἑαυτὸν συγγενῆ τοῦ δολοφονηθέντος ἀνθρώπου, ἀνακράζει· «Ἴδου ὁ ἄθλιος ὅστις ἔχει τὸν φονέα κεκρυμμένον ἐν τῇ οἰκίᾳ του· θέλω τὸν φονεύσει.» Καὶ ἐφορμᾶ μετὰ τῆς σπάθης ὑψωμένης κατὰ τοῦ Κ. Βαντιβόγλιου. Ὁ Ὁμάρ Βεγιοῦν, ἄλλοι τινὲς μουσουλμάνοι, καὶ ὁ συνοδῶν τὸν πρόξενον διερμηνεὺς, Κ. Χάδρας, ἐπιπίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ τὸν ἀναχαιτίζουσιν. Ὁ πρόξενος δὲν ὠχρεᾶ, ἀλλὰ, ὀλίγον εἰς τὸ ρεῦμα (peu au courant de) τῶν ἡθῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι τῶν Τούρκων, ἀντὶ νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν κράτησιν καὶ τὴν ἄμεσον δίκην τοῦ ἐνόχου ὡς καὶ μίαν λαμπρὰν ἱκανοποίησιν ἀπὸ μέρους τοῦ κιχαγιᾶ, νομίζει ὅτι πράττει ἔργον ἐγκαίρου μεγαλοψυχίας λέγων πρὸς τοὺς παρευρισκομένους· «Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀνόητος, ἀπολύσατέ τόν.» Λόγοι οἵτινες ἐξελήφθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς πράξις ἀδυναμίας καὶ φόβου, διότι οὐδέποτε κερδίζει τις θέλων νὰ κάμῃ ἐλευθεριότητα μετὰ ἀνθρώπων μὴ ἐννοούν-

των εἰμὴ ἐν πράγματι, τὴν χρῆσιν τῆς ὑλικῆς καὶ κτηνώδους ἰσχύος.

Ὅπως δὲ καταπραΰνη ὁ ἐνθουσιασμός τῶν πνευμάτων, ἀπηρτίτο ἐν ἱλαστήριον θῦμα εἰς τὴν μουσουλμανικὴν θρησκομανίαν. Περὶ τὴν τρίτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, συλλαμβάνουσιν ἔξω τῶν πυλῶν ἕνα δυστυχῆ χριστιανὸν μαρωνίτην, ὅστις κατέβαινε ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὡμολόγησεν, ἵνα καταφύγῃ εἰς τὴν πόλιν. Ἄτομά τινος κραυγάζουσιν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἔνοχος, καὶ τὸν σύρουσι ξυλοφορτόνοντες αὐτὸν μέχρι τοῦ σεραίου ἔνθα ὁ κιχαγιᾶς συγκροτεῖ ἀμέσως δικαστήριον.

Ὁ δυστυχῆς οὗτος εἶχε μίαν οἰνοειδῆ κηλῖδα ἐπὶ τῆς μιᾶς παρειᾶς, καὶ ἐφόρει κίτρινον μανδήλιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Δι' ἐνὸς μετζιδιέ χρυσοῦ (ὀλίγον πλέον τῶν 20 φρ.) δοθέντος ἐκάστῳ αὐτῶν, εὐρίσκουσι μίαν γυναῖκα καὶ ἕνδεκα εἰς παιδίον, οἵτινες ὁμολογοῦσιν ὅτι εὐρέθησαν τὴν πρώτην κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ φόνου, καὶ εἶδον τὸν δολοφόνον, ὅστις εἶχεν οἰνοειδῆ κηλῖδα ἐπὶ τῆς παρειᾶς καὶ κίτρινον μανδήλιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ὁ χριστιανὸς ματαίως ἀντιτάττει ῥητὴν ἄρνησιν, ἐπὶ τῇ καταθέσει τῶν δύο τούτων μαρτύρων τοὺς ὁποίους δὲν παραδέχεται ὁ μουσουλμανικὸς νόμος, καταδικάζεται εἰς θάνατον. Ὁ μουφτῆς ἀρνεῖται τὸ νὰ ὑπογράψῃ τὴν καταδικήν (πράξις διὰ τὴν ὑπόειν ὁ πασῶς τὸν ἔπαυσε τῶν λειτουργιῶν του)· προχωροῦσι μ' ὅλην τὴν ἄρνησιν ταύτην.

Μετά τινος δὲ ὥρας, ἡ ἐκτέλεσις εἶχε λάβει χώραν ἐπὶ τῆς πρωτίστης πλατείας τῆς Βυρητοῦ, ἔνθα τὸ πτώμα τοῦ διὰ τοσοῦτον μισητοῦ τρόπου θανατωθέντος ἀθώου εἶχε παραδοθῆ εἰς ὅλας τὰς ὕβρεις τοῦ μουσουλμανικοῦ ὄχλου, καὶ ἔμενε ἐκτεθειμένον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

II.

Ὡς κε ὑπάρξει. ἄλλω, τε ἡ πλειστάκις σκεπτή, τῶν στρατῶν ἐν τῇ
ἀφρικανῇ γῆσι.

Διὰ τὸ πολλὰ φρονεῖν, οἱ στρατεῖς εἶχον ἀποκρίμει, διχόνοια δὲ
εἶχον ἀναστῆ μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ ἐνεργητικὴ δὲ θέσις τοῦ γαλλικοῦ
ναυαρχοῦ καὶ τοῦ ἀξίου δυναστῆ τοῦ τῶν Κ. δὲ λὰ Ρουσιέρ, ἔρχι-
ζε γὰρ τοὺς καταπιέζοντες (leur imposer). Πλοῖα ἐφέροντο εἰς τὸν ἐ-
λάχιον θόρον ἐφ' ὅσον τῶν ἀπειλομένων σημείων τῆς παραλίας.
Ὁμιλοῦν σπονδαίως καὶ ἀποφιθέσθαι, καὶ τὸ παράδειγμα τῆς εὐ-
τολμίας μεθ' ἧς ὁ Κ. Κρίντ, διοικητὴς τοῦ Σισοῦ, εἶχεν ἀποφί-
θεσαι ἐπὶ τῆς ξηρῆς ἀνθρώπων καὶ τυλεθῶλον ὄψεως ὡς τῆν Σαῖδαν,
εἶτα νέα τις στρατὸν παρεσκευάζετο, εἰδείντων ἀποσίντων, ὅτι αἱ τοι-
ούτου αἰδοὺς ἀγγεῖλαι ἤθειον πραγματοποιηθῆ.

Ὅλα δὲ ταῦτα δὲν ἔστιν ὄψινος γὰρ ἐνθαρρύνουσι τὴν ζέσιν τῶν
ἀπαισίων τῆς θρησκευτικῆς. Ἄν οἱ λαοὶ τῆς Συρίας εἰσὶ θρησκῆς, ἡ
ἀνδρία τῶν ὑπάρχει πολλὰ ὀλίγοι ἀπεπληροῦνται, καὶ ἡ ἰδέα μιᾶς
στρατεύσεως μετὰ τῶν Γάλλων δεῖ ἔρεσκεν ὅστε εἰς τὸν Δούσαν
ὅστε εἰς τὸν μυσσοῦλμανον.

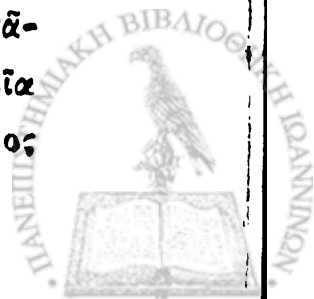
Στηγρότως, αἱ ἀπέλει διὰ τῆς τιμῆς τῶν ὁποίων εἶχον ἀπο-
ραστῆ, ἡ ἀλυσὶς τῆς Ζήλιος, ἐκπῆσον γὰρ κρίνωσιν οἱ ἐχθροὶ τοῦ
στρατοῦ πόσον δεκτικὸν ἤθειον εἶσθαι τοῦτο (leuren en couterait)
εἰς αὐτοὺς εἶν ἤθειον γὰρ συμπληρώσει τὸν μελετηθέντα ἀφαι-
σμένον, ἐν περιπτώσει καὶ ἦν οἱ χριστιανοὶ ἤθειον ἀπορραστῆ ἐπὶ
τέλους γὰρ ὑπερασπίσασθαι ἐκιντοῦς πανταχοῦ, ἵνα γὰρ ἀφίσωσιν ἐ-
κιντοῦς γὰρ στρατεύσιν ὡς ἀρτία.

Ὁ Χριστιανισμὸς, ἐν τῇ σκεπτικῇ ὄψει εἶχε σπλάγγον, ἐκποθε-

τει καλῶς τὴν εἰσβολὴν τοῦ Κεσραουάν καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐν τούτῳ τῷ τμήματι περιεχομένων καταστημάτων, μετὰ τὴν κατερείπωσιν τῆς Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ, ὡς τὴν ὑπερτάτην κορωνίδα τῆς κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ δὲν ἦτο εὐκόλον πρᾶγμα ἡ εἰσβολὴ αὕτη, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας κατήντησε μάλιστα ἀδύνατος. Τὸ κατεπεῖγον τοῦ κινδύνου ὑπῆρξεν ἰσχυρότερον παρὰ τοῖς Μαρωνίταις ἢ αἱ τοσοῦτον ἐπιτηδεῖως ἀπὸ δύο ἐτῶν διεγερθεῖσαι παρ' αὐτοῖς ἐμφύλιοι ἔριδες. Συνῆλθον, κατήντησαν εἰς ὁμοφροσύνην. Ὁ δὲ Ἰωσήφ Χαράμ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, καὶ διὰ τῶν ἐπιτηδεῶν διατόξεών του, διὰ τῆς εὐτόλμου καὶ φρονίμου συνάμα διαγωγῆς του, ἔκαμε νὰ ἀπολέσωσιν οἱ μουσουλμάνοι καὶ οἱ Δροῦσοι τὴν ἐλπίδα μιᾶς προφάσεως ὅπως προσβάλωσι τὸ Κεσραουάν, καὶ τὴν πεποιθήσιν ἐπιτυχίας ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ προσβολὴ αὕτη ἤθελε λάβει χώραν.

Ἡ συνδρομὴ τῶν περιπτώσεων τὰς ὁποίας ἀρτίως ἀπηριθμήσαμεν ἐπροφύλαξε τὸ ἀρκτικὸν τοῦ Λιβάνου ἀπὸ τῶν δεινῶν τὰ ὁποῖα εἴχον κατερημῶσει τὸ μεσημερινὸν αὐτοῦ μέρος, καὶ ἔσωσε τοὺς ἐπιζήσαντας ἐκ τῶν προλαβουσῶν σφαγῶν, τοὺς καταφυγόντας εἰς τὰ παρακτίους πόλεις, ἢ ὀπισθεν τῶν φυσικῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Κεσραουάν. Ἀπὸ τῆς 20 Ἰουνίου αἱ σφαγαὶ ἔπαυσαν εἰς τὸν τόπον τῶν Μαρωνιτῶν ἵνα μεταφερθῶσιν εἰς τὰ μεσόγεια, ἐκεῖ ὅπου οἱ χριστιανοὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἀντιτάξωσιν ἀντίστασιν, καὶ ὅπου ὁ βραχίων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων δὲν ἔκαμνεν ἐπαισθητὴν τὴν ἰσχύν των. Ἀπὸ ταύτης τῆς στιγμῆς μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων, ὑπῆρξαν πολλοὶ ἔτι ἐν τῷ Λιβάνῳ ἀτομικοὶ φόνοι ἱκανῶς πολλαπλασιαζόμενοι, σκηναὶ διαρπαγῆς καὶ ἐρημώσεως. Ἀλλ' ἡ σειρά τῶν μεγάλων σφαγῶν εἶχεν ἀποπερατωθῆ. Ἰὰν ἠθέλομεν νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἐκθεσιν τῶν πράξεων τῶν ὁποίων ὁ Λίβανος ὑπῆρξε μάρτυς μετὰ τὴν στάσιν τῆς Βυρητουῦ, ἔπρεπε νὰ ἀφιερῶσωμεν μέγαν ἀριθμὸν σελίδων εἰς τοπικὰ ἐγκλήματα τὰ ὁποῖα ἀποβάλλουσι πᾶσαν ἐπιστημότητα πλησίον τῶν ὑπερμεγέθων ἐγκλημάτων τὰ ὁποῖα ἐξιστορήσαμεν, καὶ πλησίον τοῦ ἔτι μεγαλητέρου ἐγκλήματος

της Δαμασκού, τοῦ ὁποῦ τὴν ἐξισόρητιν ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ κάμωμεν. Ὅταν ἡμεῖς ἀπέθανον ἐκείνην νύκτα τὸ 1905 ἐπὶ τῆς ἁγίας Ἐλισαβέθ. Σταματῶμεν λοιπὸν ἐπὶ ταύτης τῆς χρονολογίας, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ εἴπωμεν εἰς τὸν ἐπίλογον ἡμῶν λόγους τινας περὶ τῶν ἀναφύεντων ἐπεισοδίων ἀπὸ τῆς 20 Ἰουνίου εἰς τὸ παρισθενὺν ὑπὸ χειρὶ μάρτυρων χριστιανικοῦ αἵματος ὄρος.

... και ο ...

ΙΑ'

Εν θέλομεν έντοςούτω νά άποπερατώσωμεν τό μέρος της διηγή-
σεως ήμωv της άναφερομένης εις τά συμβάντα των όποίων ο Αλβα-
νος υπήρξε τό θέατρον, χωρίς νά κάμωμεν είδος' άνακεφαλαιώσεως
του άριθμου των θυμάτων και των υλικών συμφορών.

Τό ειχομεν ήδη είπει εις τάν πρόλογον ήμωv, ούχι μυθιστορίαν,
ιστορίαν γράφομεν. 'Αλλ' ή ιστορία αύτη είναι τοσοϋτον άπιθανος
διά τό είναι πολϋ μισητήν, ώστε ύπάρχει επάναγκες ίνα θέσωμεν
άριθμους υπό τους όφθαλμούς του άναγνώστου, όπως τψ άποδειξώμεν
ότι οϋδέν έμεγαλοποιήσαμεν.

Οί άριθμοί των νεκρών από 30 Μαΐου μέχρι 20 Ιουνίου εις την
έκτασιν του Λιβάνου και της Κοιλής Συρίας, είναι :

- Εις τά τμήματα του Μέντου, του Γούβου και εις τά άμεσα
περίχωρα της Βυρητου 400
- Εις Σαϊδαν, Δζετζέν και εις τόν περίεξ τόπον. 1 800
- Εις τά τμήματα της Χασπέας και της 'Ρασσεΐας 2, 500
- Εις Ζάχλην 250
- Εις Δείρ-έλ-Καυάρ 2, 200
- Εις Βείτ-εδ-Δέν 424
- Εις την Βελάδ-Βααλβέκην. 500

Τό όλον, 7774 άνθρωποι πάσης ηλικίας και παντός φύλου σφα-
γέντες εις τό διάστημα 22 ήμερών!

- Όσον δ' άφορά τας έρημώσεις, είδού τή περὶληψίς των:
- 360 χωρίς καταστραφέντα
- 560 εκκλησίαι άνατραπείσαι
- 42 μοναστήρια πυρποληθέντα
- 28 σχολεία καταστραφέντα, τά όποια ήρίθμουν 1830 μαθητάς!

Πρέπει να προστεθῇ εἰς τὰ ερείπια ταῦτα καὶ ἡ ὀλικὴ ζημία τῶν συγκαμιδῶν, τῶν προϊόντων εἰς ὅλην τὴν χώραν εἰς ἣν ἐξετάθησαν αἱ σφαγαὶ καὶ αἱ ἐρημώσεις. Ὑπολογίζουσα κατὰ τὸ γινόμενον τῶν συγκαμιδῶν κατὰ τὰ συνήθη ἔτη, προσθέτουσα εἰς τοῦτο καὶ τὴν ἀξίαν τῶν καταστραφειῶν οἰκιῶν, τῶν διαρπαγέντων ἐπίπλων, τῶν ἀρπαγέντων κτηνῶν, τῶν ἀφανισθέντων ἐμπορευμάτων, προξενικῆς ἐκθεσις, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ Μηνύτορι τῆς 48 Σεπτεμβρίου 1860, ἐκτιμᾷ τοιοῦτοτρόπως τὰς ὕσας ὑπέστησαν οἱ χριστιανοὶ ζημίας :

Εἰς τὸ Μέτρον, τὸ Γουῤῥον καὶ τοὺς πέρας τῆς Σαΐδας καὶ τοῦ Δεζζέν τόπους	30 000 000 φρ.
Εἰς Δεϊρ-ἔλ-Καμάρ :	25 000 000
Εἰς Ζάχλην	25 000 000
Εἰς Χασπεϊάν καὶ Ῥασσεϊάν	6 000 000
Εἰς τὴν Βελάδ-Βααλθέκην : : : :	5 000 000

Τὸ ὅλον : : : : 94 000 000 φρ.

Προσέτι, ἡ προξενηθεῖσα εἰς τοὺς ἐμπόρους τῶν παρακτίων πόλεων ἕνεκα τῆς ἀπολύτου διακοπῆς πάσης ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως ἐπὶ δύο μῆνας, ἐκτιμᾶται εἰς 4,000 000 φράγκων.

95 ἑκατομμυρίων λοιπὸν δαπάνην ἀπήτησεν εἰς τοὺς χριστιανούς τῆς παρακτίου Συρίας, τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς Κοΐλας Συρίας, ἡ ἐκπλήρωσις τῆς μετὰ τὸν μουσουλμάνων καὶ Δρούσων κατὰ νοῦν συλλεφθείστη (consci) καταχθονίου συνομοσίας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν δύο πασάδων τῆς Δαμασκού καὶ τῆς Βυρσοῦ.

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἔχουσι τοιαύτην εὐφράδειαν ὥστε οὐδὲν θὰ ᾔη δυνατό τις εἰς αὐτοὺς νὰ προσθέσῃ.

Καὶ ἐν τούτῳ αἱ σφαγαὶ τοῦ Λιβάνου δὲν προσεγγίζουσι τὴν δεινότητα τῶν σκηνῶν τῆς Δαμασκού αἵτινες ὑπολείπονται ἡμῖν ἵνα διηγηθῶμεν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η

ΔΑΜΑΣΚΟΣ.

Α'

Τὸ ὀριστικὸν σύνθημα τῆς σφαγῆς τῶν χριστιανῶν εἶχε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς Δαμασκοῦ, ὡς διηγήθημεν τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου ἡμῶν μέρους.

Ἐν τούτοις ἡ ἐρήμωσις εἶχε περιέλθει καθ' ὅλον τὸν Λιβάνον, κατὰ τοὺς δύο μῆνας Μαΐον καὶ Ἰούνιον, χωρὶς νὰ λάβωσιν εἰς ταύτην τὴν πόλιν ἄλλο τι εἰμὴ φόβους. Καὶ τοὺς φόβους αὐτοὺς μάλιστα οἱ δὲν τοὺς συνεμέριζοντο, καὶ τινες κάτοικοι τῆς πόλεως ἐπιτιθεύοντο (affectaient) ἀπόλυτον πεποίθησιν εἰς τὴν ἐκβασιν τῶν συμβάντων.

Πρέπει νὰ εἴπωμεν, τῷ ὄντι, οὐδὲν ἐφαίμετο αἰτιολογοῦν τὴν σφαγὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Οἱ μουσουλμάνοι τῆς Δαμασκοῦ ἦσαν καλῶς ἐγνωσμένοι διὰ τὴν θρησκομανίαν καὶ τὴν θηριωδίαν των, ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῇ χριστιανοὶ ἦσαν τοσοῦτον εἰρηνικοὶ καὶ τοσοῦτον εὐκλείθεις, ὥστε ἡ πρόφασις ἐφαίμετο ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐλλείπη ὅπως τοὺς θυσιάσωσι.

Βεβαίως, λέγει ὁ Κ. Βαπτιστίνος Πουζουλάτος, πρὸς ὃν ὀφείλομεν τὰς πληρεστέρας καὶ ἀκριβεστέρας πληροφορίας περὶ τῶν συμβάντων τῆς Δαμασκοῦ, αἱ σφαγαὶ τοῦ Λιβάνου εἰσι φρικώδεις, καὶ ὑπερκαθίστησιν αὐτὰς ἔτι φρικωδεστέρας, εἶναι ἡ προφανῆς γενομένη ὀθωμανικὴ προδοσία. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὑπῆρχον ἐν τῷ Λιβάνῳ δύο ἔθνη ἐχθρὰ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, δύο ἔθνη τὰ ὅποια εἶχον χρηματίσει πολλάκις ἐμπόλεμα, καὶ ἐν τῷ κόλπῳ τῶν ὁποίων ἀνέβραζον τὰ μίσση καὶ αἱ ἐκδικήσεις. Ἀλλ' ὅπερ εἶναι] ἀνήκουστον, μονα-

δικόν, ἴσως ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εἰσὶν αἱ σφαγαὶ τῆς Δαμασκού. Γνωρίζω τὴν πόλιν ταύτην καὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν διαφόρους λαούς: καὶ λοιπὸν! δηλοποιῶ ὑμῖν ὅτι οὐδὲν ἤθελε δυνηθῆναι νὰ φαντασθῆ τις ἐν τῷ κόσμῳ εἰρηνικώτερον, ἡπιώτερον, ταπεινότερον, εὐπειθέστερον τῶν 25000 ἢ 30000 χριστιανῶν τῆς Δαμασκού τοποθετημένων ἐνώπιον 440,000 μουσουλμάνων. Οἱ χριστιανοὶ τῆς πόλεως ταύτης δὲν ἔχουσιν οὐδὲν εἶδος ὄπλων εἰς τὰς οἰκίας των, δὲν ἔσχον ποτὲ, καὶ τούτου ἕνεκα οἱ ἀγριάνθρωποι (cannibales) καὶ οἱ λησταὶ ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν. Ἐνταῦθα ἡ συνομωσία καὶ οἱ ἀκουλουθήσαντες αὐτὴν φόνοι εἰσὶν ἄνευ δικαιολογήματος ὡς καὶ ἄνευ προγεγονότος. Εἶναι φρικτὴ προδοσία καὶ αἰσχρότης.

Ἄν ἦτο ἐκεῖ μόνον ἡ δίψα τοῦ αἵματος τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ δίψα τῶν πλούτων των. Διανοήθητε ὅτι ὑπάρχει ἀπαγορευμένον εἰς τοὺς χριστιανούς τῆς Δαμασκού τὸ νὰ ὦσιν ἰδιοκτῆται γαιῶν· ἀπαγόρευσις, ἄλλως τε, ἥτις ἐκτείνεται ἐφ' ὄλων σχεδὸν τῶν χριστιανῶν τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας· ἀλλὰ τὸ ἐμπόριον δὲν τοὺς ἀπαγορεύεται, καὶ οἱ δαμασκηνοὶ χριστιανοὶ τὸ μετῆρχοντο ἐπὶ ἐκτεταμένης ἀποβάθρας. Μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ προσδιορίσωσι τὰ κεφάλαιά των εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἀγρῶν, τὰ μεταχειρίζοντο εἰς τὸ ν' ἀγοράζωσιν ἐμπορεύματα ἅτινα μετεπώλουν, νὰ καλλωπίζωσι τὸ ἐσωτερικὸν τῶν οἰκιῶν των, νὰ καλύπτωσιν ὑπὸ πολυτίμων κοσμημάτων (bijoux) τὰς γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας των.

B.

Οτε ἡ εἶδησις τῶν σφαγῶν τῆς Χασπείας καὶ τῆς 'Ρασσείας ἐκομίσθη εἰς τὴν μεγάλην συριακὴν πόλιν ὑπὸ τινῶν ἀτόμων ἅτινα εἶχον δυννηθῆ γὰ διαφύγωσιν ἐν αὐτῇ· ὅτε ἐγνώσθη ἡ πτώσις τῆς Ζάχλης καὶ ἡ σφαγὴ τῆς Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ, οἱ εὐρωπαῖοι πρόξενοι ἤλθον καὶ εὔρον τὸν διοικητὴν 'Αχμέτ-πασᾶν καὶ τῷ ἐζήτησαν ἐν ὀνόματι τῶν σεβαστῶν κυβερνήσεών των νὰ διαδηλώσῃ, ναὶ ἢ οὐχί, ἂν ὑπῆρχε κίνδυνος διὰ τοὺς χριστιανοὺς, ἐν Δαμασκῶ. Ὁ 'Αχμέτης, ὅστις εἶχε προεδρεύσει εἰς τὴν παρξουναγωγὴν τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ μαρτίου, ὠρκίσθη εἰς τὸν Μιωάμεθ ὅτι ἐγγυᾶτο περὶ πάντων καὶ ὅτι οὐδὲν ἤθελε συμβῆ.

Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας οἱ ἐπίσκοποι ὄλων τῶν Ἱεροτελεστιῶν οἵτινες δὲν εἶχον εἰσέτι βεβαιωθῆ ἐκ τῶν λόγων του, τῷ ἀπηθύσαν ἀθροιστικὴν ἀναφορὰν ἐκθέτοντες αὐτῷ τοὺς φόβους των, καὶ ἐξαιτούμενοι παρ' αὐτοῦ ὅπως ἐξακολουθῆ προστατεύων αὐτούς τε καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν φύλαξίν των τεθειμένους λαούς. Ὁ σερατκέρης τοὺς ἀπεκρίθη μὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν ἣτις ὀφείλει νὰ μένη ἐπίκτητος εἰς τὴν Ἱστορίαν ὡς μνημεῖον τῆς πλέον μισητῆς ἀπιστίας·

« Ἐλαβον τὴν ὁποίαν μοὶ ἀπηθύνατε ἀναφορὰν τὴν ἀναφέρουσαν τὰ συμβάντα τοῦ Λιβάνου καὶ κοινοποιούσάν μοι τὴν ὀλίγην ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἀησυχίαν τῶν μελῶν τῶν 27 κοινοτήτων, ἀησυχίαν προερχομένην ἐκ λόγων ὀμιλουμένων ἀπὸ ἀνθρώπων κακοβούλων, καὶ ἐν ἧ μοὶ ἐξαιτεῖσθε ἵνα λάβω μέτρα ἐπομένως.

« Σπεύδω ἵνα προειδοποιήσω ὑμῖν ὅτι τὸ ὑπέρτατον ἔλεος τοῦ Σουλτάνου ἐξασφαλίζει ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσι

καὶ πάντοτε, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸ εὖ εἶναι τῶν ὑπηκόων του καὶ πάντων τῶν ζώντων ὑπὸ τὴν σκιά τῶν πτερύγων του.

« Πάντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐνεργοῦσιν ἐπομένως καὶ μεταχειρίζονται ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ὅπως διακρατήσωσι τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν. Τοῦτο γινώσκεται παρ' ὅλου τοῦ κόσμου καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ ἀρνηθῆ. Τοῦτο εἶναι τοσοῦτον ἀληθές καθόσον, εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς τῶν ταραχῶν ἔλαβον μέτρα ὅπως ἀποφύγωσι καὶ ἐμποδίσωσι πᾶσαν σύγκρουσιν, ἵνα αἱ χῶραι αὗται μείνωσιν ἡσυχοί, πρὸ πάντων ἡ πόλις τῆς Δαμασκοῦ ἣτις ἐξαρτᾶται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Τὰ ληφθέντα ἤδη μέτρα εἰσὶ πλέον ἱκανὰ ὅπως διακρατήσωσι τὴν εὐταξίαν καὶ ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ διαταραχθῆ αὕτη.

« Ἐπομένως, δὲν δύναμαι νὰ ἐπιτρέψω τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ὑπονοιῶν καὶ τοῦ φόβου ὅστις κυριεύει τὰ μέλη τῶν ὑμετέρων κοινοτήτων. Ἐκπληρῶ καθήκον κοινοποιῶν ὑμῖν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων μετὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι θέλετε εὐαρεστηθῆ νὰ κοινοποιήσῃτε τὰ προτιγόμενα εἰς τὰς κοινότητας ὑμῶν, ἵνα ζῶσιν ἐν τῇ ἐντελεστερέα ἡσυχία.»

Ἐν τοσοῦτῳ ἂν ὑποκείμενά τινα, μεταξύ ἄλλων καὶ πολλοὶ πρόξενοι, ἐφαίνοντο καθ' ὀλοκληρίαν εὐχαριστημένοι ὑπὸ παρομοίων διαβεβαιώσεων καὶ ἐχλεύαζον ἐκείνους οἵτινες ἠδύναντο νὰ φυλάττωσιν ἔτι ἀησυχίας τινὰς, οἱ φόβοι τῶν ἰθαγενῶν χριστιανῶν καὶ ὄλων τῶν διωρατικῶν πνευμάτων μεταξύ τῶν Εὐρωπαίων ἐμεγάλωναν καθ' ἑκάστην. Οἱ μουσουλμάνοι τῆς Δαμασκοῦ ἠγόραζον ὄπλο, ἐστρωθῶν ὅσα εἶχον ἤδη εἰς τὴν κατοχὴν των καὶ, ὑβρίζοντες τοὺς χριστιανούς ὅτε οὗτοι διέβαινον εἰς τὰς ἀγυῖας, ἀνήγγειλλον δημοσίως προσεχῆ σφαγὴν. Καθ' ἑκάστην νέοι φυγάδες ἤρχοντο ζητοῦντες ἄσυλον εἰς τὴν πόλιν, διότι τὰ χριστιανικὰ χωρία τῶν περὶ μέρων εἶχον ἀλληλοδιαδόχως ἐρημωθῆ καὶ καταστραφῆ ὑπὸ τῶν ἐντοπίων Δρούσων καὶ μουσουλμάνων.

Ἐν ἀνυπολόγητος τῆς σκηνῆς τῆς Χάσπεϊας, τῆς Ρασσείας καὶ τῆς Δεῖρ ἐλ-Καυὰρ, ἠρώτων τινὲς ἀλλήλους ἂν, ὡς δὲ συγγῆς ἦτο ἀλλή-

θέσπτον, αἱ ὑποσχέσεις τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν δὲν ὑπέκρυπτον φρικτὴν τινα παγίδα. Ὅθεν ὁ Κ. Αἰνουύσης, ἀρχιγγραμματεὺς τοῦ προξενίου τῆς Γαλλίας ὅστις τὸ διηύθυνε τότε ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ προξένου Κ. Οὐτρέϊ, καὶ ὁ Κ. Σπάρταλης πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, οὔτινες εἶχον μόνον εἰς ὅλον τὸ προξενικὸν σῶμα ἐννοήσει ἀρκούντως τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν πόλιν κινδύνου, ἀπεράσισαν νὰ στείλωσι τοὺς διερμηνεῖς των παρὰ τοὺς πρωτίστους ἀρχηγούς τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας ἐν Δαμασκῷ, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτοὺς τὸ τί ἦτο περὶ αὐτοῦ πραγματικῶς, καὶ τοὺς καθικετεύσωσι νὰ παρζυβῶσιν ὅπως ἐμποδίσωσι τὸ νὰ χυθῆ τὸ ἁθῶν αἷμα.

Οἱ δύο ἀπεσταλμένοι ἐπεσκέφθησαν πρῶτον τὸν Ἀβδαλάχ-ἐλ-Χαλεβῆ, τὸν Σείχ-οὐλ-Ἰσλάμ-την περὶ τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν ἤδη κατὰ τὴν περίστασιν τῆς μυστικῆς συνελεύσεως τοῦ μαρτίου μηνός. Τὸ σημαντικὸν τοῦτο ὑποκείμενον, ἡ ψυχὴ τῆς μετὰ τοῦ Ἀχμέτ-παῶς ἀντιχριστιανικῆς συνομοσίας, ἐδείξε τοσαύτην προσποίησιν ὄσσην καὶ ὁ συνένοχός του. « Καὶ τοι οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἰσραῆς ταύτης πόλεως, εἶπεν, ἐλητμόνησαν ὀλίγον ἀπὸ τινων ἐτῶν, τὴν πρώτην αὐτῶν τάξιν, τὴν τοῦ ραῖᾶ, καὶ τοι κατεχράσθησαν συχνότατα τῶν εὐεργεσιῶν τὰς ὁπείας ἀφθόνως τοὺς ἐδαψιλεύσαμεν (des bontés que nous avons fait pleuvoir sur leurs têtes), οὐχ ἤττον ὁμως δύνανται νὰ ᾧσιν ἡσυχοί, οὐδεμίᾳ συμφορᾷ δὲν θέλει τοὺς συμβῆ. »

Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀβδαλάχ-ἐλ-Χαλεβῆ οἱ δύο διερμηνεῖς μετέβησαν παρὰ τῷ Σαχίλ-Γορβατζῆ-Μαχαϊνῆ Σαδὲ, τὸν ἐπισημότερον μετ' αὐτὸν ἐκ τῶν δοκτόρων τοῦ νόμου. Ἐκεῖνος ἦτο τίμιος ἄνθρωπος· δὲν ἠθέλησε τοῦλάχιστον νὰ ἀπατήσῃ. Ὅτε τῷ ἀνέφερον τοὺς λόγους τοῦ Ἀβδαλάχ: « Μάταιοι λόγοι εἰσὶν αὐτοὶ ἐκεῖ, ἀπεκρίθη· οἱ οὐλεμάδες δὲν ἐξοδεύουσι τὸν καιρὸν των εἰς τὸ νὰ περιττοιγίσωσι τοὺς χριστιανοὺς διὰ τῆς προστασίας των. Λέγω πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ ὅστις γνωρίζω τὰ πράγματα, ὅτι πλέον τῶν 1800 πυροβόλων διενεμήθησαν πρὸ τινων ἡμερῶν εἰς τὸν λαὸν τῆς Δαμασκοῦ, καὶ πρέπει νὰ περιμένετε ἐντὸς ὀλίγου φρικτὴν στάσιν. »

Τὴν 3 Ἰουλίου ἐπροφέρθησαν οἱ λόγοι οὗτοι.

Κατὰ δὲ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας, αἱ πρὸς τοὺς χριστιανούς ὕβρεις ἐπολλαπλασιάσθησαν. Οἱ μουσουλμάνοι ἐζήτουν ὅπως τοὺς φέρωσιν εἰς ἀπελπισίαν ἵνα κάμωσι νὰ γεννηθῇ ἡ πρόφχσις μιᾶς συγκρούσεως (collision).

Ἄνθρωποι μὲ ἀποτρόπαια σχήματα εἰσέρχοντο εἰς τὰς ἐκκλησίας, παρὰ τοῖς λαζαρισταῖς, παρὰ ταῖς Ἀδελφαῖς τοῦ ἐλέους παρετήρουν τὰ πάντα μετὰ περιεργείας καὶ ἔλεγον μετ' ἀκαθάρτων μυκτηρισμῶν ὑπογελῶντες : « Ἔτι ἡμέρας τινὰς καὶ θέλομεν κάμει ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ἓν ὠραῖον τέμενος ! (τζαμίον). Ἔτι ἡμέρας τινὰς, καὶ δὲν θέλομεν εἰσέρχεσθαι ἐνταῦθα κρυφίως, ἀλλ' ὡς κύριοι, διότι ἐσμὲν οἱ κύριοι πανταχοῦ ἔνθα εἰσὶν οἱ χριστιανοί. »

Εἰς τὰς ἀγυῖας οἱ μουσουλμάνοι ἐχάραττον σταυροὺς κατὰ γῆς, καὶ ὅταν ἔβλεπον ἐρχομένους χριστιανούς, σχηματίζοντες στοῖχον ἐκατέρωθεν ὁδοῦ, τοὺς ἠνάγκαζον, μετὰ μεγάλων καγχασμῶν, νὰ περιπατῶσι ἐπὶ τῶν σταυρῶν τούτων. Οἱ περιφερόμενοι κύνες, οἵτινες βρυάζουσιν εἰς Δαμασκὸν ὡς καὶ εἰς ὅλας τὰς μουσουλμανικὰς πόλεις εἶχον ὅλοι εἰς τὸν λαιμόν των σταυροὺς ξυλίνους τοὺς ὁποίους οἱ θρησκομανεῖς τοὺς εἶχον κρεμάσει ὡς νέαν ὕβριν εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀπολυτρώσεως. Ἄλλοι ἔφερον ἐπιγραφὰς ἐν αἷς ἀνεγινώσκετο : « Πρόξενος τῆς Γαλλίας, πρόξενος τῆς Αὐστρίας, πρόξενος τῆς Ῥωσσίας. » κτλ. « Ἡ Ἀγγλία, παρατηρεῖ, ὁ Κ. Πουζουλάτος, ἔσχε τὴν λυπηρὰν τιμὴν νὰ διαφύγῃ μόνη τὰς ὕβρεις ταύτας. »

...πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν... ἔλαβεν... καὶ ἔλαβεν...
 ...καὶ τὸν ἀφ' ἑαυτοῦ... ἀπὸ τοῦ... ἀπὸ τοῦ...
 ...καὶ τὸν ἀφ' ἑαυτοῦ... ἀπὸ τοῦ... ἀπὸ τοῦ...

Γ.

Τέλος, τὴν 9. 'Ιουλίου ἔλαβε χώραν ἢ παρὰ τῶν μὲν περιμενομένην
 καὶ παρὰ τῶν δὲ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς διαψευθεῖσα
 ἔκρηξις.

Ἐνταῦθα δὲ θέλομεν ἀφίσει τὸν λόγον πρὸς τὸν Κ. Πουζουλάτον.

«Τὸ ἔργον τοῦ θανάτου ἤρχισε τὴν ἀκριβῆ μεσημέριαν, καθ' ἣν
 στιγμὴν αἱ χίλια φωναὶ τῶν μουζίνων προσεκάλουν τοὺς πιστοὺς
 εἰς τὴν προσευχὴν ἢ εἰς τὴν δολοφονίαν. Δὲν ὑπῆρχεν ἐν Δαμασκῷ,
 κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, οὐδὲ εἰς μόνον Δρούσοι, οὐδὲ εἰς μόνον Βε-
 δουίνος. Δὲν ὑπῆρχον εἰμὴ οἱ στρατιῶται τοῦ σουλτάνου καὶ οἱ μου-
 σουλμάνοι τῆς πόλεως. Οὔτοι λοιπὸν ἤρχισαν οἱ πρῶτοι· οὔτοι ὑ-
 πῆρξαν οἱ πολυπληθέστεροι ἐργάται τοῦ ἐγκλήματος.

«Εἰςῆλθον κατὰ οὐλαμοὺς ἐκ 500 ἢ 600, καὶ ἐκ διαφόρων μερῶν, εἰς
 τὸ Χαράτ-έλ-Νασσαρά (συνοικίαν τῶν Χριστιανῶν)· Οἱ τοῦρκοι
 στρατιῶται προηγούντο. Μετ' αὐτοὺς ἤρχοντο οἱ μουσουλμάνοι τῆς
 Δαμασκῦ, ὡπλισμένοι διὰ σπαθῶν, διὰ ὑπερμεγέθων πλατυστόμων
 πυροβόλων (τρομπονίων) καὶ πελέκεων ὄλων καινῶν. Μάλιστα, πα-
 ρετήρτησαν ὅτι οἱ πελέκεις μόλις ἐξήρχοντο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ τε-
 χνίτου. Ἡ συνομωσία τοὺς εἶχε προετοιμάσει. Οἱ λεηλάται, ὡπλι-
 σμένοι μόνον δι' ἐνὸς πελέκεως, ἠκολούθουν τοὺς σφαγεῖς· ἡ πομπή
 τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐρημώσεως, ἀπεπερατοῦτο διὰ ἀχρειαστάτων
 τινῶν γυναικῶν, τοῦ βορβόρου τῆς Δαμασκῦ. Αἱ, ἐξηυτελισμέναι
 αὐταὶ γυναῖκες παρῶρμον τῶν ἀνδρῶν εἰς λεηλασίαν, εἰς φόνον,
 εἰς κυρπόλησιν.

«Συμμορίαὶ εἶχον τοποθετηθῆ ἐφ' ὄλων τῶν ὁρίων τῆς Χριστιαν...

νικῆς συνοικίας, ὅπως προφυλάττωσιν ἐκ τοῦ πυρὸς τὰς τουρκικὰς οἰκίας τοῦ γειτονικοῦ. Καὶ τοῦτο εἶχε τοσοῦτον καλῶς ὑπολογισθῆ, καλῶς διοργανωθῆ, ὥστε οὐδὲ μία μόνη τουρκικὴ οἰκία κἄν προσεβλήθη ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς, ἐν ᾧ ἄπειρον πῦρ κατηνάλωσε τὴν Χριστιανικὴν συνοικίαν.

«Οἱ οὐλαμοὶ ἐπροχώρουν λοιπὸν τοιοῦτοτρόπως εἰς τὰς ἀγρίας τοῦ Νυχάρ-ἐλ-Νοσσαρᾶ. Εἶδον ἐπάνωθεν τὰς θύρας ἐκάστης Χριστιανικῆς οἰκίας κύκλον γεγεννημένον δι' ἀνθρακος. Ἦτο δὲ τοῦτο τὸ χαραχθὲν σημεῖον, κατὰ τὴν προλαβοῦσαν νύκτα, ὑπὸ ἀτίμων χειρῶν, ὅπως ρυτιερὸν τὴν κατοικίαν εἰς ἣν ὄφειλον νὰ εἰσέρχονται. Φθάνοντες ἐνώπιον τῆς θύρας οἱ στρατιῶται τοῦ σουλτάνου ἤνοιγον τὰς τάξεις καὶ ἄνοιον νὰ διαβαίνωσιν οἱ ληστί. Οὗτοι δὲ ἐλήστευον πᾶν ὅ,τι ἐπιπτεν εἰς χεῖράς των. Περιετύλισσον τὰ μεταξωτὰ ὡς παρακαταθήκην, τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα, τοὺς νερξικιλέδας, τὰ τιμαλρῆ ἀντικείμενα (bijoux) τὸν χρυσὸν, τὸν ἄργυρον, τὰ ἐκλεκτὰ τῆς κλίνης στρώματα, τὰ ὠραία ἐραπλώματα, εἰς μεγάλα μεταξωτὰ κομμάτια ὑφασμάτων (στόβας) χρησιμεύοντα διὰ παραπετάσματα εἰς τοὺς πλουσίους, ἔνθα ἐνμποιῖθονται αἱ στρώσεις τῆς κλίνης, εἰς τὰ συγκαλύπτοντα τὰ διθάνα (σοράδας) μεταξωτὰ ὑφάσματα, καὶ μετέφερον τὰ πάντα ἔξω.

«Οἱ στρατιῶται, μένοντες εἰς τὴν θύραν, εἶχον τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγωσιν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ τοῖς ἀρέσῃ ὅτι μάλιστα· ἔπειτα οἱ λεπλάται ἐκυρίευον τὰ ὑπόλοιπα καὶ τὰ μετέφερον εἰς ἀσφαλὲς μέρος, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι μουσουλμάνοι ἔσφαζον.

«Τὰ πάντα ἐκεῖ ἐγίνοντο ταῦτοχρόνως : μετὰ τῆς πυρπολήσεως ἤρχιζεν ἡ σφαγὴ.

«Ὅτε συνέβαινε καὶ πτωχοὶ τινες δυστυχεῖς θέλοντες νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν των, ἐρχίνοντο εἰς τὴν πύλην ἵνα ἐξέλθωσιν, οἱ στρατιῶται ὀθωμανοὶ τοὺς ἀπώθουν εἰς τὸ ἐσώτεριον, καὶ ὅτε τὰ θύματα προσέπιπτον εἰς τοὺς πόδας των ἐξαιτούμενα παρ' αὐτῶν τὴν ὑπαρξιν, τοῖς ἐνέπηγον τὴν λόγχην τοῦ πυροβόλου εἰς τὴν κοιλίαν.

«Ὅτε δὲ νέα τις γυνή ἢ κοράσιον ἤρχετο νὰ ἐπικαλεσθῆ τὸν οἶκτον τῶν νιζάμων, οὗτοι τὰς ἠτοιμάζον ἐπὶ τῆς δημοσίου ὁδοῦ, ἔπειτα τὰς ἐγκατέλειπον εἰς τὸν βουλόμενον νὰ τὰς λάβῃ.

«Πλέον τῶν χιλίων κορασίων ἀπὸ δώδεκα μέχρι δέκα ὀκτῶ ἐτῶν ἠτιμάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀθλίων τούτων. Ἐκατοντάδες εἶχον καταφύγει εἰς οἰκίαν τινὰ λουτροῦ τῆς συνοικίας των, καὶ ἐκεῖ διεπράχθησαν τὰ φρικωδέστερα δεινὰ ἐπὶ τῶν ἐνδακρύων καὶ ἀνυπερασπίστων τούτων ὄντων.

«Καὶ τήρ, ὅταν χριστιανοὶ διέρχωνται εἰς τὰς ἀγυῖας τῆς Δαμασκοῦ, οἱ μουσουλμάνοι, ὑπαινιττόμενοι τὰ ἀκατονόμαστα ἐκεῖνα ἐγκλήματα, τοῖς ἀκοντίζουσι, μετὰ καταχθονίου γέλωτος, λόγους τοὺς ὁποίους δὲν ἔχω τὴν εὐτολίαν (le courage) νὰ ἐπαναλάβω. Προσθέτω μίαν πρᾶξιν ἐνταῦθα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρπαγέντων καὶ εἰσαχθέντων εἰς τοὺς γυναικωνίτας κορασίων εἶναι ἐκ χιλίων. Πολλὰ μεταξὺ αὐτῶν εἰσὶν εἰσέτι μεταξὺ τῶν χειρῶν τῶν Κούρδων, εἰς τὴν βορειοδυτικὴν συνοικίαν των τῆς Δαμασκοῦ. Οὐδὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε ὅπως ἀποδοθῶσι τὰ τέκνα ταῦτα εἰς τὰς οἰκογενείας των.»

Δ.

 σφαγή, ἡ λεηλασία καὶ ἡ πυρπόλησις, εἰς τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν τῆς Δαμασκοῦ, διήρκεσαν πέντε ὀλοκλήρους ἡμέρας, τὰς τῶν 9, 10, 11, 12 καὶ 13 Ἰουλίου!

Τὸ νὰ διηγηθῆ τις ἡμέρα τῆ ἡμέρα ὅ,τι συνέβη τότε ἤθελεν εἶσθαι ἔργον (tâche) μονότονον διὰ τὸ εἶναι πολλὰ δεινόν. Εἰς ἐκάστην οἰκίαν αἱ αὐταὶ σκηναὶ ἐπανελήφθησαν, μὴ ποικιλλόμεναι εἰμὴ διὰ νέων λεπτολόγων τιμωριῶν ἐπινοουμένων ὑπὸ τῶν σφαγέων ὅπως κάλλιον βασανίζωσι τὰ θύματά των.

Τίς ἄλλως τε θέλει δυνηθῆ ποτε νὰ ἐπαναλάβῃ ὅλας τὰς σκηνὰς τοῦ γιγαντιαίου καὶ φονικοῦ τούτου δράματος; Πόσαι ἀξιοσημείωται πράξεις (traits) φρικώδους θηριωδίας ἀπὸ μέρους τῶν δημίων, ὑψηλῆς εἰς τὴν τύχην τῶν ὑποταγῶν (de résignation) ἀπὸ μέρους τῶν θυμάτων, ἐνταφιασθεῖσαι διαπαντός εἰς τὸ σκότος διὰ τοῦ θανάτου!

Δύω ἢ τρεῖς ἐπεισόδια μόνον, ἐκλεχθέντα μεταξὺ τῶν χιλιάδων, θέλουσι καταστήσει ἔτι φανωτέραν τὴν δεινότητα τῶν σφαγῶν τῆς Δαμασκοῦ, δεινότης ἣτις δὲν ἐξισοῦται εἰμὴ διὰ τῆς τῶν σφαγῶν τῆς Χίου κατὰ τὸ 1824.

Ὁ πλουσιώτερος μαρωνίτης ἔμπορος τῆς πόλεως ἦτο σεβάσμιός τις γέρον ὀνομαζόμενος Φραγκῆς Μουσαβέκης, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἐλευθέριος φιλοξενία γινώσκονται καλῶς ὑπὸ πάντων τῶν εὐρωπαϊῶν περιηγητῶν τῶν ἐπισκεφθέντων τὴν Δαμασκὸν πρὸ τῶν συμβάντων τοῦ 1860. Δύω μῆνας πρὸ τῶν σφαγῶν, ὁ Μουσαβέκης εἶχε δανείσει 800,000 γρόσια (160,000 φράγκων) εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν οὐλεμάδων Ἀέδαλάχ-ἔλ-Χαλεβήν. Οὗτος, εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τοῦ φόγου, ἀποστέλλει δύο δολοφόνους

παρά τῷ δανειστῇ του. Οὔτοι εἰσέρχονται καὶ προτείνουσιν εἰς τὸν γέροντα τὴν ἐξώμοσιν ἢ τὸν θάνατον. «Ὁ Ἀβδαλάχ φυλαξάτω τὰ χρήματά μου ἂν ἀγαπᾷ, ἀποκρίνεται ὁ Μουσχεβέκης· τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν θέλω προδώσει τελείως τὸν Θεόν μου· με ἐδέδαξε νὰ μὴ φοβῶμαι τοὺς κακοποιοῦντας τὸ σῶμα, ἀλλὰ μόνον τοὺς δυνάμενους τὴν ψυχὴν ἀπολέσαι. Εἰμὶ χριστιανός!» Λέγων τοὺς λόγους τούτους γονυπετεῖ καὶ ἀρχίζει προτευχὴν τὴν ὁποῖαν οἱ δύο δῆμιοι δὲν τῷ ἀφίνουσι ν' ἀποτελειώσῃ.

Δαμασκηνός τις μουσουλμάνος, σπουδαίως ἀσθενής, μαρθάνει ἐν τῇ τοῦ θανάτου κλίνῃ ὅτι οἱ ἀληθεῖς πιστοὶ ἐξολοθρεύουσι τοὺς ἀπίστους, συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολάς τοῦ προφήτου. Ζητεῖ παρά τῶν συγγενῶν του, ὡς τελευταίαν χάριν, ἵνα τῷ φέρωσιν ἕνα γκιλαοῦρην δεσμευμένον. Τότε ὁ ἐπιθάνατος ἐγείρεται ἐναγωνίως ἐπὶ τῆς κλίνης του, δράττει πιστόλιον, τὸ κενώνει ἐπὶ τοῦ χριστιανοῦ· ὅστις πίπτει νεκρός, καὶ ἐκπνέει καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος· μετὰ τινος στιγμᾶς ἀποῦ διέπραξε τὸ ἔγκλημα τοῦτο.

Τὸ νὰ ἀπαριθμήσῃ τις τὰς ἀναριθμήτους ποικιλίας τῶν πραγματοποιηθειῶν τιμωριῶν ὑπὸ τῶν ἐκτελεστῶν τῆς σφαγῆς τῆς Δαμασκοῦ, ἤθελεν εἶθαι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἀπαριθμήσῃ ὅλας τὰς ἰδιοτροπίας τῆς θηριωδίας τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρώπινος φύσις ὑπάρχει ἐπιδεικτικῆ, ὅταν αὕτη μεθύσκηται ὑπὸ αἵματος, καὶ ἡ θρησκομηνία διεγείρῃ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἰσχύοντων τὰ ὀρμέμενυτα τῆς βρβαρότητος. Ἐνταῦθα χριστιανός τις εἶχε κατὰ ζῶν, ἐκεῖ τῷ ἔκοπτον ἀλληλοδιαδόχως τὰ τέσσαρα μέλη. Εἰς ἄλλον ἔκοπτον εἰς λεπτὰ τὸ σῶμα διὰ πληγῶν ἐγχειριδίου. Τέταρτός τις εἶχεν ἐκδαρῆ ζῶν. Ἐράνησαν ἐκ τῶν δυστυγῶν τούτων ἀπολεσθέντες με τοὺς πόδας ἐπὶ ἀνθρακιᾶς καὶ ἐψήθοντες τοιοῦτοτρόπως εἰς ὀλίγον πῦρ. Ἐράνησαν γυναῖκες ἔγκυοι εἰς τὰς ὁποίας οἱ μουσουλμάνοι διήνοιγον τὴν γαστέρα, ἔπειτα ἔρριπτον εἰς τὸν καταβρέχοντα τὴν Δαμασκὸν ποταμὸν τὸ προϊόν τῶν ἐντοσθίων των, ἢ μᾶλλον τὸ ἔψινον ἐπὶ τῆς αἰχμῆς λόγχης πυροβόλου. Στραματώμεν, διότι ὁ κάλχος ἀδυνατεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ παρνοίχιν ἀπαριθμητὴν.

Πανταχοῦ πρὶν τὰ σφάζωσι, οἱ δῆμιοι προσέφερον τὴν ζωὴν εἰς τὰ θύματα των ἐὰν συγκατένευον νὰ ἐγκολπωθῶσι τὴν πίστιν τοῦ Μωάμεθ. Τὸ λέγομεν μετὰ κατατεθλιμμένης καρδίας, ἀριθμὸς χριστιανῶν τῆς Δαμασκοῦ ἐξώμωσαν, ἐνδόντες εἰς τὸν τρόμον. Ἄλλὰ συχνότατα ἡ ἀνανδρία αὕτη δὲν τοὺς ἔσωσεν. « Ἐχει καλῶς, ἔλεγον τότε οἱ δολοφόνοι, ἔγεινες ὅ,τι ἡμεῖς ἠθείλισαμεν. Τώρα θὰ ὑπάγεις εἰς τὸν ἄδην, διότι ὁ Ἰησοῦς θὰ σὲ ἀπωθήσῃ, καὶ ὁ Μωάμεθ δὲν θέλει προσερχομένους πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ φόβου. Ἀπόθανε λοιπόν.» Καὶ ὁ δυστυχὴς ἐπιπτε διατρυπώμενος ὑπὸ βολῶν. Ἄλλοτε ἐποίκιλον τὸ πένθιμον σκῶμμα των : Ἴδου εἶσαι ἀληθὴς πιστὸς, ἔλεγον. Εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν παράδεισον. Ὑπαγε λοιπὸν ἐκεῖ πρὶν αἱ ἁμαρτίαι σου σὲ κάμωσι νὰ τὸν ἀπολέσῃς.» Καὶ ἡ λύσις τῶν ὀμιλιῶν τούτων ἦτο πάντοτε ἡ αὕτη.

Τὰ εὐρωπαϊκὰ καταστήματα διηρέθιζον πρὸ πάντων τὴν λύσσαν τῶν θρησκομανῶν. Ἡ πρώτη προσεβλήθεισα οἰκία ὑπῆρξε τὸ προξενεῖον τῆς Ῥωσσίας. Ὅλα τὰ ἄλλα προξενεῖα ἐλετηλατήθησαν ἐπίσης καὶ ἐπυρπολήθησαν τὴν ἡμέραν τῆς 9 Ἰουλίου. Ἄλλ' οἱ πρόξενοι ἠδυνήθησαν νὰ φύγωσιν. Ἐν τοσοῦτῳ οἱ τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐπληρώθησαν σπουδαίως. Μόνον τὸ ἀγγλικὸν προξενεῖον εἶχε τὸ αἰσχρὸν προνόμιον τοῦ νὰ τοῦ φεισθῶσιν. « Εἰς ποῖον ἀνήκει ἡ οἰκία αὕτη; εἶπε συμμορία τις σφαγέων διερχομένη ἀπέναντι τῆς θύρας — εἰς τὴν Ἀγγλίαν. — Τότε σεβασθῶμεν αὕτην, αὕτη εἶναι φιλικὴ οἰκία. »

Οἱ φραγκισκανοὶ πατέρες τῆς ἀγίας γῆς δὲν ὑπῆρξαν τοσοῦτον εὐτυχεῖς ὡς οἱ πρόξενοι. Τὴν 9 Ἰουλίου, εἰς τὴν 3 ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, ἦλθον καὶ τοῖς εἶπον νὰ φύγωσι καὶ νὰ καταφύγωσι παρὰ τῷ Ἀπδ-έλ-Καδέρ.

« Τί θὰ φοβηθῶμεν; ἀποκρίνονται οἱ φραγκισκανοὶ. Πάντοτε καλὸν ἐκάμαμεν εἰς τοὺς μουσουλμάνους· διὰ τί θὰ κακοποιήσωσιν ἡμᾶς; Τὰ τέκνα των ἀκολουθοῦσι τὰς κλάσεις ἡμῶν καὶ θεωροῦσιν ἡμᾶς ὡς πατέρας των. Ἄλλως τε ἂν ἡ οἰκία τοῦ Ἀπδ-έλ Καδέρ ὑπάρχῃ γαλλικὴ, καὶ ἡ ἡμετέρα ὑπάρχει ἐπίσης τοιαύτη. Δὲν ἤθελε τολ-

μήσει τις νά προβάλη ἡμᾶς, διότι ὅστις ἐγγίζει ἡμᾶς ἐγγίζει τὴν Γαλλίαν. »

Μετὰ μίαν ὥραν, συμμορία τις μούσουλμάνων συντρίβει τὰς θύρας καὶ εἰσδύει εἰς τὸ μοναστήριον. Οἱ φραγκισκανοὶ τρέχουσιν εἰς τὸ παρεκκλήσιόν των καὶ συμπλέκονται (se groupent) περίξ τῆς ἀγίας τραπέζης μετὰ ἑκατοντάδος τινὸς χριστιανῶν οἵτινες εἶχον ζητήσει παρ' αὐτοῖς καταφύγιον.

Οἱ δολοφόνοι εἰσέρχονται, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῶν μούσουλμάνων μαθητῶν τῶν μοναχῶν. Τοῦρκός τις ἀναβαίνει εἰς τὸ κωδωνοστάσιον. Εἶχε συμφωνηθῆ μετὰ τῶν μούσουλμάνων ὅτι ἤθελον σφάζει ἓνα φραγκισκανὸν εἰς ἕκαστον κωδωνόκρουσμα.

Τὸ πρῶτον κρούσμα ἀντηγεῖ : « Πρώτη λειτουργία διὰ τὸν Ναπολέοντα ! » κραυγάζουσιν οἱ σφαγεῖς, καὶ εἷς μοναχὸς πίπτει νεκρός.

Εἰς τὸ δεύτερον κρούσμα : « Δευτέρα λειτουργία διὰ τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας ! » Δεύτερος πατὴρ σφάζεται.

Εἰς τὸ τρίτον κρούσμα : « Τρίτη λειτουργία διὰ τὸν Λανούστην, ἀρχιγραμματέα τοῦ προξενείου τῆς Γαλλίας ! » Τρίτον θῦμα μετὰ τῶν τέκνων τοῦ ἀγίου φραγκίσκου.

Τέλος, τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον κρούμα σημαίνει « Τέταρτη λειτουργία δι' ἐκείνους οἵτινες συνειθίζουσι νὰ ἔρχονται εἰς τὸ κἀταραμένον τοῦτο μέρος ! » Εἰς τούτους τοὺς λόγους, ἡ κεφαλὴ τοῦ ἡγουμένου κυλίεται ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς ἀγίας τραπέζης.

Ἄφου τοιοῦτοτρόπως ἐθυσίασε τοὺς μοναχοὺς, τὸ ἀκάθαρτον νομαδικὸν στίφος ἐπιπίπτει κατὰ τῶν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καταφυγόντων χριστιανῶν. Δύο μόνον, ὁ μάγειρος τοῦ μοναστηρίου καὶ εἷς καθηγητὴς τοῦ σχολείου, διέφυγον τὸν θάνατον κρυπτόμενοι μετὰ τῶν πτωμάτων.

Μετὰ τὴν κατερείπωσιν (ruïne) τῆς οἰκίας τῶν φραγκισκανῶν, ἔρχεται ἡ τῆς οἰκίας τῶν λαζαριστῶν καὶ τῶν Ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους, θαυμαστὸν κατὰστημά, γαλλικὸν εἰσέτι, ἰδρυθὲν πρό τινων ἐτῶν μόνον ὑπὸ τοῦ Πανσο. Π. Λερού, καὶ τοῦ ὁμοίου ἡ οἰκοδόμησις εἰ-

γεν απαιτήσει δαπάνην (avait coûté), ἐν ἑκατομμύριον. Τούλαχι-
στον οἱ λαζαρίσται καὶ αἱ ἀδελφαί, πρὶν τῆς εἰσβολῆς τῆς οἰκίας
των, εἶχον δυνηθῆν νὰ ζητήσωσιν ἀσφαλέστερον καταφύγιον. Οἱ θρη-
σκομανεῖς δὲν εὔρον νὰ κατατρέψωσιν ἢ ὑλικά πράγματα. Ἀλλὰ
μετὰ τινος ἡμέρας ὁ Πανος. Π. Λεροῦ ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς λύπης
βλέπων ἐξαφανισθῆν τὸ ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφιερῶσει τὴν ζώ-
ην του καὶ ὄλους τοὺς ἀγῶνας τῆς φιλελεημοσύνης του.

Ὅταν ἐπρόκειτο περὶ μοναχικῶν οἰκιῶν καὶ ἐκκλησιῶν, ἡ μου-
σουλμανικὴ λύσσα δὲν εὔρισκον ὅτι ἡ πυρπόλησις ἤρκει ὡς μέσον
καταστροφῆς. Τρία μοναστήρια κατεδαφίσθησαν λίθος ἀπὸ λίθου,
ἀπὸ τῆς 9 μέχρι τῆς 13 Ἰουλίου: τὸ τῶν πατέρων τῆς ἁγίας γῆς,
τὸ τοῦ Σιναίου καὶ τὸ τοῦ ἁγίου τάφου. Τὰ δύο ταῦτα ἦσαν τῶν
Γραικῶν. Ἐνδεκα ἐκκλησίαι κατεδαφίσθησαν ἐπίσης, εἰς τὸ αὐτὸ
διάστημα τοῦ καιροῦ: μία τῶν Μαρωνιτῶν, δύο τῶν Λαζαριστῶν,
μία τῶν Φραγκισκανῶν, μία τῶν Ἀρμενοκαθολικῶν, μία τῶν Ἀρμε-
νοευτυχιανῶν, μία τῶν Συροκαθολικῶν, μία τῶν Ἰακωβιτῶν, μία
τῶν Γραικο-Θυνιτῶν, δύο τῶν Γραικο-ὀρθοδόξων. Τὸ βλέπει τις, οἱ
Ἰσλαμικὴ θρησκομανία δὲν διέκρινεν οὔτε τὰς Ἱεροτελεστίας οὔτε
τὰς θρησκευτικὰς κοινότητας (communions) ὅ,τι προσέβαλεν, ἦτο
ὁ χριστιανισμὸς ὑπὸ ὅλας τὰς μορφάς του.

Δύο πατριάρχαι τῶν δύο γραικικῶν Ἱεροτελεστιῶν κατόικουν ἐν
Δαμασκῶ. Τὰ παλάτια των ἦσαν αἱ μεγαλοπρεπέστεραι χριστια-
νικαὶ οἰκίαι τῆς πόλεως. Ἐληστεύθησαν καὶ ἐκάησαν. Οἱ συλῆται
ἔκαμον ἐν αὐτοῖς ἀπειρον λείαν, ἰδίως εἰς τὸ τῶν Γραικο-ὀρθοδόξων.
Πλέον τῶν ὀκτακοσίων ἀνθρώπων ἀπωλέσθησαν εἰς τὸ τελευταῖον
τοῦτο παλάτιον, ἐνθα εἶχον ζητήσει ἄσυλον.

Ἐπάρχει περίστασις τις, ἐπὶ τῆς ὁποίας δὲν ἤθελέ τις δυνηθῆν ἀρ-
κούντως νὰ ἐνδιατρίψῃ (insister), τὴν ὁποίαν δὲν θέλει θέσει τις
ποτέ εἰς ἀρκούντως λαμπρὸν φῶς. Εἶναι δὲ τοῦτο ὅτι ἡ σφαγὴ τῆς
Δαμασκοῦ ὑπῆρξε τὸ ἀποκλειστικὸν ἔργον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μωάμεθ,
τῶν μουσουλμάνων τῆς πόλεως αὐτῆς καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ τουρ-
κικοῦ στρατοῦ. Καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχισεν ἡ σφαγὴ, δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲ

εἷς μόνος Δροῦσος ἐν τῇ πόλει. Τὴν ἐσπέραν τῆς 9 Ἰουλίου μόνον ἦλθον ἐξ αὐτῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἐκ τῶν πλησιοχώρων χωρίων Δζερμανᾶ, Σαχναΐας καὶ Ἀσραφιέ. Κατὰ τὰς ἀκολουθούς ἡμέρας, δὲν ἦλθεν οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐν Δαμασκῶ. Οὐχὶ, ἀπατώμεθα· εἰσῆλθεν δμιλὸς τις ἐξ αὐτῶν ἐρχόμενος ἀπὸ Χκουρᾶν, ἀλλ' ἵνα προστατεύσῃ τοὺς χριστιανούς καὶ οὐχὶ ἵνα κατασφάξῃ, ὡς θέλομεν διηγηθῆ τοῦτο εἰς τὸν ἀκόλουθον παράγραφον.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς Βεδουίνους τῆς ἐρήμου, οὗτοι ἦλθον τὸν ἀριθμὸν ἑξακόσιοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 11 Ἰουλίου. Προτέτι πολλὰ ὀλίγοι εἰσῆλθον οὗτοι εἰς τὴν πόλιν. Τὸ μόνον ἐλατήριόν των ἦτο ἡ διαρπαγὴ, καὶ εὖρον ἀναπαυτικώτερον γὰ τοποθετηθῶσιν εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως ἵνα ληστεύσωσι παρὰ τῶν ληστῶν τὴν λείαν τὴν ὁποῖαν συνεπήγοντο μεθ' ἑαυτῶν.

Καθ' ὅλον τὸν καιρὸν καθ' ὃν διήρκεσεν ἡ σφαγὴ, ὁ Ἀχμέτ-πασσᾶς κατέμεγε κεκλεισμένος εἰς τὴν ἀκρόπολιν, χωρὶς νὰ κάμῃ κίνημά τι, χωρὶς νὰ δώσῃ διαταγὴν τινὰ εἰς τὰ στρατεύματά του, χωρὶς νὰ κάμῃ ἄλλο τι εἰμὴ νὰ ἐπιπλήξῃ αὐστηρῶς ἀξιωματικόν, τινὰ ὅστις εἶχε νομίτῃ ὅτι ὤφειλε νὰ ἀντισταθῇ εἰς τοὺς δολοφόνους τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Μειδάν, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἐντολὴν νὰ φυλάττῃ. Ὡς ὁ Νέρων κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῆς Ῥώμης, ἐθεώρει ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ παλατίου του τὴν πορείαν τῆς καταστροφῆς τὴν ὁποῖαν εἶχεν ὀργανίσει· καὶ ὅπως καταπνίγῃ τὰς κραυγὰς τῶν θυμάτων, διέταττε καὶ ἐπαιζόν συμφωνίας διὰ τῆς στρατιωτικῆς μουσικῆς.

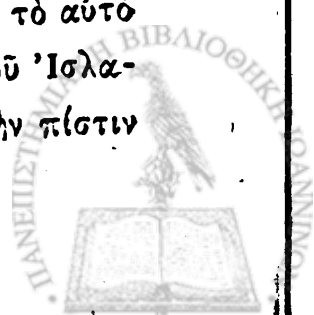
Ε΄.

 Είναι καιρός να αποστρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῶν δεινῶν τὰ ὁποῖα ἡ φαντασία ἀδυνατεῖ νὰ πιστεύσῃ, ἐν ᾧ δὲν εἶναι ἡ ἀληθέστατα. Εἶναι καιρός νὰ ζητήσωμεν παρήγορον θέαμα ἐν τῇ διαγωγῇ τοῦ τελευταίου μεγάλου ἀνθρώπου τοῦ Ἰσλαμισμού, ὅστις ἀνέλαβε τὸν ἀσώτην τὴν τιμὴν τῆς θρησκείας του ἀνρυστάμενος εἰς τὸν χειμάρρον τῆς θρησκομανίας, καὶ ὅστις τοῦλάχιστον κατὰ τὰς ὀλεθρίας ἐκεῖνας ἡμέρας προσεκτήσατο δόξαν ἀθάνατον εἰς τὰ χρονικά τῆς ἀνθρωπότητος (humanité).

Ὁλος ὁ κόσμος ἠνόμασεν ἤδη τὸν ἐμίρην Ἀπὸ-ἐλ-Καδέρ.

Ἀποδοθεὶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν διὰ ἐλευθερίου πράξεως, τοῦ ὁποίου αἱ τελευταῖαι περιστάσεις ἀπέδειξαν ὄλην τὴν φρόνησιν, ὁ ἀρχαῖος καὶ ἀνδρείος ἡμῶν ἐχθρὸς διέμενεν ἐν Δαμασκῷ, περιστοιχούμενος ὑπὸ μικρᾶς θεραπείας πιστῶν ὑπηρετῶν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας, ζῶν ἐκ τῆς συντάξεως τὴν ὁποῖαν τῷ κάμνει ἡ ἡμέτερα κυβέρνησις.

Πνεῦμα ὑψηλόν, καρδίη εὐγενής, διάνοια ἐκτεταμένη ἀνωτέρα τῆς τῶν ὀμοθησκῶν του ἀπάντων, ὁ Ἀπὸ-ἐλ-Καδέρ, χωρὶς νὰ λάβῃ τὸ ψευδὲς ἐκεῖνο ἐπίχρῖσμα (βερνίκι) τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Τοῦρκοι στολίζονται, εἶχε κατανοήσει κάλλιον ἢ ὅσον οὐδεὶς αὐτῶν τὸν αἰῶνα καθ' ὃν ἔζη. Ἡ πείρα τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἱστορίας τῷ εἶχεν ἀποκαλύψει τὴν ὑπεροχὴν τοῦ χριστιανισμοῦ. Εἶχε κατανοήσει ὅτι τὸ παλαίειν κατ' αὐτῆς ἤθελεν εἶσθαι τὸ αὐτὸ ὡς τὸ συντρίβεσθαι, καὶ φέρειν τὴν τελειωτικὴν ἀπώλειαν τοῦ Ἰσλαμισμού. Ἄν δὲ ἔμενε πάντοτε βχθέως προτηλωμένος εἰς τὴν πίστιν

τοῦ Ἰσλάμη, τοῦ ὁποίου ἦτο ἐμπνευσμένος Ἱεράρχης, εἶχε διδασχθῆ ἐν τῇ μετὰ τῶν χριστιανῶν συναφείᾳ του νὰ θαυμάζῃ καὶ νὰ πράττῃ τινὰς τῶν ἀρετῶν των, ἀγνώστων συνήθως πρὸς τοὺς μουσουλμάνους: τὴν φιλελεημοσύνην, τὴν ἐλευθεριότητα, τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὸν σεβασμὸν τῆς ἐνόρκου ὑποσχέσεως.

Ὅθεν, εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐγένετο λόγος περὶ κινδύνων διὰ τοὺς χριστιανούς τῆς Δαμασκοῦ, δὲν ἐδίστασεν οὐδεμίαν μόνην στιγμὴν περὶ τοῦ ὅπερ ὤφειλε νὰ κάμῃ. Ἐδράμε παρὰ τῷ Κ. Λανούση, ἐτέθη αὐτὸς καὶ οἱ ἵππεῖς του εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ προξενείου τῆς Γαλλίας, καὶ πρόσέφερε τὴν οἰκίαν του πρὸς ὄλους τοὺς χριστιανούς, ὡς καταφύγιον τὸ ὁποῖον ἤθελε δυνηθῆ νὰ ὑπερασπισθῆ μέχρι θανάτου.

Μετὰ τινα καιρὸν, ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τῶν εὐρωπαϊκῶν προξένων, ὁ Ἀχμέτ-πασσᾶς συνήθροισε στρατιωτικὸν μεδζήλῃσιον ἢ πολεμικὸν συμβούλιον, ἵνα σκεφθῶσι περὶ τῶν ληπτέων μέτρων ὅπως ἀσφαλίσωσι τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως. Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου τούτου, οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι οὐδὲν ἠδύναντο, ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχε νὰ κάμῃ τις. Οἱ δὲ δὲν ὑπέκρυπτον ὅτι ἡ ἐξαφάνιτις τῶν χριστιανῶν ἤθελεν εἶσθαι πρᾶγμα ἐπιθυμητὸν καὶ εὐτυχές. Ὁ Ἀπδ-ἔλ-Καδέρ παρευρίσκετο εἰς τὴν συνεδρίασιν ἠγέρθη ἠγανακτισμένος: « Εἰμὶ καλῆτερος μουσουλμάνος ὑπὸ ὑμᾶς, εἶπε, καὶ ἀπέδειξα τοῦτο μαχόμενος ἐπὶ τσοσούτου πολλοῦ χρόνου τοὺς Γάλλους. Ἀλλ' ὅ,τι θέλετε νὰ κάμητε ὑπάρχει μισητὸν, ἐναντίον εἰς τὸν νόμον ἡμῶν. Τὸ κατ' ἐμὲ, εἰμὶ τὸρα ὁ θεράπων τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος καὶ θέλω ὑπερασπισθῆ τοὺς χριστιανούς. Ἐὰν σφαγῆ τις λάβῃ χώραν, θέλω τοποθετηθῆ ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνοικίας των μετὰ τῶν θεραπόντων μου, καὶ θέλω τοὺς ὑπερασπισθῆ καὶ θέλω ἀπολεσθῆ ἕως, εἰ δεήσῃ τοῦτο, ἵνα σώσω τὴν τιμὴν τοῦ Ἰσλαμισμού. »

Μετ' οὐ πολὺ ἔρχεται ἡ πένθιμος ἡμέρα τῆς 9 Ἰουλίου.

Ὁ Ἀπδ-ἔλ-Καδέρ, ὅστις εἶχεν ὑπάγει νὰ διέλθῃ ἡμέρας τινὰς εἰς τὰ περίχωρα τῆς Δαμασκοῦ, προειδοποιήθει ἐγκαίρως, εἰσηλθεῖν εἰς τὴν πόλιν μεθ' ὅσων εἶχε δυνηθῆ νὰ συναθροίσῃ Ἀλγερίνων κατ'

αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡ φονοκτονία ἤρχιζεν. Ἐδρσαμεν ἐν πρώτοις εἰς τὸ προξενεῖον τῆς Γαλλίας, ὅπου οἱ πρόξενοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥωσσίας εἶχον συνέλθει μετὰ τοῦ Κ. Δανούση, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι πρόξενοι εἶχον σωθῆ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Συνεπαγόμενος μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς τρεῖς εὐρωπαϊκούς πράκτορας, ἠδῆγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπέναντι οἰκίαν τοῦ μεθ' ὧν τῶν χριστιανῶν οἰκογενειῶν ὅσας συνήντησεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ του. Μέχρι δὲ τῆς νυκτὸς ἐξῆλθεν ἐπιτάκις καὶ ἐκάστοτε συμπαρέπεμψε παρ' ἑαυτῶ ἢ εἰς τὴν ἀκρόπολιν χιλιάδας τεθορυβημένων χριστιανῶν. Τὴν παρελθούσαν ἑσπέραν, εἶχε παρακαταθέσει εἰς τὴν ἀκρόπολιν 14000 ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδιά. Ἡ ἰδίη του οἰκία περιεῖχεν ἐξ αὐτῶν πλέον τῶν 3000. Ἐν κινδύνῳ τῶν ἡμερῶν του ἐξεπλήρου τὰς ἐκδρομὰς ταύτας. Ἐπτὰ ἄνδρες τῆς ἐνόπλου συνοδείας του ἐρρονεύθησαν εἰς τὰ πλάγιά του, καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν ἤτο εἰς σειράς τὸν ὅποιον ἡ πρασίνη τιάρα του, σημεῖον διακριτικὸν τῶν ἀπογόνων τοῦ προσήτου, προσδιώριζεν ἐν τούτοις εἰς τὸν σεβασμὸν τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ.

Τὴν δὲ ἑσπέραν, ὁ ἐμίρης ἐνηγολήθη περὶ τῆς σωτηρίας τῶν λαζαριστῶν καὶ τῶν Ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους.

Ἡ οἰκία των, κειμένη εἰς ἀπόκεντρον μέρος τῆς χριστιανικῆς συνοικίας, δὲν εἶχεν εἰσέτι προσβλητῆ ὡς ἡ τῶν φραγκισκανῶν. Ἀλλὰ ἱερεῖς, ἀδελφαί, παιδιά τῶν σχολείων συνελθόντες εἰς τὸ παρεκκλήσιον μετὰ ἑκατοντάδων τινῶν προσφύγων, ἐπρόσμεναν τὸν θάνατον ἀπὸ στιγμῆν εἰς στιγμῆν. Τέλος τὴν ἐνδεκάτην ἑωθινήν ὥραν κρούουσί τινες τὴν θύραν. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ Ἀλγερίνοι τοῦ Ἀπδ-ἐλ-Καδέρ. Πρώτη συνοδεία, συγχειμένη ἐκ τῶν λαζαριστῶν καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς κεκρυμμένων χριστιανῶν, ἀναχωρεῖ ἀπὸ κατηνάλωτε μετὰ σπουδῆς τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ ἀρτοφωρίῳ ἐναποταμιευμένους ἀγίους ἄρτους ὅπως ἀποφύγῃ πάνταν βεβήλωσιν. Φθάνει δὲ αὕτη ἀνεμποδίστως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἐμίρη. Οἱ Ἀλγερίνοι ἀναχωροῦσιν αὐτίς, καὶ μετὰ τινα ὥραν φέρουσι πάλιν διὰ μέσου τῶν ἀγριῶν, ἐσφρωμένων ὑπὸ πτωμάτων καὶ φωτιζομένων ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς, τὰς ἀδελφὰς μετὰ τῶν 200 κορασιῶν τῆς σχολῆς των.

Τὴν ἐπαύριον τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας ἐξῆκολοῦθειται. Ὁ Κ. Λα-
νούτης καὶ ὁ Κ. Σπάρταλης, πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐνδεδυμένοι ὡς
Ἄραβες, διατρέχουσι τὴν πόλιν μετὰ τῶν ἰπέων τοῦ Ἄπδ-έλ-
Καδὲρ καὶ ἀποσπῶσιν ἐκ τοῦ θανάτου ὅσους ἀπαντῶσι χριστιανούς.

• Τὴν τετάρτην 11 Ἰουλίου, τρίτην ἡμέραν τῆς σφαγῆς, διηγεί-
ται ὁ Κ. Βαππιστῖνος Πουζουλάτος κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Κ.
Σπάρταλη, αὐτόπτου μάρτυρος, ὁ Ἐμίρης ὑπάγει καὶ εὕρισκει τὸν
Ἄχμὲτ-πασσᾶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν.

« Ἐξοχώτατε, τῷ λέγει ὁ Ἄπδ-έλ-Καδὲρ, πᾶν ὅ,τι συμβαίνει
» κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν εἶναι ἄτιμον καὶ πρόξενον αἰσχους διὰ
» τὸν Ἰσλαμισμόν. Ἔχω ἀνθρώπους ἐντελῶς ἀφωσιωμένους· ὄνο-
» μάσατέ με τοποτορητῶν ὑμῶν, δότε μοι διαταγὰς. » — « Καλὴ
» σκέψις, ἀποκρίνεται ὁ προδότης· θέλετε πυροβόλα; ὑπάρχουσιν
» ἐκεῖ 400 εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν. Ἐντὸς μιᾶς ὥρας θέλουσιν εἶ-
» σθαι παρ' ὑμῖν, καὶ κάμετε διὰ τὸ καλῆτερον. »

• Τὰ πυροβόλα μετακομίζονται παρὰ τῷ ἐμίρη, εὐτυχεῖ ὅτι δύ-
ναται νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τοσαῦτα δεινὰ. Μόλις δὲ φθάνει παρ' ἑαυ-
τῷ, καὶ λαμβάνει παρὰ τοῦ Ἄχμὲτ πασσᾶ ῥητὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ
νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα κατὰ τῶν μουσουλμάνων. Τῷ ἔλεγε: Μὴ ἀναμι-
γνύεσαι εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Μόνον ὁ προδότης εἶχε φροντίδα
νὰ κάμῃ τὴν παρατήρησιν εἰς τὸ γριμμάτιόν του, ὅτι ἡ ἀπόφασις
αὕτη εἶχε ληφθῆ ὑπὸ τοῦ μεγάλου συμβουλίου.

• Ἐν τούτοις ὁ Σιδι-Καδούρ, ὅστις ἐκπληροῖ παρὰ τῷ Ἄπδ-έλ-
Καδὲρ τὰς λειτουργείας ὑπουργοῦ, φθάνει παρὰ τῷ ἐμίρη. Τὸ λέγει
ὅτι ἀρτίως ἔμαθεν ἐκ καλῆς πηγῆς ὅτι ὁ Ἄπδαλάχ-έλ-Χαλαβῆς
ἐπεφόρτισε 5000 κακούργους ἵνα προσβάλωσι τὸν Ἄπδ-έλ-Καδὲρ
ἐν τῇ οἰκίᾳ του.

« Ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν! » εἶπεν ὁ Ἐμίρης μετὰ φοβεροῦ τόνου.
Καὶ ἔδωκε τὰς διαταγὰς τοῦ πρὸς τὸν Σιδι-Καδούρ. Ἰδοῦ δὲ αἰ-
διαταγαὶ αὗται: νὰ τοποθετήσῃ μικρὰ ἀποσπάσματα Ἀλγερίνων εἰς
τὰς διαφόρους συνοικίας τῆς πόλεως· νὰ ἐγκαταστήσῃ καὶ εἰς τὴν
ἀκρόπολιν αὐτὴν ἑκατοντάδας τινὰς Ἀφρικανῶν μετημφιασμένων

ὡς μουσουλμάνων τῆς Δαμασκοῦ· ἂν ἡ οἰκία τοῦ ἐμίρη προσβληθῆ, τὰ μικρὰ ἀποσπάσματα ὀφείλουσι νὰ βάλωσι τὸ πῦρ εἰς τὴν πόλιν· οἱ Ἀλγερίνοι τῆς ἀκροπόλεως νὰ φονεύσωσι τὸν Ἀχμέτ-πασσᾶν, νὰ καθηλώσωσι τὰ τηλεβόλα καὶ νὰ ἐπιπέσωσι μετὰ τῆς ζωηροτέρας ἐνεργητικότητος κατὰ τῶν τούρκων στρατιωτῶν καὶ κατὰ πάντων τῶν δολοφόνων.

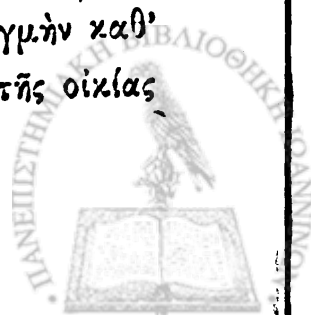
« Ὁ Κ. Σπάρταλης εἰσῆλθε παρὰ τῷ ἐμίρη καθ' ἣν στιγμήν εἶχε πρὸ μικροῦ δώσει τὰς διαταγὰς ταύτας. Ὁ ἐμίρης τῷ εἶπε: « Βλέπω ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἀπόλλυται. Αὕτη εἶναι ἡ ἄδεια τοῦ Θεοῦ. Θέλομεν ἀποθάνει, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀποθάνωμεν ὡς γυ-
« ναῖκες! Πρέπει νὰ πολεμήσωμεν. Πρέπει, ὑμεῖς ὅλοι, χριστιανοί,
» ὅσοι ἐστὲ ἐνταῦθα περὶ ἐμὲ, νὰ ὀπλισθῆτε καὶ νὰ ὑπερασπίσητε
« ἑαυτοὺς. »

« Οἱ χριστιανοὶ κάτωχοι, εὐρωπαῖοι ἢ ἰθαγενεῖς, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν σχεδὸν 500. Ἐλάβον πυροβόλα καὶ σπάθας, ἀναμένοντες νὰ βαδίτῳσιν εἰς τὸ πρῶτον σῆμα τοῦ Ἀπδ-ἐλ-Καδέρ. Ὁ εἰς δὲ τῶν υἱῶν τοῦ ἐμίρη ἦτο ἐκεῖ: Ὑπαγε, τῷ εἶπεν ὁ πατήρ του μετὰ ἀταραξίας, ὑπαγε νὰ μοὶ ἐτοιμάσης τὰ ὄπλα μου. »

« Ὁ δὲ νέος Ἀφρικανὸς μετὰ ἓν σημεῖον τῆς κεφαλῆς ἐκφράζον σέβας, ἐξῆλθεν ἵνα ὑπακούσῃ πρὸς τὸν πατέρα του. »

Ἡ ἀφίξις ἀπροσδοκίτου τινὸς βοήθειας ἐμπόδισε τὴν παρασκευαζομένην ὑπερτάτην πάλιν, καὶ ἔσωσε τοὺς παρὰ τῷ Ἀπδ-ἐλ-Καδέρ καὶ εἰς τὴν ἀκρόπολιν πρόσφυγας χριστιανούς.

Σείχης τις δροῦσος τοῦ Χαουράν, ὀνομαζόμενος Ἀσαάδ-Ἀμέρ, ἦτο εἰς στενοτάτας σχέσεις μετὰ τοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος. Πρὶν τῆς 9 Ἰουλίου, τῷ εἶχε γράψει νὰ τεθῆ ἐν περιπτώσει κινδύνου εἰς τὴν διάθεσίν του, αὐτὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι του· Εὐθὺς ἅμα τὸ αἶμα ἤρχισε νὰ ῥέῃ, ὁ Κ. Σπάρταλης τῷ ἐξαπέστειλεν ἐν πάσῃ σπουδῇ ἕνα ἐπίτηδες ἵνα τῷ εἶπῃ: « Πρόφθασον· ἐλθὲ νὰ τεθῆς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀπδ-ἐλ-Καδέρ. » Ὁ Ἀσαάδ-Ἀμέρ δὲν ἔκαμε νὰ εἰπῶσι τοῦτο δις, καὶ τὴν 11, κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμήν καθ' ἣν ὁ ἐμίρης παρεσκευάζετο ὅπως ἀποκρούσῃ τὴν κατὰ τῆς οἰκίας

τοῦ προεπίθετιν, ἐφάνη ἐρχόμενος ὁ χαουράνιος σείχη; ὁδηγῶν 1500 ἄνδρας.

Βοήθεια τοιαύτης σημαντικότητος παρείχε περιπετείας ἐπιτυχίας εἰς τοὺς χριστιανούς καὶ εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς των, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν μάχη τις ἔθελε συναφθῆ. Ὅθεν ἔτι ἀνανδρότερα ἢ ὅσον θηριώδη, τὰ νομαδικὰ στίφη τῶν δολοφόνων παρητήθησαν τοῦ νὰ προσβάλωσι τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀπδ-ἐλ-Καδέρ καὶ νὰ σφάζωσι τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει κεκλεισμένους χριστιανούς. Τὸ νὰ τελειώσωσι τὴν ἐρήμων τιν τοῦ Χαράτ-ἐλ-Νασαρά ἦτο ἔργον εὐκολώτερον καὶ ἀκίνδυνον, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ ἐπιβοήθεια τοῦ Ἀσαάδ-Ἀμέρ ἔφθανε λίαν βραδέως, ὥστε δὲν ἠδυνατό τις νὰ πειραθῆ τι εἰς τοῦτο τὸ μέρος. Δὲν ἠδυνατό τις εἰμὴ νὰ προστατεύσῃ τοὺς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δύο πρώτων ἡμερῶν ἀφαρπασθέντας ἐκ τοῦ θανάτου χριστιανούς.

Ἄλλ' ἡ παρουσία ἐπιβοηθείας ὕπως ἐκπληρώσῃ τις τοῦλάχιστον τὸ περιορισμένον τοῦτο ἔργον ἦτο τοσοῦτον μᾶλλον ἀναγκαῖα καθ' ὅσον, τὴν ἐσπέραν αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἦλθον καὶ προειδοποίησαν τὸν ἐμίρην ὅτι αἱ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν περίβολον τῆς ἀκροπόλεως ὀδηγηθεῖσαι καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀχμέτ-πασσᾶ τεθεῖσαι γυναῖκες εἶχον βασανισθῆ καὶ ἀπειληθῆ παραβιάσεις ὑπὸ τῆς φρουρᾶς, καὶ ὅτι χιλιάδες ἐκ τῶν δυστυχῶν τοὺς ὁποίους εἶχον ἐγκλείσει ἐκεῖ ἦσαν ἐκδοτοὶ εἰς τὰς βατάνους τῆς πείνας. Οἱ πρόξενοι καὶ ὁ Ἀπδ-ἐλ-Καδέρ συνεκρότησαν συμβούλιον. Αἱ ζωοτροφίαι ἔλειπον καὶ παρὰ τῷ ἐμίρη. Συνεφωνήθη, ὅτι δὲν ἔθελον ἀφήσει παρ' αὐτῷ ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνθρώπων ὅσοι νὰ προφυλαχθῶσι καὶ νὰ ζήσωσιν ἐκεῖ, καὶ ὅτι οἱ ἐπίλοιποι ἐμελλον νὰ μεταβῶσι μετὰ τῶν ἀρχῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀλγερίνων. Τοῦθ' ὕπερ καὶ ἐγένετο.

Ὁ διευθυντῆς τοῦ προξενείου τῆς Γαλλίας καὶ ὁ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος μετέβησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ὅπως ἐπαγρυπνῶσι περὶ τῆς ἀφαιρίας τῶν προσφύγων: οἱ λαζαρισταὶ καὶ αἱ Ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους τοὺς συνόδευσαν ἵνα παρηγορῶσι καὶ ἐπιμελῶνται καὶ τοὺς δυστυχεῖς τούτους. Ὁ Κ. Λανούσης διέταξε καὶ ἠγόρασεν τὸν ἄρτον καὶ τὰ

παντός είδους τροφίμα ὅσα ἠδυνήθησαν ἀ εἶρωσι, καὶ οἱ λαζαρισταὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ ἔκαμον τὴν διανομὴν αὐτῶν.

- Οἰκτρὸν θέαμα ἦτο τὸ τῶν ἑνδεκα ἐκείνων χιλιάδων δυστυχεῶν τῶν δύο φύλων καὶ πάσης ἡλικίας, ἐπισεσωρευμένων εἰς τὰ ἐκτετα- μένα ὑπαιθρα γήπεδα τῆς ἀκροπόλεως. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία ἔκειντο φύρδην, ἔκδοτοι εἰς ἀνεκεράστους τρέμους: διήλθον τοιού- τοτρόπως ὀκτὼ ἡμέρας, ὀκτὼ αἰῶνας, ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας φεύγοντος ἡ- λίου, ὀκτὼ νύκτας πεπαγωμένας ὑπὸ ἀφρόνων δρόσων, ἄνευ σκέπης, ἄνευ ἐραπλωμάτων, ἐπὶ τῆς γυμνῆς γῆς, μὴ τολμῶντες ν' ἀπομα- κρυνθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων δέκα βήματα, μάλιστα ἵνα ἱκανοποιήσωσι τὰς στενωτάτας ἀνάγκας τῆς φύσεως, ὅλοι ἀσθενεῖς, ριγῶντες ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, σχεδὸν ἄνευ ἄρτου καὶ ἄνευ ὕδατος; παρευρισχόμενοι καθ' ἑκάστην εἰς τὴν ἀγωνίαν πολλῶν μεταξὺ αὐτῶν. Γυναῖκες ἐ- γέννησαν, ἀλλὰ ἐξτήμβλωσαν ἐν τῇ φοβερᾷ ταύτῃ καταστάσει ἄνευ οὔδενός είδους περιποιήσεων. Σκυθρωποτάτη σιωπὴ ἐπεχράτει ἐπὶ τοῦ ἀπελπισμένου τούτου πλήθους, ὅπερ ἠκολούθει μετὰ φρίκης τοὺς κρότους τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐνόμιζε τὴν ὀλεθρίαν στιγμὴν ἔλθοῦσαν ἐκάστοτε, ὅτε αἱ κραυγαὶ τῶν στραγέων προσήγγιζον. Ἡ ἀριζὴ τοῦ Κ. Δανούση, ἡ παρουσία τῶν λαζαριστῶν Ἱερέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔδωκεν ὀλίγον θάρρος εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους.

ΣΤ΄.

Τέλος, τὴν 13 Ἰουλίου, οἱ μουσουλμάνοι ἐσταμάτησαν, μὴ ἔχοντες θύματα νὰ σφάζωσι, μὴ ἔχοντες οἰκίας νὰ διαρπάσωσι προσέτ: καὶ νὰ ἐμπρήσωσι.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, νέος τις διοικητὴς ἀπεσταλμένος ὅπως ἀντι-καταστήσῃ τὸν Ἀχμέτιν, ὁ Μωχαμέρ-πασσᾶς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν μετὰ 3000 στρατιωτῶν. Μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἐρχόμενος καὶ ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας, Κ. Οὐτρέϊ, δραμῶν ἐκ Παρισίων, ὅπου εὐρίσκετο ἐπ' ἀδείᾳ ἀπουσίας, εἰς τὴν πρώτην φήμην τῶν συμβάντων τοῦ Λιβάνου.

Ἡ σφαγὴ εἶχε διαρκέσει πέντε ὀλοκλήρους ἡμέρας· 8500 χριστιανὸι εἶχον πέσει ὑπὸ τὰς πληγὰς τῶν δολοφόνων· 3800 οἰκίαι εἶχον ἐμπρησθῆ. Αἱ δὲ ὑλικάι ζημίαι, ἡ ἀξία τοῦ χρηματικοῦ, τῶν ἐπιπλων, τῶν ἐμπορευμάτων τῶν ἀρπαγέντων κατὰ τὴν διαρπαγὴν, ἀνέβαινον εἰς πλεόν τῶν 400 ἑκατομμυρίων.

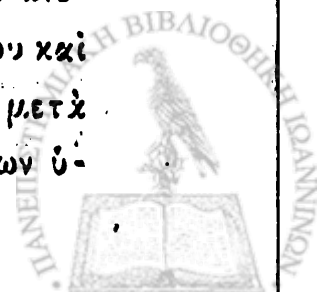
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

ιγηθήμεν, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀμβλύνομεν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς οὐδὲν νὰ μεγαλοποιήσωμεν, τὰς δύο πράξεις τῆς φονικῆς τραγωδίας, τῆς ὁποίας ἡ Συρία ἐφάνη τὸ θέκτρον ἀπὸ μᾶλλον μέχρις Ἰουλίου 1860. Ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ εἴπωμεν δύο λόγους περὶ τῶν ἔκτοτε ἀναφυέντων εἰς τὸν δυστυχή τοῦτον τόπον.

Ἐνταῦθα θέλομεν εἶσθαι ἀκουσίως λίχν σύντομοι. Τὸ νὰ διηγηθῶμεν ἐν λεπτομερείᾳ, καὶ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰ ἐπελθόντα ἐν Συρίᾳ συμβάντα ἀπὸ τῆς παύσεως τῶν σφαγῶν, ἤθελεν εἶσθαι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἤθελε φέρεи ἡμᾶς δι' ἀναποδράστου ῥοπῆς νὰ πραγματευθῶμεν περὶ πολιτικῆς, καὶ δὲν πραγματευόμεθα περὶ αὐτῆς ἐνταῦθα διηγούμεθα μόνον, ἀφίροντες εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐξάξῃ αὐτὸς οὗτος τὰ συμπεράσματα τῆς ἡμετέρας διηγήσεως.

Ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη ὀλόκληρο; ἀνεστατώθη ὑπὸ ἀγανακτήσεως ὑπὲρ τῆς εἰδήσει τῶν σφαγῶν τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς Δαμασκού. Μία συνδιάλεξις συνήλθεν εἰς Παρίσιον καὶ ἀπεράσισε παρέμβασιν, ὅπως βοηθήσῃ τὰ θύματα καὶ τιμωρήσῃ τοὺς δολοφόνους. Ἡ Γαλλία ἔσχε τὴν ἐπίσημον τιμὴν νὰ ἴδῃ τοὺς στρατιώτας τῆς ἐκλεχθέντας ὑπὸ τῆς Εὐρώπης πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς εὐγενοῦς ταύτης ἐντολῆς.

Κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμήν, καθ' ἣν τὰ ἡμέτερα στρατεύματα ἀνεχώρουν, ὅπως πατήσωσι τὸ ἔδαφος εἰς τὸ ὁποῖον τὰ ἀνεμνον αἱ ἀναμνήσεις τοῦ Γοδεφροῦ δὲ Βουϊλλόν, τοῦ Λουδοβίκου καὶ τοῦ νικητοῦ τῶν Πυραμίδων, ἡ Πύλη ἀπέστειλεν ἐν Συρίᾳ, μετὰ πολυαριθμίων στρατευμάτων, τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων ὑ-

πυργόν της, Φουάτ-πασσάν, περιβεβλημένον τὸν τίτλον ἑκτάκτου ἐπιτρόπου (commissaire).

Ἡ ἀναστολή καὶ ἡ φύλαξις τοῦ τόπου, ἕως οὗ εὐρωπαϊκῆ τις ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῷ ἀποτελέσματι τούτῳ διορισθεῖσα ἤθελε τὸν ἀναδιοργανώσῃ, συνμερίσθη μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Τούρκων. Οἱ Γάλλοι κατέλαβον καὶ κατέχουσιν εἰσέτι τὰ πρῶτα σημεῖα τοῦ Διεάνου, ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν ἐπάνοδον τῶν σραγῶν. Οἱ Τούρκοι ὑπῆγον εἰς Δασμασκὸν καὶ ἐπεφορτίσθησαν παντοῦ τιμωρίας.

Τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τιμωριῶν τούτων δὲν θέλομεν τὴν κρίνει, θέλομεν ἀρκεστῆ μόνον, ὅτι ὁ Ἀχμέτ-πασσᾶς καὶ ὁ Ὄσμάν-Βέης μόνοι ἐξετελέσθησαν μετὰ τινῶν ἀθλίων ληρθέντων ἐκ τῆς ὑποστάθμης τοῦ δαμασκηνοῦ ὄχλου· ἀλλ' ὅτι οἱ ἐπίλοιποι μεγάλοι ἔνοχοι οἱ ὀνομασθέντες ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἡμετέρας διηγήσεως, ὁ Χουρτί-πασσᾶς, ὁ Ἀχμέτ-εφένδης, ὁ Ζαχίρ-πασσᾶς, ὁ Νουρῆ-Βέης, ὁ Ἀπδούλ-Σελᾶμ, ὁ Ἀλῆ-Σαχῆβ, ὁ Ἀβδαλάχ-ἐλ-Χαλεβῆς μεταξὺ τῶν μουσουλμάνων, ὁ Σαῖτ-Βέης Δζεμβλάτ, ὁ Κασίμ-Βέης, ὁ Καττάρ-Βέης, ὁ Ἰσμαήλ-ἐλ-Ατράστς μεταξὺ τῶν Δρούτων, ζῶσιν εἰσέτι καὶ δὲν ἔλαβον τὰ ἐπίχειρα τῶν κακούργημάτων τῶν.

Τὰ ἡμέτερα στρατεύματα σχηματισθέντα εἰς μεταξιακὰ σώματα, ὑπῆγον καὶ ἀνεζήτησαν τοὺς Δρούτους εἰς τὰ τμήματά τῶν τοῦ Διεάνου· Προειδοποιηθέντες οὗτοι ἐγκαίρως, εἶχον φύγει εἰς τὸ Δζεβὴλ-Χαουράν καὶ οὐδαμοῦ δὲν τοὺς συνήτησαν.

Ἐδέησε λοιπὸν διὰ τοὺς γάλλους στρατιῶτας νὰ ἀρκεσθῶσιν εἰς ἕν ἀπλοῦν δράμα τῆς κατοχῆς. Τούλάχιστον ἡ δικιμονία τῶν ἐχρησιμοποιήθη δι' ἕν ἔργον φιλανθρωπίας. Μετὰ τῆς αὐταπαρνήσεως, ἠτὴν ὁποῖαν ἀπέδειξαν εἰς ὅλους τοὺς τόπους, ὅπου ἔφερον τὰ ὄπλα τῶν, ἀνῶρθωσαν εἰς Δεῖρ-ἐλ-Καμάρ, εἰς Ζάχλην, καὶ εἰς πολλὰ προσέτι σημεῖα, τὰς πυρποληθείσας οἰκίας.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ φιλελετημοσύνη ἐπεδαψίλευσε τὰ ἔλεπ τῆς εἰς τὰ ὄμματα τῶν καταστροφῶν τῆς Συρίας. Ἡ Γαλλία μόνη ἔδωκε σχεδὸν 3 ἑκατομύρια, καὶ τὸ ὅλον τῶν συναχθεισῶν βοθησιῶν δύναται νὰ ἐκτιμηθῆ εἰς 6 ἑκατομύρια. Οὐδέποτε ἴσως ὠραιότερον κίε κίε

φιλελετημοσύνης δὲν ἀνεφάνη ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι. Ἄλλὰ τί ἦσαν αἱ ποσότητες αὐται, ὅπως ἐπανορθώσωσι τὰς συμφορὰς αἰτινες εἶχον ἐκπληρωθῆ; Τί ἦσαν αὐται, μάλιστα, ὅπως σώσωσιν ἐκ τῆς ἀμνηχανίας (délresse) πλέον τῶν 80,000 δυστυχῶν, οἵτινες διενυκτέρευον ἐν ὑπαίθρῳ ἄνευ ἄρτου, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ ἄνευ ἀσύλου εἰς τὸ Κεσραουάν, εἰς Βυρητὸν, εἰς Σαΐδαν καὶ εἰς Σούρ; Ὅθεν ἡ πείνα, ἡ ἀθλιότης, αἱ πάσαι φύσεως στερήσεις, ἐθέρισαν ἐκ τοῦ ὄχλου τούτου πολλὰ θύματα. Αἱ ἐπιδημικαὶ ἀσθένειαι συνηνώθησαν εἰς ταῦτα. Μετὰ τοὺς ἐκ τῶν ἐν Ζάχλη καὶ Δαμασκῷ εὐρωπαϊκῶν συλλόγων θρησκευτικῶν θυσιασθέντας μάρτυρας, ἐφάνη ὁ Πανος: Π. Λερού, ἡγούμενος τῶν λαζαριστῶν τῆς Δαμασκοῦ, ἐκπνεύσας ἐκ τῆς λύπης αὐμ' ἀφιχθεὶς εἰς Ἀντουρᾶ, ὁ Πανος. Π. Ρουσὼ τῆς Συνοδίας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ Ῥόζα ἡγουμένη τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ, ἀποθανόντες ὑπὸ τύφου ἐν Σαΐδα ἐπιμελούμενοι τοὺς ἀσθενεῖς.

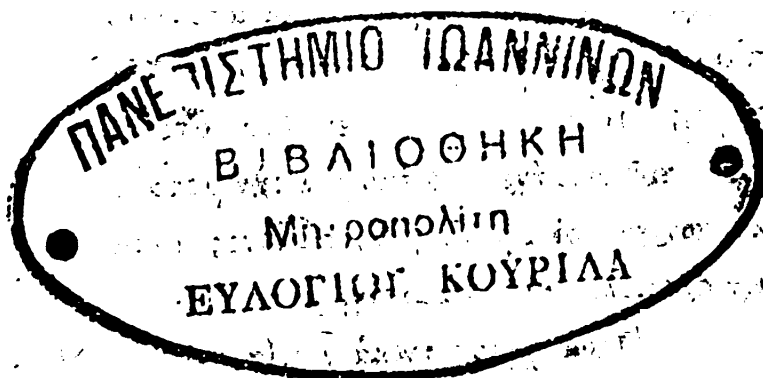
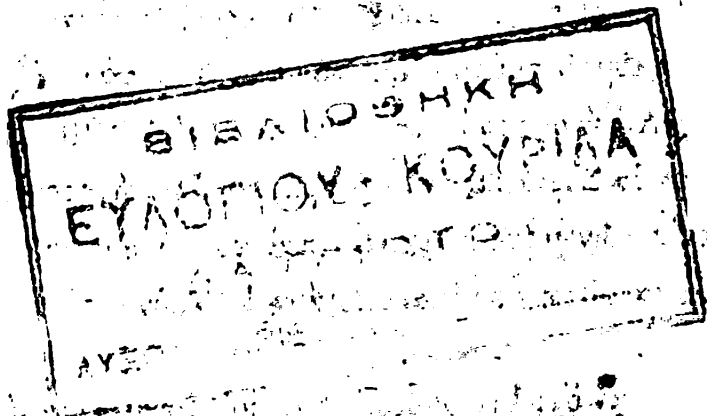
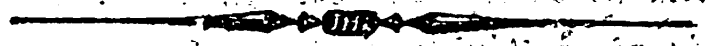
Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποθανόντων ἐκ τῆς ἀθλιότητος καὶ τῶν ἀσθενειῶν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς παύσεως τῶν σφαγῶν εἶναι 30,000. Προστιθεμένου τοῦ ἀριθμοῦ τούτου εἰς τὸν τῶν ὑπὸ τὸν σιδήρον ἐν Δαμασκῷ καὶ ἐν τῷ Λιβάνῳ πεσόντων θυμάτων, 46,300 ἀνθρωπίνους ψυχὰς ἐθυσίασεν ἐν Συρίᾳ εἰς τὴν διάρκειαν ὀλιγώτερον τοῦ ἐνὸς ἔτους ἡ θρησκομανία τῶν μουσουλμάνων καὶ τῶν Δρούσων.

Καὶ ἡ θρησκομανία αὕτη δὲν ἱκανοποιήθη! Τὸναντίον ἐδιπλασιάσθη.

Τὰ πάντα δεικνύουσιν ὅτι ἐτι φοβερώτεροι κύνδυνοι ἐπικρέμανται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν χριστιανῶν τῆς Συρίας. Δρούσοι καὶ μουσουλμάνοι παρασκευάζονται εἰς νέας σφαγὰς. Ἦδη πανταχοῦ, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι τὰ ἐπίσταθμα τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων, οἱ ἀτομικοὶ φόνοι πληθύνονται κατ' ἀπαίσιον τρόπον ἀριθμοῦνται πλέον τῶν 400 ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κατοχῆς. Ἦδη αὐτὸν τὸν χειμῶνα, ὅτε αἱ χιόνες καλύπτουσι τὰς κορυφὰς τοῦ Λιβάνου, διέκοψαν τὴν μεταξὺ Βυρητοῦ καὶ Δαμασκοῦ συγχαιωνίαν, οἱ Δρούσοι καταβάντες κατὰ συμμορίας ἐκ τῶν ἀποκρήμνων σκοπέλων τοῦ Χααυρὴν, κατερήμασαν τὰ πέριξ τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως χριστιανικὰ χωρία.

Δύναται τις λοιπὸν νὰ τὸ εἶπῃ, καθ' ἡν ἡμέραν ἢ τρίχρους σημάτα θέλει παύσει τοῦ νὰ κυματίζῃ εἰς τὸ τῆς ἁγίας γραφῆς ὄρος, ὁ σαυρὸς θέλει ἐκρίζωθῆ ἐκ τῆς γῆς ταύτης, ἔνθα μένει ὄρθιος ἀπὸ δέκα ὀκτὼ αἰῶνων, καταβρεχόμενος ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων, ἐναντίον ὄλων τῶν εἰσβολῶν καὶ ὄλων τῶν κατακτῆσεων.

Π Ι Ν Α Κ.

	Σελ.
Προλογος	1
Εισαγωγή	5
Μέρος Πρώτον. Ὁ Λίβανος	21
Μέρος Δεύτερον. Ἡ Δαμασκός	87
Ἐπίλογος	111

